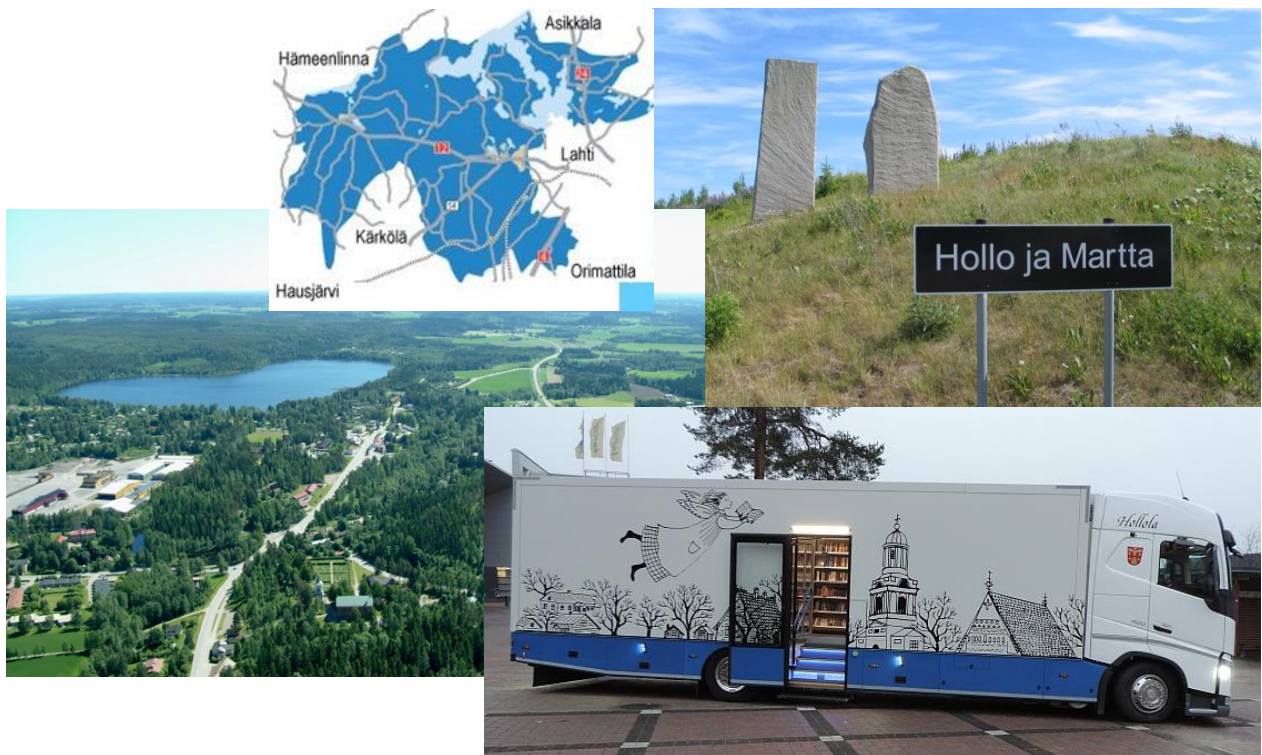

Hollolan kunnan tilinpäätös 2016

1. Sisällys

1. Toimintakertomus	4
1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa	4
1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus	4
1.1.2 Hallinto	7
1.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntien talous.....	10
1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	13
1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä	15
1.1.6 Kunnan henkilöstö.....	17
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	18
1.2.1 Arvio merkittävimmistä riskeistä.....	18
1.2.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	19
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	21
1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	21
1.3.2 Toiminnan rahoitus.....	24
1.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset.....	25
1.3.4 Kokonaistulot ja -menot	27
1.4 Konsernin toiminta ja talous	28
1.4.1 Konsernin toiminnan ohjaus.....	28
1.4.2 Olennaiset tapahtumat.....	28
1.4.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	28
1.4.4 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	29
1.5 Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä.....	32
2. Talousarvion toteutuminen	32
2.1 Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät.....	32
2.2 Käyttötalouden toteutuminen.....	35
2.3 Tuloslaskelmaosa.....	66
2.4 Investointiosa	68
2.5 Rahoitusosa	71
2.6 Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	73
2.7 Yhteenveto valtuuston hyväksymien nettomenojen toteutumisesta.....	74

3. Tilinpäätöslaskelmat.....	75
3.1 Tuloslaskelma	75
3.2 Rahoituslaskelma.....	76
3.3 Tase.....	77
3.4 Konsernilaskelmat	78
4. Tilinpäätöksen liitetiedot.....	82
4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot.....	82
4.2 Tuloslaskelman liitetiedot	83
4.3 Taseen liitetiedot.....	85
4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot.....	90
4.5 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen.....	93
4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot	94
4.7 Vesihuoltolain edellyttämät liitetiedot.....	95
4.8 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot	98
5. Taseyksiköiden erillistilinpäätökset.....	104
5.1 Taseyksiköiden vaikutus tulokseen	104
5.2 Erillistilinpäätöslaskelmat.....	105
5.2.1 Vesihuoltolaitos.....	105
5.2.2 Peruspalvelukeskus Oiva	109
5.2.3 Toimitilapalvelut.....	112
6. Konserniyhtiöt	115
7. Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit.....	119
8. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja merkinnät	120

1. Toimintakertomus

1.1 Olennaiset tapahtumat toiminnassa ja taloudessa

1.1.1 Kunnanjohtajan katsaus

Kunnanjohtajan katsaus

Talous

Hollolan kunnan vuoden 2016 tilinpäätöksen mukainen tulos on 5,3 milj. euroa. Tulos on erinomainen, kun otetaan huomioon, että vuosina 2012-2015 tilinpäätösten yhteistulos oli Hollolan osalta -9,55 milj. euroa, Hämeenkoski mukaan lukien -10,1 milj. euroa.

Vaikka vuosien 2012-2015 negatiiviset tulokset selittyvät Hollolan osalta pääosin purettavista rakennuksista tehdyillä kertapoistoilla, ovat tulokset tosiasiallisesti kaventaneet kunnan liikkumavaraa ja varautumista tulevaisuuteen.

Vuoden 2016 alkuperäinen talousarvio oli -0,8 milj. euroa ja korjattu -1,3 milj. euroa. Ennakoitua parempi tulos selitty monen tekijän summana.

Ensimmäinen huomio on se, että paljon on tehty säästöön liittyviä toimenpiteitä ja toiminnan tehostamista; kaikki toimialat alittivat budjetin, toimintakulujen alitus oli n. 3 milj. euroa. Myös sosiaali- ja terveystoimenot pysyivät korjatussa talousarviossa ja menokasvu hidastui.

Toiseksi yksittäisillä rahoitustekijöillä on jälleen ollut iso merkitys. Tällä kertaa sellaisia olivat erityisesti kuntaliitosavustus, keskusta-alueen maankäyttökorvaus ja poistotason alentuminen.

Kolmanneksi valtion toimenpiteillä on ollut vaikutuksia; kiky-ohjelman lomarahaleikkausvaikutukset näkyvät tuloksessa. Myös verotulot ja valtionosuudet ovat kasvaneet ennakoitua paremmin.

Tulot

Verotulot olivat yhteensä 90,99 milj. euroa, kasvu edelliseen vuoteen oli hyvin vaatimatonta, n. 471 000 euroa (0,5 %). Kunnallisveron kasvu 1,17 milj. euroa (1,4 %). Yhteisöverotulo pienentyi 825 000 euroa (23 %) kiinteistöverotulo kasvoi 124 000 euroa (2,4 %).

Valtionosuudet olivat yhteensä 35,8 milj. euroa, kasvu edelliseen vuoteen 3,8 milj. euroa (11,9 %). Valtionosuuksien kasvu perustui mm. järjestelmämuutoksen vaikutuksiin sekä verotulovähennysten kompensatioon.

Verotulorahoituksen kasvu yhteensä oli 4,3 milj. euroa, kun vastaava luku vuodelta 2015 oli 1,3 milj. euroa.

Menot

Henkilöstökulut alenivat -0,6 milj. euroa eli -0,8 %. Keskeinen selittävä tekijä oli kilpailukyky-ohjelmaan sisältynyt julkisten toimialojen lomarahaleikkaus 1/3: vuoden 2017 lomarahakaudesta 3/4 kohdistui vuodelle 2016 ja säästöstä vastaava osuus kirjattiin viimevuodelle. Säästöt näkyvät toimialojen toteutumissa.

Hollolan kunta myönsi 1,5 milj. euron lisämäärärahan sosiaali- ja terveystalouteen (Oivalle 1 milj. euroa, Akuutti 24 0,5 milj. euroa). Kunnan sosiaali- ja terveystalouden (netto) toteutuma oli n. 70,8 milj. euroa ja kasvua edellisvuoteen 1,5 milj. euroa ja 2,2 %. Tästä perustaloudesta Oivan menoja oli 42,7 milj. euroa ja Päijät-Hämeen sote-yhtymän menoja 26,8 milj. eur. Hollolan maksusuudet Oivalle kasvoivat 1,2 % ja kuntayhtymälle 3,9 %.

Konsernipalvelujen talousarvio alittui 1,7 milj. euroa. Säästöä muodostui mm. yhdistymiskustannuksista, työllisyyskustannuksista ja henkilöstömenoista.

Sivistystoimialan talousarvio alittui 1,8 milj. euroa. Suurimmat säästöt muodostuivat ostopalveluista ja henkilöstömenosäästöistä. Teknisen toimen säästöihin (n. 1 milj. euroa) vaikutti maankäyttö-sopimuskorvaus.

Kuntaliitoksesta johtuen toimialojen menojen ja tulojen kehitystä ei voida suoraan verrata edelliseen vuoteen.

Toimintatulojen ja menojen välinen toimintakate parani 2,256 milj. euroa eli 1,9 %.

Investoinnit ja lainat

Investointimenot olivat yhteensä: 10,2 milj. euroa (brutto), netto 9,9 milj. euroa, n. 4 milj. euroa edellisvuotta pienemmät.

Investoinnit kuntatekniikan osalta olivat 3,3 milj.euroa ja vesihuoltolaitoksen osalta 2 milj. euroa. Kiinteistöinvestoinnit olivat 4,5 milj. euroa, josta suurimmat kohdistuivat Salpakankaan kouluun 1,7 milj. euroa ja Kankaan kouluun 0,9 milj. euroa.

Lainamäärä oli vuoden lopussa yhteensä 62 milj. euroa, eli n. 1 milj. euroa edellisvuotta alhaisempi. Lainaa nostettiin 8 milj. euroa, 5 milj. euroa vähemmän, kuin talousarviossa oli ennakoitu.

Asukaskohtainen lainamäärä tästä johtuen hieman pieneni ollen 2 607 eur/asukas (1.1.2016 yhdistetyn avaavan taseen mukaan 2 635 eur/asukas).

Toiminta

Vuosi 2016 oli ensimmäinen yhdistetyn (Hollola-Hämeenkoski) kunnan toimintavuosi.

Asukasmäärä aleni ja oli 23 794. Väestö väheni vuoden 2016 aikana -121 henkilöllä.

Työllisyyskatsauksen (Ely-keskus joulukuu) mukainen työttömyysaste oli 11 % eli 0,9 %-yksikköä edellisvuotta alhaisempi.

Kuntakeskuksessa oli käynnissä laajoja rakennushankkeita: Heinsuon koulu, Prisma ja Keskuskadun Lahden asuntotalojen 6. kerroksinen vuokrakerrostalohanke. Uusi paloasema valmistui syyskuussa Paassillan uudellen yritysalueelle.

Huhtikuussa saatiin tärkeä päätös: Lahden eteläinen kehätien toteutus käynnistyy vuonna 2018. Hollolan kunnan rahoitusosuus hankkeesta on 7,7 milj. euroa ja kohdistuu vuosille 2017-2021.

Keväällä käynnistyi talousjärjestelmän uusiminen SAP-pohjaiseen järjestelmään. Uuden ohjelman käyttöönottoprojekti työllisti konsernipalveluja merkittävästi vuoden aikana.

Maakunnan kunnissa käsiteltiin vuoden 2015 lopussa hyvinvointikuntayhtymän perustamista, mutta esitys kaatui viiden kunnan vastustukseen. Keskustelu Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä käynnistyi Läntisen Perusturvapiirin kuntien aloitteesta uudelleen keväällä 2016. Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän jäsenkunnat käsitelivät kesäkuun loppuun mennessä ehdotusta Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta ja perustason sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämisestä perustettavalle hyvinvointikuntayhtymälle 1.1.2017 alkaen. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä syntyi, sillä kymmenen kuntaa kahdestatoista hyväksyi kesäkuun lopussa hyvinvointikuntayhtymän perussopimusluonnoksen. Järjestelyllä pyritään ennakoimaan ja varautumaan tuleviin valtakunnallisiin uudistuksiin ja muutoksiin.

Hyvinvointikuntayhtymän valmistelutyötä johtamaan perustettiin muutosjohtaja Jouko Isolaurin johdolla toiminut projektitoimisto Päijät-Hämeen liittoon. Valmistelutyötä toteutettiin jo aiemmin toimineissa kärkihanketyöryhmissä ja uusissa työryhmissä. Tämä tarkoitti, että syksyn 2016 aikana hallinnolliset resurssit kohdistettiin tämän muutoksen valmisteluun konsernipalveluissa ja peruspalvelukeskus Oivassa. Myös maakuntauudistusta ennakoiva maakuntaliiton valmistelutyö käynnistyi.

Kunnassa toimi koko vuoden tulevaisuuden kunta-toimikunta, joka selvitti ja linjasi maakunta-uudistukseen ja toimintaympäristöön liittyviä muutoksia ja niiden vaikutuksia sekä teki esityksen uudeksi johtamisjärjestelmäksi seuraavan vaalikauden alusta 1.6.2017. Valtuuston linjaaman periaatepäätöksen pohjalta kunnan lautakunnat muuttuvat hyvinvointi- ja elinvoimavaliokunniksi. Jäsenet koostuvat valtuutetuista tai varavaltuutetuista ja valiokuntien puheenjohtajat kuuluvat/osallistuvat myös kunnanhallitukseen (puheenjohtajamalli).

Tekninen johtaja Heikki Salonsaari jäi eläkkeelle ja Heli Randell aloitti tehtävässä 1.8.2016.

Strategisissa tavoitteissa edettiin erityisesti tiedottamisen (Hollola Nyt-sovelluksen käyttöönotto, sosiaalinen media), elinkeinotoimen (yrityskoordinaattorin palkkaaminen) ja työllisyyden edistäminen (työllisyysyksikön perustaminen) osalta. Kunta sai yhtenä ARTTU2-hankkeen 40 kunnasta vertailutietoa. Julkistettujen tulosten pohjalta Hollolalainen on keskiarvoa tyytyväisempi elämäntilanteeseensa, selkeästi tyytyväisempi asioiden hoitoon kunnan kanssa ja arvioi kuntansa pärjäävän poikkeuksellisen hyvin ”hyvä asua ja elää” kilpailussa.

Kunnassa jatkettiin laatujohtamisen eteenpäin viemistä CAF-laatuarviointijärjestelmän ja itsearviointin pohjalta.

Tulevaisuus

Kuntien toimintaympäristö muuttuu historiallisella tavalla. 1.1.2019 voimaan astuvaksi suunnittelun lakiuudistuksen mukaan sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut tuotetaan 18 maakunnan kautta. Valtio rahoittaa maakuntien palvelut, joihin kuuluu lisäksi pelastustoimen-, ympäristöterveydenhuollon-, alueellisen kehittämisen- ja elinkeinotoimen edistämisen tehtävät sekä alueiden käytön ohjaus ja suunnittelu.

Kunnalla on myös tulevaisuudessa vastuu osaamisen ja sivistyksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä, liikunta-, kulttuuri- ja muista vapaa-ajan palveluista, nuorisotoimesta, paikallisesta elinkeinopolitiikasta, maankäytöstä, rakentamisesta ja kuntasuunnittelusta. Yleisesti puhutaan kuntien elinvoiman kasvattamiseen liittyvistä tehtävistä.

Muutokseen liittyen valtio leikkaa kuntien tuloja 1.1.2019 alkaen n. 17 mrd euroa. Uudistukseen liittyy useita haasteita, mitkä liittyvät kunnan taloudellisiin edellytyksiin selvittää erityisesti velanhoidosta, kiinteistöriskeihin sekä rajapintapalvelujen toimivuuteen.

Vuodelle 2016 osui tekijöitä, joiden osalta ei voida vetää johtopäätelmiä kunnan talouden pysyvämästä tasapainottumisesta. Erityisesti kiky-ohjelmaan ja kuntaliitokseen liittyvä kertaluonteiset vaikutukset poistuvat talouden pohjista tulevaisuudessa. Lahden eteläisen kehätien rakentamisen rahoitusvastuu ja kunnan kiinteistöjen korjaustarpeet tulevat edellyttämään tiukkaa talous-suunnittelua.

Viime vuoden tulos oli kuitenkin ajoituskellisesti tärkeä. Maakuntauudistus tulee muuttamaan kuntien rahoitusjärjestelmän kokonaisvaltaisesti. Koska kokonaisvaikutuksia on lähes mahdotonta ennakoida, on tärkeää, että kunnalla on jonkinlaista muutospuskuria.

Tärkeää on, että myös vuosien 2017-2018 tulos kyetään pitämään plussalla: tuloksella on vaikutusta kunnan taloudelliseen asemaan, koska järjestelmämuutoksen taseus suhteutetaan uudistusta edeltävään kuntakohtaiseen tasapainoon.

Hollolassa 22. maaliskuuta 2017

Päivi Rahkonen
Kunnanjohtaja

1.1.2 Hallinto

Hollolan kunnan luottamushenkilöorganisaatio 31.12.2016

Perusturvalautakunta toimii yhteistoimintasopimuksen mukaisesti Asikkalan, Hollolan, Kärkölan ja Padasjoen kuntien yhteislautakuntana 31.5.2017 saakka.

Lahden kaupungin organisaatiossa toimivat yhteislautakuntina Lahden seudun joukkoliikennelautakunta ja Päijät-Hämeen jätelautakunta.

Valtuuston jäsenet (64), tilanne 31.12.2016

Aarnikoivu Aino	KESK
Arvila Erkki	SDP
Heikkilä Hannu	KESK
Hiidenheimo Heidi	KOK
Holopainen Ville	KOK
Hottola Arto	KOK
Hyytiä Kari	SDP
Häkkinen Jarmo	PS
Hämäläinen Kristiina	KOK
Ihalainen Tapani	KD
Jalonen Pasi	KOK
Kiiski Mia	KOK
Kiljunen Tiina	KESK
Korteniemi Martti	SDP
Kuoppa Tarja	SDP
Kurisjärvi Mari	SDP
Kurkela Timo	PS
Lampola Mika	KOK
Lindeman Aino	SDP
Louekoski-Huttunen Toini	SDP
Louhelainen Anne	PS
Lönnqvist Miikka	SDP
Löppönen Ari	KOK
Maattola Helena	KOK
Mantere Heikki	KOK

Markkola Ilpo	PS
Masih Salamat	KD
Mäkinen Kaarina	KOK
Niemi Jarkko	SDP
Nummela Henri	KESK
Nummela Janne	KESK
Nurminen Heli	KESK
Oksavuori Jari	KOK
Olenius Teija	KESK
Palm Kati	PS
Parikka Leena	KOK
Peltonen Lasse	SDP
Penttilä Keijo	KESK
Pulkkanen Markku	KOK
Pälsi Pasi	KD
Pölönen Kati	KESK
Rajala Miia	KESK
Rantanen Seppo	VAS
Rehula Juha	KESK
Rinne Keijo	KOK
Ronkainen Jari	PS
Salmi Päivi	SDP
Salminen Jari	PS
Salo Tuulia	KESK
Siirola Matti	KESK
Siljander Hannu	PS
Sirkiä Juhani	PS
Sulonen Kari	KOK
Suominen Minna	KESK
Söyriä Tatu	KOK
Taarasti Anna-Kaarina	KESK
Talvitie Jarmo	VAS
Tanhuva Veli-Matti	PS
Tiilikka Liisa	KOK
Tulonen Ria	KOK
Tuominen Timo	PS
Vanhala-Selin Kristiina	VIHR
Vinnamo Harri	KESK
Virta Eero	KOK

Valtuuston poliittiset voimasuhteet:

Kokoomus	21
Keskusta	15
Perussuomalaiset	11
Sosialidemokraatit	11
Kristillisdemokraatit	3
Vasemmistoliitto	2
Vihreät	1
Yhteensä	64

Kunnanhallituksen jäsenet (13), tilanne 31.12.2016

Heikkilä Hannu	KESK
Hiidenheimo Heidi	KOK
Hämäläinen Kristiina	KOK
Lampola Mika	KOK
Lönnqvist Miikka	SDP
Niemi Jarkko	SDP
Salo Tuulia	KESK
Siljander Hannu	PS
Suominen Minna	KESK
Söyriä Tatu	KOK

Taipale Anu	KD
Louhelainen Anne	PS
Virta Eero	KOK

Kunnanhallituksen esittelijä: kunnanjohtaja Päivi Rahkonen

Kunnanhallituksen poliittiset voimasuhteet:

Kokoomus	5
Keskusta	3
Perussuomalaiset	2
Sosialidemokraatit	2
Kristillisdemokraatit	1
Yhteensä	13

Hollolan kunnan viranhaltijaorganisaatio/toimialat

1.1.3 Yleinen taloudellinen kehitys ja kuntien talous

Suomen julkinen talous on ollut vuodesta 2009 lähtien syvästi alijäämäinen. Julkisen talouden alijäämä johtuu ennen kaikkea pitkästä heikon talous- ja työllisyyskehityksen kaudesta. Kansainvälinen ja erityisesti eurooppalainen talouskehitys ovat olleet heikkoja, mikä on näkynyt Suomen viennin kannalta tärkeiden investointitavaroidenkysynnän hiipumisena. Maailmantalouden näkymät ovat edelleen vaisut. Lisäksi suomalaisen matkapuhelinliiketoiminnan romahdus ja painopaperin kysynnän väheneminen ovat pienentäneet Suomen vientituloja ja sitä kautta hyvinvointiyhteiskunnan rahoituspohjaa merkittävästi.

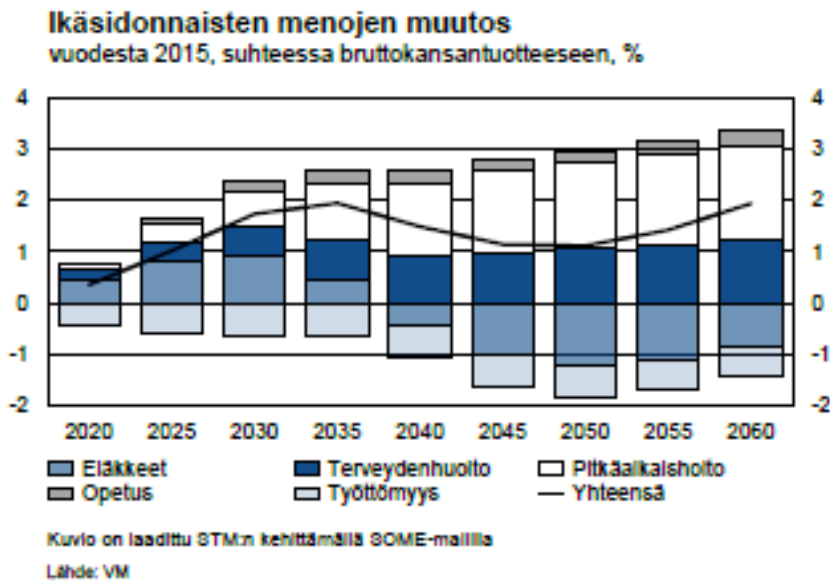
Suomen BKT kasvoi viimeisimpien tietojen mukaan vuonna 2016 n. 1,4 %, mikä on selvästi aiempia vuosia parempi. Suomen talouden orastava elpyminen on perustunut kotimaiseen kysyntään. Viennin näkymät eivät ole olennaisesti vahvistumassa. Kilpailukyky sopimus tukee vientiä, mutta se ei yksin riitä vauhdittamaan vientiä selvään kasvuun.

Kilpailukyky sopimukseen liittyvät veronkevennykset kasvattavat julkisen talouden alijäämää ennen kuin sopimuksen myönteiset vaikutukset alkavat näkyä. Julkisen talouden alijäämä ei kuitenkaan ole kokonaan poistumassa, sillä suhdannetilanteen julkista taloutta kohentava vaikutus jää pieneksi.

Lähivuosikymmeninä on varauduttava siihen, että Suomen talouskasvu ei palaudu finanssi- ja kriisiä edeltävien vuosien ja vuosikymmenten vauhtiin. Tulevan talouskasvun mahdollisuuksia rajoittavat korkea rakenteellinen työttömyys sekä työikäisen väestön määrän supistuminen. Myös tuottavuuskehitys näyttäisi jäävän aiempaa maltillisemmaksi. Lisäksi väestörakenteen muutoksen myötä julkisten menojen automaattinen kasvu jatkuu myös 2020-luvulla. Siten julkisen talouden tulot eivät riitä ylläpitämään kaikkia nopeamman talouskasvunvaraavan rakennettuja julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä.

Valtiovarainministeriön tuoreimpien arvioiden mukaan näyttää mahdolliselta, että velkasuhteen kasvu pysähtyisi vuonna 2019 ja kääntyisi lievään laskuun vuonna 2020. Lisävelanotto ei kuitenkaan näyttäisi pysähtyvän vuoteen 2021, sillä valtio ja paikallishallinto ovat selvästi alijäämäisiä vielä vuonna 2020.

Valtiovarainministeriön mukaan tämänhetkistä alijäämää vielä isompi haaste julkiselle taloudelle on kuitenkin väestörakenteen muutos pysyvästi epäedulliseen suuntaan tulevina vuosikymmeninä. Julkisessa taloudessa on edelleen mittava kestävyysvaje eli pitkällä aikavälillä julkisen talouden tulot eivät riitä menojen katteeksi. Pysyvä tulojen ja menojen välinen epätasapaino uhkaa kasvattaa velkaantumisen hallitsemattomaksi. Tuleva väestörakenteen muutos lisää eläke-, terveydenhuolto- ja hoivamenoja, joiden rahoittamiseksi nykyinen jo varsin korkea veroaste ei riitä. Lisäksi väestörakenteen muutos vähentää työikäistä väestöä, joka veroilla rahoittaa hyvinvointipalveluja ja etuudet. Suomessa väestön ikärakenteen muutos näkyy nopeammin kuin muissa EU-maissa. Edellä todettu kehitys tulee näkymään myös maakuntien ja kuntien taloutta heikentävänä.

Lähde: Valtiovarainministeriö: Suomen julkisen talouden näkymät ja haasteet (2017)

Kuntien talous

Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2016 tilinpäätösarviot osoittavat kuntatalouden etenevän hyvään suuntaan, arvioidaan Kuntaliiton analyysissä tilinpäätösten ennakkotiedoista. Kuntasektorin menot kasvoivat maltillisesti koko maassa, keskimäärin 1,3 prosenttiyksikköä. Vuoden 2016 tilikauden tulos parani ennakoarvion mukaan lähes puoli miljardia euroa. Tilikauden tulos oli kuitenkin negatiivinen 111 kunnassa, yhteensä 0,2 miljardia euroa. Kaikkiaan kuntia on Manner-Suomessa tällä hetkellä 295.

Kuntatalouden rahoituksellista tasapainoa kuvaava toiminnan ja investoinnin rahavirta parani puoli miljardia euroa. Lainakanta nousi 18 miljardiin euroon ja velkaantumisen kasvu hidastui 3,6 prosenttiin. Negatiivisen vuosikatteen, eli niin sanotun ”syömävelan” osuus kuntien lainakannan muutoksesta on erittäin pieni, vuosina 2000-2016 se on ollut viiden prosentin luokkaa.

Kuntaliiton toimitusjohtaja Jari Koskisen mukaan kuntien ja kuntayhtymien talouden tasapainottamistoimet ovat tuottaneet tulosta ja kuntatalous on lähentymässä nykyisen hallituskauden kuntatalouden tasapainottamistavoitetta.

Kuntatalouden parantumisen taustalla löytyy maltillinen menokehitys, joka johtuu muun muassa kuntien ja kuntayhtymien henkilöstökulujen sopeuttamisesta, sekä vähäisestä kustannustason kasvusta kuntapalveluissa. Kuntien ja kuntayhtymien tulot lisääntyivät erityisesti kasvaneiden valtionosuuksien kautta. Vuoden 2016 valtionosuuksissa kompensoitiin kuntien veroperustemuutoksista johtuvia veromenetyksiä 260 miljoonaa euroa ja lisäksi kunnat saivat 270 miljoonaa euroa valtionosuuksia kuntien ja valtion välisen kustannusjaon tarkistuksen seurauksena.

Kuntien verotulot 2016 kasvoivat maltillisesti koko maan tasolla yhteensä 1,4 prosenttia, eli 300 miljoonaa euroa. Vaimeaa kehitystä selittää muun muassa kuntien korotetun yhteisöveron jako-osuuden poistuminen.

Kuntien väliset investointipaineet vaihtelevat suuresti. Maakuntakeskuksissa ja muissa suurissa kaupungeissa on palvelutarpeen lisääntymisestä johtuvia investointipaineita. Muissa kunnissa investointipaineet liittyvät usein korjausvelkaan.

Kuntaliitto muistuttaa valtiovarainministeriön tapaan kuitenkin, että huolimatta paremmasta talouskehityksestä lähivuosien tulopohjamuutokset kuntataloudessa vaativat tarkkaa taloudenpitoa jo vuoden 2017 aikana. Kuntaliiton analyysi perustuu Tilastokeskuksen helmikuussa julkaisemiin tilastotietoihin.

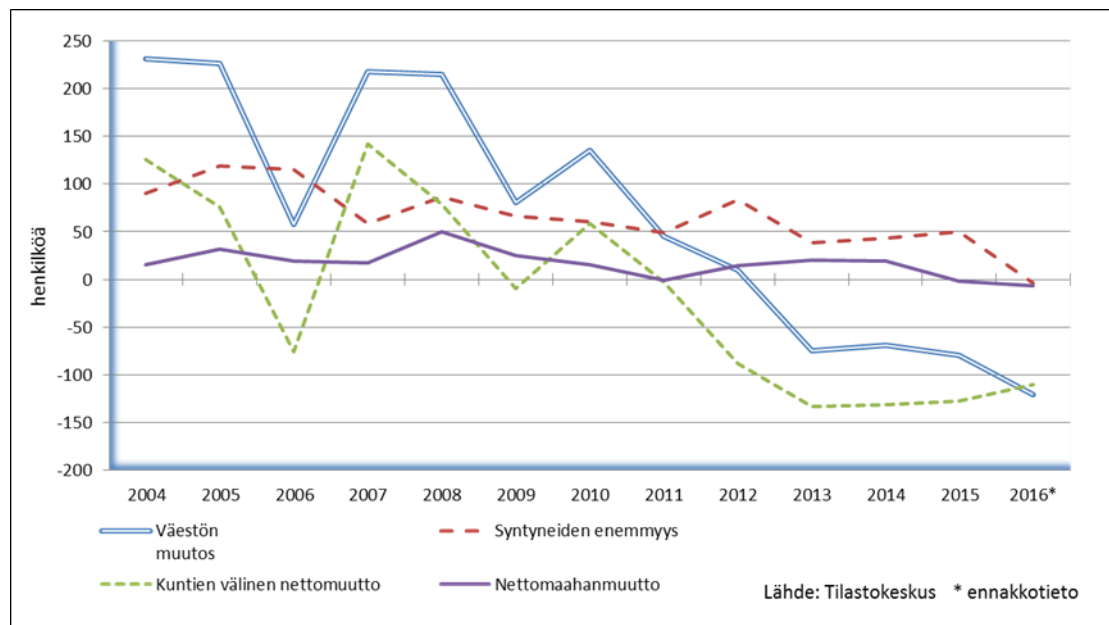
Lähde: www.kunnat.net

Väestö ja työllisyys

Pk-yritysbarometrin (kevät 2017) Päijät-Hämeen alueella lähiajan suhdannenäkymät ovat koko maata toiveikkaammat ja myös selvästi paremmat kuin syksyllä 2016.. Päijät-Hämeen alueen suhdannenäkymät henkilökunnan määrän suhteen ovat myös myönteisemmät kuin syksyllä 2016. Alueen pk-yritysten edustajista 23 % arvioi henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua tämän hetkistä suurempi.

Yritysten nettomäärän muutos vuonna 2016 oli edellisvuotta pienempi. Yritysten nettomäärän muutos oli +5 (uusien yritysten määrä 20).

Kunnan asukasmäärä väheni jälleen vuonna 2016, 121 asukkaalla, tästä 110 henkilöä väheni kuntien välisestä muutosta johtuen. Asukasmäärä on vähentynyt vuodesta 2010 lähtien.

Hämeen Ely-keskuksen joulukuun työllisyyskatsauksen mukaan työnhakijoiden kokonaismäärä väheni vuonna 2016 ja työttömiä työnhakijoita 1 700 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömyyden lasku jatkui molemmissa maakunnissa vuoden 2016 aikana.

Päijät-Hämeen maakunnassa työttömien työnhakijoiden määrä väheni edellisen vuoden joulukuusta alueen kaikissa kunnissa; suhteellisesti eniten Sysmässä (17%) ja Padasjoella (17%). Päijät-Hämeen kunnista työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuussa korkein Lahdessa (17,5 %) ja Heinolassa (16,8 %). Vastaavasti osuus oli matalin Hollolassa (11,0 %) ja Asikkalassa (11,9 %). Koko maakunnassa työttömien osuus työvoimasta oli 15,7 %, mikä on 1,4 prosenttiyksikköä vähemmän kuin vuosi sitten.

Maakunnan alhaisin työttömyysaste vuonna 2016 oli Hollolassa, 11 % ollen 0,9%-yksikköä edellisvuoden tiilannetta alhaisempi.

Taulukko. Työttömien osuus työvoimasta (työttömyysaste) kuukauden lopussa.

Työttömien osuus työvoimasta kk:n lopussa 12/2016

Päijät-Häme ja Lahden seutu

Kunta	31.12.2016	31.12.2015	Muutos	Muutos %
<i>Asikkala</i>	11,9	13,2	-1,3	-9,8 %
Hollola	11,0	11,9	-0,9	-7,6 %
Kärkölä	12,3	13,4	-1,1	-8,2 %
Lahti	17,5	18,8	-1,3	-6,9 %
Orimattila	12,8	14,4	-1,6	-11,1 %
<i>Padasjoki</i>	12,7	15,0	-2,3	-15,3 %
Lahden seutu	15,7	17,0	-1,3	-7,6 %
Hartola	13,4	15,7	-2,3	-14,6 %
Heinola	16,8	18,7	-1,9	-10,2 %
Sysmä	12,4	14,9	-2,5	-16,8 %
<i>Heinolan seutu</i>	15,8	17,9	-2,1	-11,7 %
PÄJÄT-HÄME	15,7	17,1	-1,4	-8,2 %

Myös pitkäaikaistyöttömien määrä väheni Hollolassa vuoden 2016 aikana 2,5 % :lla. Työmarkkinatuen rahoitusosuus toteutui talousarviota hieman alhaisempana ollen n. 1,6 milj. euroa.

Taulukko. Yli vuoden työttömänä olleiden kehitys.

Yli vuoden työttömänä olleiden osuuden kehitys

Kunta	31.12.2016	31.12.2015	Muutos	Muutos %
<i>Asikkala</i>	144	150	-6	-4,0 %
Hollola	469	481	-12	-2,5 %
Kärkölä	98	92	6	6,5 %
Lahti	3925	3880	45	1,2 %
Orimattila	363	395	-32	-8,1 %
<i>Padasjoki</i>	56	82,0	-26	-31,7 %
Lahden seutu	5055	5080,0	-25	-0,5 %
Hartola	43	41	2	4,9 %
Heinola	470	491	-21	-4,3 %
Sysmä	45	76	-31	-40,8 %
<i>Heinolan seutu</i>	558	608	-50	-8,2 %
PÄJÄT-HÄME	5613	5688	-75	-1,3 %

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö: Hämeen ELY-keskus, joulukuun 2016 työllisyyskatsaus

1.1.4 Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Hollolan ja Hämeenkosken valtuustot päättivät 26.1.2015 kuntien yhdistymisestä vuoden 2016 alusta. Kuntaliitos on vaikuttanut koko vuoden 2016 toimintaan. Yhdistyneen kunnan ensimmäiseen toimintavuoteen liittyen on mm. yhteen sovitettu toimintatapoja, uusittu säädökset ja hyväksytty taksat yhdenmukaiseksi.

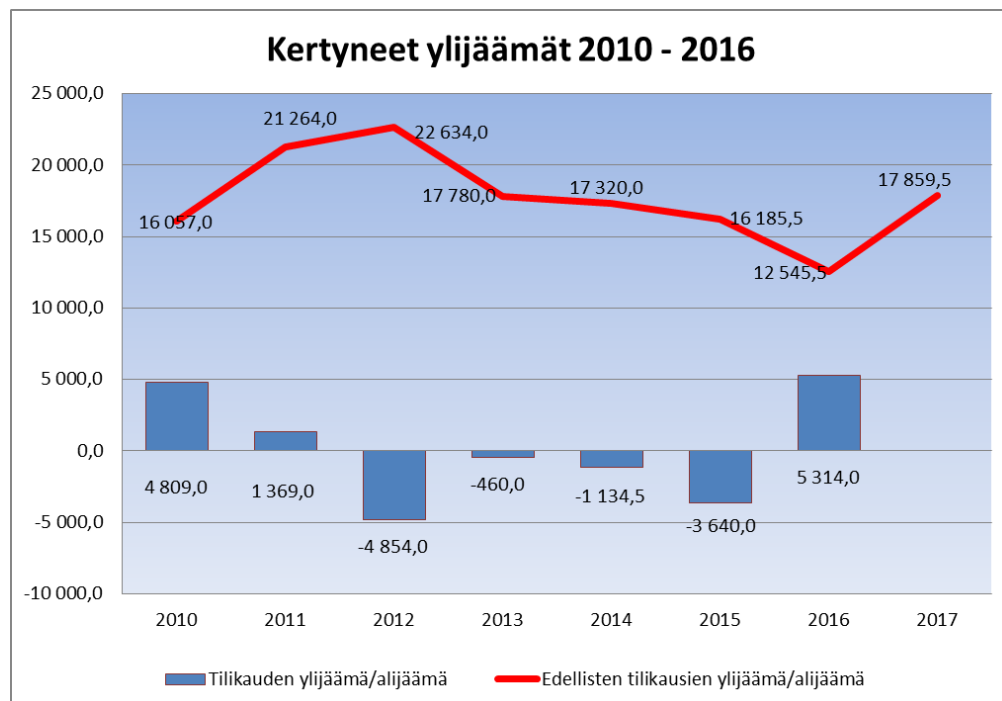
Vuoden 2016 alusta Kärkölän sivistystoimen hoitaminen siirtyi takaisin Kärkölän kunnalle, mikä vaikuttaa myös vuoden 2016 lukujen vertailukelpoisuuteen yhdessä kuntaliitoksen kanssa.

Merkittävät rakennushankkeet Heinsuon ja Kalliolan koulun elinkaarihankkeiden rakentaminen on edennyt vuoden 2016 aikana aikataulun mukaisesti. Uusi paloasema valmistui vuode 2016 lopussa. Hankkeiden rahoitus toteutetaan kiinteistö leasing -mallilla.

Keskeinen vuoden 2016 toimintaan vaikuttanut päätös hyvinvointikuntayhtymän perustamisesta maakunnassa on ollut merkittävä myös Hollolan kunnan toiminnan näkökulmasta ja hyvinvointiyhtymän perustamisen ja PPK Oiva -taseyksikön purkamisen valmistelu on näkynyt sekä vuoden 2017 talousarvion laadinnassa että osana päivittäistä toimintaa.

Kunnan tilinpäätös osoittaa **5,3 milj. euron ylijäämää**, mikä on selvästi talousarviota ja aiempia parantuneita ennusteitakin parempi. Alkuperäinen talousarvio laadittiin n. 0,8 milj. euroa alijäämäiseksi ja valtuuston hyväksymien talousarviomuutosten jälkeen talousarvio oli n. 1,3 milj. euroa alijäämäinen. Loppuvuotta kohden mentäessä oli selvää, että tilinpäätös tulee toteutumaan muutettua talousarviota parempana, mutta lopullinen toteutuma oli kuitenkin arvioitua suurempi. Talousarvio toteutui vuonna 2016 huomattavasti ennakoitua paremmin ja kaikki toimialat alittivat selvästi talousarvionsa. Taloutta on myös määrätietoisesti sopeutettu.

Taseeseen kertynyt ylijäämä kasvoi 17,9 milj. euroon ollen n. 752 eur/asukas. Vuoden 2016 ylijäämällä pystytään kattamaan n. puolet vuosina 2012-2015 kertyneistä alijäämistä (yht. n. 10,1 milj. eur)

Kertaluontoisia tuloja syntyi puolestaan maankäyttösopimuskorvauksesta (n. 0,6 milj. eur). Kuluja lisäsi puolestaan 200 t euron alaskirjaus asfalttikartellikorvauksen saatavan epävarmuuden vuoksi. n. 100 t euroa kirjattiin tasearvojen arvonalennuksia. Toimintatuottoja parantaa puolestaan yhdistymisavustus, 1,2 milj. euroa.

Henkilöstökulut pienentyivät peräti 4,6 milj. euroa (5,7 %) johtuen pitkälti Kärkölän sivistyspalveluiden henkilöstön siirtymisestä takaisin Kärkölään. Ilman Kärkölän muutosta henkilöstökulujen vähennys oli n. 0,8 % (0,6 milj.). Henkilöstökulut jäivät merkittävästi talousarvion henkilöstökuluja alhaisemmiksi.

Henkilöstömenoissa on myös säästöä. Kaikilla toimialoilla on noudatettu varsin tiukasti täyttölupamenettelyjä eikä uusia henkilöitä ole kaikissa tapauksissa rekrytoitu pois jääneiden tilalle. Lomapalkkavelan pienentymiseen on vaikuttanut mm. Kiky -sopimuksen mukainen

lomarahaleikkaus, joka pienentää jo v. 2016 lomapalkkavelkakirjausta. Lomapalkkavelkakirjaus on n. 956 t euroa henkilöstömenoja kokonaisuutena pienentävä. Henkilöstömäärä myös pieneni jälleen, 83 henkilöllä eli n.4,5 % (4,4 % vuonna 2015).

Toimintakatteen osoittama alijäämä pienentyi 1,9 % (2,2 milj. eur). Toimintakate oli n. 113,5 milj. euroa.

Vuoden 2016 verotulojen kasvu oli edellisen vuoden tapaan heikko, ainoastaan 0,5 % (471 t eur. eur), (vuonna 2015 kasvu 1,2 %, 1,3 milj. eur). Kunnallisverojen kasvu oli 1,4 % (1,2 milj. eur) ja kiinteistöverojen kasvu 2,4 % (124 t eur). Yhteisöverotuotto sen sijaan jäi edellisvuotta alhaisemmaksi määräaikaisen jako-osuuden korotuksen vuoksi. Yhteisöverotuotto oli n. 2,7 milj. eur ja n. 825 t euroa (23,1 %) edellisvuotta alhaisempi.

Vuoden 2016 valtionosuuksien kasvu oli merkittävä, 11,9 % eli n. 3,8 milj. euroa ja valtionosuudet toteutuivat vielä aiempaa päätöstä hieman suurempana ollen n. yhteensä n. 35,8 milj. euroa.

Verorahoitus yhteensä kasvoi n. 4,3 milj. eur ja riitti kattamaan varsin maltillisen nettomenojen (2,2 milj. eur) kasvun.

Väestö ei kasvanut lainkaan vaan asukasluku pieneni jälleen edellisiin vuosiin verrattuna, mikä näkyy myös heikossa verotulokehityksessä.

1.1.5 Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

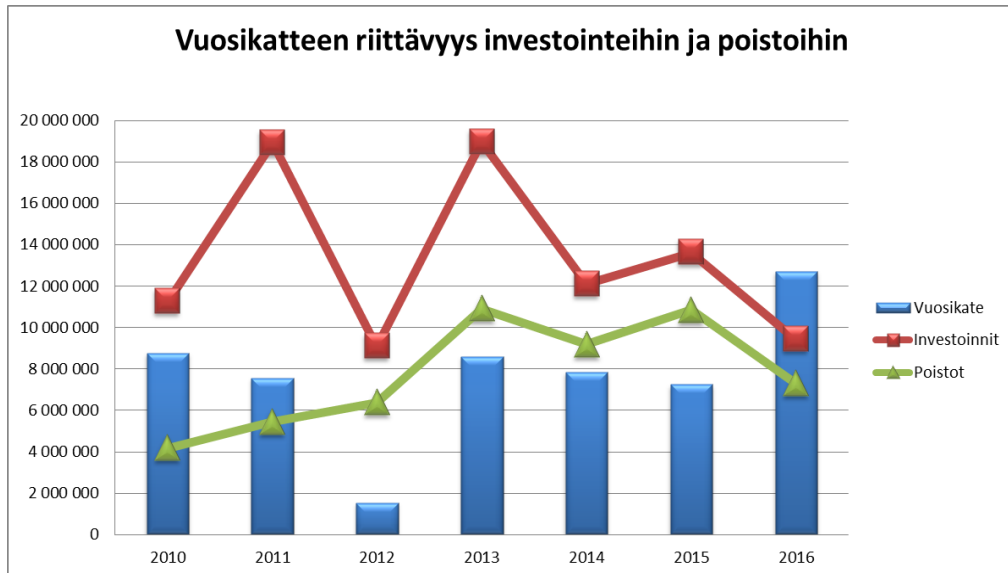
Suomen talouteen ennustetaan positiivista kehitystä, mikä toteutuessaan heijastuu myös kuntien verotulojen kehitykseen.

Lähivuosikymmeninä on valtiovarainministeriön mukaan kuitenkin varauduttava siihen, että Suomen talouskasvu ei palaudu finanssikriisiä edeltävien vuosien ja vuosikymmenten vauhtiin, mikä heijastuu myös kuntien talouden kehitykseen. Lisäksi väestörakenteen muutoksen myötä julkisten menojen automaattinen kasvu jatkuu myös 2020-luvulla. Siten julkisen talouden tulot eivät riitä ylläpitämään kaikkia nopeamman talouskasvun varaan rakennettuja julkisen sektorin rakenteita ja tehtäviä.

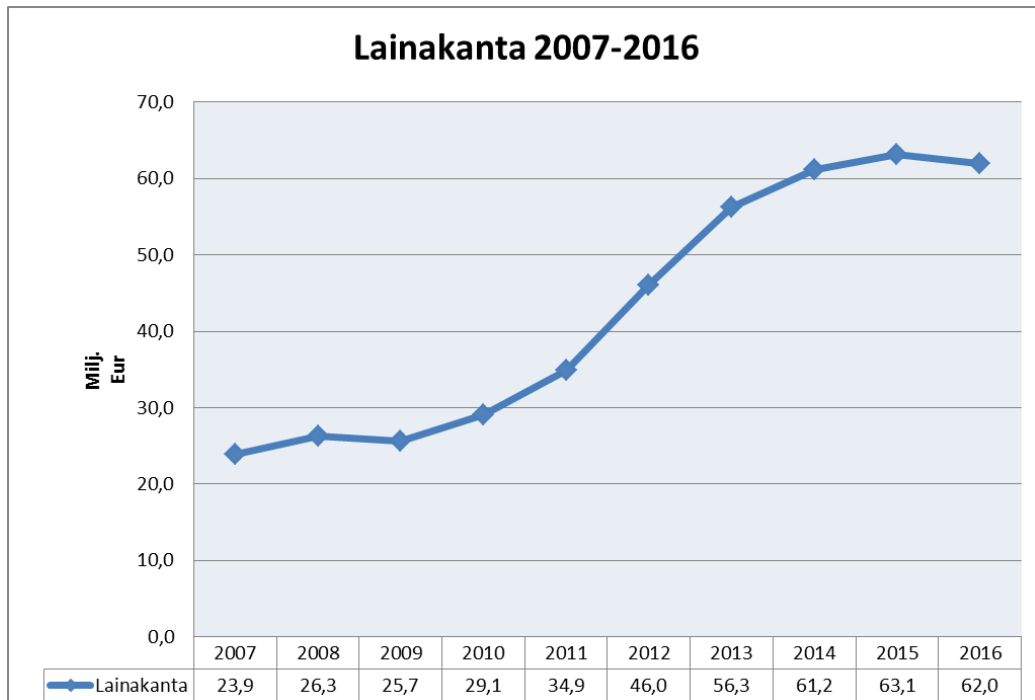
Vuonna 2016 toteutunutta Hollolan ja Hämeenkosken kuntaliitosta ja edelleen vuoden 2017 toimintaa ja taloutta ohjaa osaltaan yhdistymissopimus sekä yhdistymisen johdosta saatava yhdistymisavustus, jota maksetaan vielä v. 2018.

Talousarvio toteutui vuonna 2016 huomattavasti ennakoitua paremmin ja kaikki toimialat alittivat selvästi talousarvionsa. Taloutta on myös määrätietoisesti sopeutettu. Tästä huolimatta on tiedostettava, että sopeuttamispaineet ja talouden haasteet eivät edelleenkään ole poistuneet eivätkä tulevat vuodet ole tuomassa helpotusta tilanteeseen. Väestön ikääntymisen tuomat menojen kasvupaineet on tiedostettava.

Vuosikatteen riittävyys poistoihin on ollut heikko vuodesta 2011 ja poistojen määrä ylittää vuosikatteen vuonna 2012 selvästi. Myöskään vuosina 2013-2015 ei vuosikatteella ole kyetty kattamaan poistoja. Vuonna 2016 tilanne on hyvästä talousarvion toteutumasta johtuen parantunut. Vuosikatteen ja poistojen suhteen lisäksi tulee kuitenkin tarkastella vuosikatteen riittävyttä myös investointeihin, jota voidaan pitää yhtenä keskeisenä talouden tasapainon mittarina. Vuosikate Hollolassa ei ole riittänyt myöskään investointeihin aiempina vuosina. Vuonna 2016 ei ole kirjattu suuria kertaluontoisia poistoja ja investointimenojen toteutuma on myös aiempaa tasoa alhaisempi. Investoinnit on pystytty kattamaan tulorahoituksella v. 2016.

Kokonaistalouden tasapainoa tarkasteltaessa lainamäärän kehitys ja lainamäärään suhteutettujen tunnuslukujen tarkastelu on myös merkityksellisessä asemassa.

Asukaskohtainen lainamäärä on kasvanut voimakkaasti vuodesta 2010 lähtien. Vuonna 2016 lainakannan kasvu taittui, sillä maksuvalmiuden ollessa hyvä pitkäaikaista lainaa nostettiin vain 8 milj. euroa talousarviossa hyväksytyyn 13 milj. euron sijaan. Tilannetta helpottaa myös uusien koulurakennusten kiinteistöleasing -rahoitus, joka ei kasvata tulevana vuosinakaan kunnan lainamäärää. Lainamäärä pienentyi vuoden 2016 aikana n. 1 milj. eurolla 1.1.2016 avaavaan taseeseen nähden. Asukaskohtainen lainamäärä 31.12.2016 oli n. 2 607 eur/asukas.

Vuoden 2017 talousarvio on hyväksytty n. 22 t euroa ylijäämäisenä. Talousarvion tasoa on syytä tarkastella vuoden 2016 toteutuneen tilinpäätöksen perusteella. Vuoden 2017 toteutumiseen vaikuttaa olennaisesti myös Päijät-Hämeen hyvinvointiyhtymän talouden hallinnan onnistuminen.

Valtionosuuksissa on Hollolan osalta ollut voimakas kasvu vuonna 2016 mm. valtionosuusjärjestelmän uudistamisesta ja vuoden 2016 verotulokompensatiosta johtuen, mikä on tasapainottanut osaltaan vaikeaa tilannetta. Tulevana vuosina ei kuitenkaan menokasvua

voida tästä huolimatta jättää valtionosuuksien kasvun varaan ja vuoden 2017 osalta valtionosuuksien kehitys on jälleen pienempi.

Suomen talouden ja kuntatalouden kannalta merkittävä muutos on valmisteilla oleva maakunta- ja soteuudistus, joka tulee mullistamaan nykyisten kuntien toiminnan ja rahoituksen jo seuraavalla suunnitelmakaudella. Sote- ja maakuntauudistus on suunniteltu toteutettavaksi vuodesta 2019 lähtien. Muutokseen liittyviä lakeja ei kuitenkaan vielä ole hyväksytty.

Maakunta- ja soteuudistuksen vaikutusta on arvioitu osana vuoden 2017 talousarvion laadintaa. Laskelma on päivitetty (3/2017) v. 2016 tilinpäätösluvuilla.

Taulukko. Sote- ja maakuntauudistuksen vaikutus (Perlacon Oy)

	Hollola									
	kertoimet 2010...2015 eur/as									
	TP 2014	TP 2015	TP 2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Asukasluku	23 996	23 915	23 976	23 981	23 987	23 991	23 989	23 981	23 970	23 949
Verotettava tulo	389 405	388 330	391 423	389 140	394 393	403 543	417 142	423 358	429 623	435 810
Muutos-%		-0,28 %	0,80 %	-0,58 %	1,35 %	2,32 %	3,37 %	1,49 %	1,48 %	1,44 %
Veroprosentti	20,80	21,04	21,00	21,00	21,00	8,53	8,53	8,53	8,53	8,53
Toimintakate	-113 018	-115 766	-113 509	-117 704	-119 011	-49 087	-51 112	-53 208	-55 382	-57 622
Toimintakatteessa on yhdistymisavustusta			1 200	900	900					
Muutos	0,74 %	2,43 %	-1,95 %	3,70 %	1,11 %	-58,75 %	4,13 %	4,10 %	4,09 %	4,04 %
Sopeutus			0	0	0	0	0	0	0	0
Verotulot	89 723	90 519	90 990	89 517	90 854	41 698	43 045	43 768	44 500	45 232
Valtionosuudet	31 199	31 957	35 755	36 741	37 428	15 057	15 271	15 631	15 938	16 156
Verorahoitus	120 922	122 476	126 745	126 258	128 282	56 755	58 316	59 399	60 438	61 387
Käyttökate	7 904	6 710	13 235	8 554	9 271	7 668	7 204	6 191	5 056	3 766
Rahoitustuotot ja -kulut	-60	528	-529	-410	-421	-18	-25	-37	-56	-83
Vuosikate	7 844	7 238	12 707	8 144	8 850	7 650	7 179	6 154	5 000	3 683
Poistot	9 198	10 851	7 407	7 591	7 712	7 840	7 968	8 096	8 223	8 351
Ylijäämä/alijäämä	-1 348	-3 608	5 300	552	1 138	-190	-789	-1 942	-3 223	-4 668
Kumulatiivinen ylij./alij.	15 971	12 363	17 663	18 215	19 353	19 163	18 374	16 433	13 209	8 541
Kumulatiivinen ylij./alij./as	666	517	737	760	807	799	766	685	551	357

Uudistuksen vaikutus on merkittävä. Kunnan käyttötalouden ja tuloslaskelmaosan talousarvio käytännössä puolittuu, mutta velkamäärä tulee säilymään. Tämä merkitsee suhteellisen velkaantuneisuuden merkittävää kasvamista, omavaraisuuden heikentymistä ja kunnan taloudellisen liikkumavaran kaventumista. Toisaalta uudistus osin helpottaa kuntatalouden ennakoitavuutta kun sosiaali- ja terveysmenot poistuvat budjetista.

Toimialoitain kunnan menoja tarkasteltaessa Hollolan kunnan maakuntauudistus vaikuttaa siten, että suurimmaksi toimialaksi muodostuu sivistyspalvelut, joiden menot ovat uudistuksesta johtuen 62 % kunnan kaikista käyttömenoista.

Kunta on varautunut ja valmistautuu uudistukseen mm. johtamisjärjestelmän muutoksella, panostamalla hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen sekä kunnan elinvoimaisuuden parantamiseen.

1.1.6 Kunnan henkilöstö

Kunnan palveluksessa oli 31.12.2016 yhteensä 1778 henkilöä eli 1 861 henkilöä (v. 2015 henkilöstömäärä 1 861). Henkilöstömäärä näin ollen vähentyi 83 henkilöllä. Henkilöstökulut laskivat edelleen vuonna 2016 ja ne vähentyivät 0,8 % edelliseen vuoteen nähden (n. 0,6 milj. euroa), kun Kärkölälle tuotettua sivistyspalveluiden osuus on eliminoitu. Sairauspoissaolojen kokonaismäärä nousi 1,5 työpäivällä 12,5 työpäivään vuodesta 2015 (poissaolot 11 työpäivää).

Tarkempia tietoja henkilöstöstä on vuoden 2015 henkilöstökertomuksessa.

1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

1.2.1 Arvio merkittävimmistä riskeistä

Arvio perustuu kunkin toimialan tekemään riskikartoitukseen sekä arvioon yleisen taloustilanteen kehityksestä ja epävarmuustekijöiden huomioimiseen. Toimialat ovat riskikartoituksen ja riskienhallintatoimenpiteiden dokumentoinnin lisäksi myös toimittaneet oman toimialakohtaisen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämistä koskevan selonteon. Lisäksi kunnan johtoryhmä on tehnyt yleisarvion kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tilasta.

Arvion mukaan merkittävimmät riskit ovat edelleen kunnan kiinteistöissä ja sopimusten hallinnassa. Kiinteistöjen osalta riskeiksi on tunnistettu erityisesti sisäilmaongelmat ja niistä aiheutuvat sairastelut ja poissaolot. Sopimustenhallinnan osalta riskeiksi on tunnistettu mm. sopimusosaamisen, tilaajaosaamisen ja sopimusten laadinnan ja seurannan puutteet. Myös sopimusten puuttuminen on tunnistettu riskiksi.

Myös henkilöihin ja rahoitukseen sekä tietojärjestelmiin kohdistuvat riskit on tunnistettu. Työhyvinvointikyselyn perusteella henkilöstön jaksaminen toimintaympäristön muutoksen aiheuttaman epävarmuuden ja kuormituksen ja resurssien vajauksen vuoksi on havaittu, mikä osaltaan voi lisätä työhyvinvoinnin heikentymistä ja lisätä toiminnassa tehtäviä virheitä. Myös avainhenkilöriskit on tunnistettu. Tehtäväkuvausten puuttuminen on myös tunnistettu riskiksi.

Tietojärjestelmäriskit kohdentuvat yksittäisten laitteistojen hajoamiseen, tietoliikenne-yhteyksien katkeamiseen ja tietoturvariskeihin. Tietosuoja-asetus tulee jatkossa huomioida ja tietosuojaan ja -turvaan panostetaan vuoden 2017 aikana mm. koulutuksia järjestämällä.

Rakennuttamiseen liittyvät sopimusriskit ovat osoittautuneet ennakoitua suuremmaksi vaikka sopimushallintaan on kiinnitetty huomiota. Tässä on erityisesti puutteena lakiasian osaamisen puute. Rakennusvalvontaan liittyviä riskejä on tunnistettu enemmän kuntaliitoksesta johtuen. Myös sosiaali- ja terveystalouteen liittyvä sopimusosaamisen puute on tunnistettu riskiksi.

Vahinkoriskeihin on varauduttu kattavalla vakuutusturvalla. Vakuutukset kilpailutettiin vuonna 2016.

Pitkään heikkoja jatkunut julkisen talouden tilanne ja tätä kautta verorahoitukseen kohdistunut epävarmuus aiheuttaa riskejä kunnan talouden hallintaan. Myös toimintaympäristön ennakoimattomuus sekä keskeneräiset tulevaan kohdistuvat lainvalmistelut aiheuttavat epävarmuutta toiminnan pitkäjänteisen suunnittelun osalta. Toimintaympäristöön liittyviä epävarmuustekijöitä tulee valmistelussa olevista lainsäädännöllisistä uudistuksista ja niiden vaikutuksista Hollolan kunnalle. Vaikutukset voivat ulottua niin tulojen ja menojen tasapainoon, omaisuuden arvoon kuin henkilöstön asemaan.

Rahoitukseen liittyvistä riskeistä korkoriski on korkotason muutoksesta aiheutuvaa epävarmuutta. Kunnan lainasalkkua on pyritty tämän riskin minimoimiseksi suojaamaan. Vuonna 2016 on tehty yksi 10 milj. euron lainamäärään kohdentunut johdannaissopimus. Lainasalkun suojausaste vuoden 2016 lopussa oli n. 32 % (leasing-sopimukset mukaan lukien).

Koko kunnan ja sosiaali- ja terveystalouteen tuottavan peruspalvelukeskus Oivan sekä myös esim. konsernipalveluiden toimintaan on heijastunut vuonna 2016 maakunnan oman hyvinvointikuntayhtymän valmistelu erittäin tiukassa aikataulussa. Tämä on osaltaan lisännyt myös kunnan muuhun toimintaan liittyviä riskejä.

Kunnan toimintaan ei ole kohdistunut varsinaisia oikeudenkäyntiprosesseja vuonna 2016 eikä tietoon ole tullut viranomaistoiminnasta johtuvia sanktioita tai huomautuksia. Kunta on mukana asfaltti- ja puukartellien yhteiskanteessa koskien ylihinnoittelua ja puukartellin osalta alihinnoittelua. Riskinä näiden osalta ovat oikeudenkäyntikustannukset. Asfalttikartellia koskevan oikeusprosessin johdosta saatavaa korvaussummaa on saatavan epävarmuudesta johtuen pienennetty.

1.2.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kuvaus säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisesta

Kunnassa ei ole todettu merkittäviä puutteita säännösten, määräysten ja päätösten noudattamisessa. Pienempien havaittujen puutteiden osalta on tarkennettu omia toimintaohjeita ja -tapoja. Säännökset ovat pääosin ajan tasalla. Uusi hallintosääntö on päivitetty vastaamaan kuntaliitoksen toteutumisen jälkeistä tilannetta ja se on hyväksytty yhdistymisvaltuustossa 16.11.2015.

Taloudenhoitoon on omat ohjeistuksensa: kassoja koskevat ohjeet, talousarvion täytäntöönpanoa koskevat ohjeet sekä hallintosäännön päätösvaltataulukot. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteasiakirja on hyväksytty valtuustossa v. 2014. Päätöksenteon ja laskujen hyväksymisprosessit ovat pääosin selkeitä ja ne ovat ajan tasalla. Sisäisen valvonnan ohje uusitaan keväällä 2017, samoin konserniohje.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen ja sivistyspalvelujen toiminta on pääosin lakisääteistä toimintaa, joka pohjautuu tiukasti säädeltyyn lainsäädäntöön ja valvontaan.

Kuvaus tavoitteiden toteutumisesta, varojen käytön valvonnasta, tuloksellisuuden arvioinnin pätevydestä ja luotettavuudesta

Kokonaisuutena kunnan tavoitteet vuonna 2016 ovat toteutuneet hyvin, kuntaliitoksen täytäntöönpanosta, järjestelmämuutoksista sekä hyvinvointiyhtymän valmistelun vaatimasta ylimääräisestä työstä huolimatta. Kaikkien toimialojen osalta määrärahat jäivät selvästi alle budjetoidun, minkä johdosta talousarvion toteutumisen ennakointiin on syytä jatkossa kiinnittää yhä enemmän huomiota.

Tavoitteiden toteutumista ja varojen käyttöä seurataan säännöllisesti mm. osavuosikatsauksin sekä osin myös kuukausittain toimielimissä. Toteutumaseurantaa on kuitenkin syytä edelleen terävöittää vielä vuodelle 2017.

Kuvaus riskienhallinnan järjestämisestä

Hollolan kunnassa on olemassa systemaattinen riskienhallinnan toimintamalli ja sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa on ohjeistettu mm valtuuston hyväksymällä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteasiakirjalla.

Toimialoittain riskienhallinta on järjestetty siten, että toimialan riskit arvioidaan vuosittain osana talousarvion laadintaa ja niiden hallintakeinojen toteutumisesta raportoidaan osana toteutumaseurantaa, puolen vuoden osavuosikatsauksessa sekä tilinpäätöksen yhteydessä. Samalla arvioidaan suunniteltujen riskienhallintatoimenpiteiden ajanmukaisuus. Riskienhallintatoimet on myös vastuutettu.

Rakennuksiin liittyvien riskien hallintatoimenpiteinä ovat vakuuttaminen ja säännölliset tarkastukset. Rakennuttamisen sopimusriskien hallinta edellyttää entistä tarkempaa sopimusten läpikäyntiä ja juridisen osaamisen ostamista sekä työmaakokouskäytäntöjen prosessien kehittämistä. Kunnasta puuttuvaa juristin tietotaitoa on hankittu tarvittaessa ostopalveluna.

Hankintatoimen riskienhallinnan työvälineenä käytetty ClouDia-järjestelmän avulla voidaan vähentää tarjouspyynnön laadinnan virheitä.

Tapaturmien kehitys

Osana riskienhallintaa arvioidaan myös tapaturmien kehitystä. Tapaturmien määrä on vähentynyt edelliseen vuoteen nähden. Tapaturmia sattui määrällisesti eniten koti- ja asumispalveluyksiköissä, vuodeosastoilla sekä sivistyspalveluissa.

	2015	2016
Työtapaturmat	117	88
Työmatkatapaturmat	22	30
Yhteensä	139	118

Kuvaus omaisuuden hankinnan, luovutuksen ja hoidon valvonnasta

Kiinteistöt on vakuutettu täysarvovakuutuksella. Ennakoivaa ylläpitoa ei ole täysin kyetty kuluneina vuosina toteuttamaan, joten kiinteistöjen kunnan osalta riskejä on tunnistettu.

Maaomaisuuden hallintaan liittyen on valmisteltu uuden v. 2017 käyttöön otettavan ohjelman käyttöön ottoa, jonka avulla hallintaan liittyvät riskit pienenevät.

Rakennuskiinteistöt on luetteloitu Haahtela -järjestelmään, josta on saatavissa myös korjaushistoria ja korjausvastuun euroarvo. Haahtela -huoltokirja toimii valvonnan välineenä, johon syötetään mm. vikailmoitukset sekä tehdyt toimenpiteet. Järjestelmän käyttöönotossa on ilmennyt tarkistus seurannassa puutteita, joihin on puututtu ja puutteet on korjattu. Seuranta tulisi tältä osin kuitenkin tarkentaa.

Irtaimen omaisuuden hallintaan, luettelointiin ja poistoihin tulee jatkossa kiinnittää enemmän huomiota ja irtaimistoon liittyvä ohjeistus päivitetään kevään 2017 aikana.

Vuoden aikana jatkettiin Salpakankaan koulun vaiheen 2 rakentamiseen liittyvää lisä- ja muutostöiden riita-asian sopimista. Loppuvuonna neuvottelut saatiin päätökseen. Kunnanhallituksessa hyväksytty sopimus sai lainvoiman helmikuussa 2017. Kunnanhallituksen (9.1.2017 § 8) päätökseen liittyvä tehtäväksiänto, joka edellyttää, että Salpakankaan koulun vaiheen 2 rakennusurakkaprosessin vaiheita selvitetään teknisen toimen omassa organisaatiossa.

Kuvaus sopimustoiminnasta

Sopimusten hallinnoinnin ja valvonnan osalta riskejä on edelleen olemassa. Sopimustoiminnassa haasteena on sopimusten sisällön aukottomuuden varmistaminen. Tähän käytetään tarvittaessa ulkopuolisia alan asiantuntijoita. Sopimukset pyritään laatimaan aina kunnan toimesta, jotta varmistettaisiin kunnan asema sopimusosapuolena. Sopimusten riskienhallinnalla turvataan niitä toiminnallisia perusedellytyksiä, jotka tarvitaan kunnan toteuttaessa perustehtävänsä häiriöttä. Tarjouskyselyssä käyttöön otetun Clouidia-järjestelmän hyödyntäminen on helpottanut myös sopimushallintaa.

Kuntaliitoksen johdosta sekä osana hyvinvointiyhtymävalmistelua on käyty sopimuksia läpi ja pyritty varmistamaan tarkoituksenmukaiset ratkaisut kunnan näkökulmasta.

Sopimusten hallintaa tulee helpottamaan myös sopimushallintasovelluksen täysimääräinen käyttöönotto, mutta sopimushallintajärjestelmä ei vielä ole aktiivikäytössä kaikilta osin.

Arvio sisäisen tarkastuksen järjestämisestä

Hollolan kunnassa ei ole omaa sisäisen tarkastuksen yksikköä eikä sisäistä tarkastusta ole hankittu ostopalveluna. Ostopalveluina hankitaan vain lakisääteinen ulkoinen tarkastus.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

1.3.1 Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tilikauden tuloksen muodostumista kuvataan tuloslaskelman ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla.

TULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 2016
	Milj.€
Toimintatuotot	85,81
Valmistus omaan käyttöön	0,15
Toimintakulut	-199,47
Toimintakate	-113,51
Verotulot	90,99
Valtionosuudet	35,76
Rahoitustuotot ja -kulut	
Muut rahoitustuotot	0,49
Korkokulut	-0,75
Muut rahoituskulut	-0,26
Vuosikate	12,72
Poistot ja arvonalentumiset	-7,41
Tilikauden tulos	5,31
Poistoeron lisäys (-), vähennys (+)	0,01
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5,31
TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	
Toimintatuotot/Toimintakulut %	43,1
100*Toimintatuotot/ (Toimintakulut-Valmistus omaan käyttöön)	
Vuosikate/Poistot, %	171,7
100*Vuosikate/Poistot	
Vuosikate €/asukas	534
Asukasmäärä	23 794

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi virallisia vertailu tietoja ei voida esittää.

Tuloslaskelman toimintakate (=nettomenot) ilmoittaa, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Toimintakatetta (nettomenot) tarkasteltaessa todetaan, että kun verrataan kuntien yhdistettyyn tuloslaskelmaan vuodelta 2015, on toimintakate vuodelle 2016 parantunut 1,9 % eli n. 2,3 milj. euroa.

Toimintatuotot ja -kulut erillään tarkasteltuna antavat harhaan johtavan kuvan kehityksestä, sillä vuoden 2015 osalta Hämeenkosken kunnan sosiaali- ja terveystalouden menot on

käsitelty eri tavoin kuin yhdistyneessä kunnassa. Kuntaliitoksen jälkeen ko. erät ovat eliminoituna tuloslaskelmassa kun taas v. 2015 erät ovat bruttomääräisinä yhdistetyssä laskelmassa.

Verotus

Tuloveroprosentti vuonna 2016 oli yhdistymissopimuksen mukaisesti 21.

Kiinteistöverot olivat alla olevan mukaiset.

Kiinteistöveroprosentit	2016	2015
Vakinaiset asuinrakennukset	0,55	0,55
Muut kiinteistöt ja maapohja	1,15	1,15
Loma-asunnot	1,1	1,1

Verotulojen kasvu jäi edelleen varsin vaimeaksi. Verotulot kasvoivat yhteensä vain n. 0,5 milj. euroa eli 0,5 %. Kunnallisverot kasvoivat n. 1,2 milj. euroa ja kehitys oli näin ollen edellistä vuotta parempi. Yhteisöverotuotto väheni edelliseen vuoteen nähden n. 23,1 % yhteisöverotuoton määräaikaisen jako-osuuden poistumisesta johtuen eli n. 825 t euroa. Kiinteistöverot kasvoivat 2,4 % eli n. 124 t euroa.

Verolaji	TP 2015 Hollola ja Hämeenkoski	TP 2016	Muutos €	Muutos %
Kunnallisvero	81 688 753	82 860 764	1 172 011	1,4 %
Yhteisövero	3 578 014	2 752 826	-825 188	-23,1 %
Kiinteistövero	5 251 843	5 376 145	124 302	2,4 %
Yhteensä	90 518 610	90 989 735	471 125	0,5 %

Valtionosuudet

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutta myönnetään kunnille mm. erikoissairaanhoidon, terveydenhuollon, sosiaali-, opetus- ja kulttuuritoimen palvelujen järjestämiseen. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuslainsäädäntö uudistui vuoden 2015 alusta alkaen (laki 676/2014).

Valtionosuuden laskennallinen peruste muodostuu ikärakenteen, sairastavuuden ja muiden laskennallisten kustannusten määräytymistekijöiden perusteella. Kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät myös lisäosat, valtionosuuteen tehtävät vähennykset ja lisäykset ja verotuloihin perustuva valtionosuuden tasaus. Peruspalvelujen valtionosuusprosentti vuodelle 2016 oli 25,61 % ja kunnan omarahoitusosuus on 3 636,07 euroa/asukas.

Valtionosuudet kasvoivat voimakkaasti vuodelle 2016, peräti 3,8 milj. euroa eli n. 11,9 %.

Valtionosuuksia kertyi 35,8 milj. euroa.

Valtionosuuksien erittely	TP 2015 Hollola ja Hämeenkoski	TP 2016	Muutos €	Muutos %
Kunnan peruspalvelujen valtionosuudet	31 821 461	35 279 258	3 457 797	10,9 %
Verotul perust valtionos.tasaus	5 385 693	5 627 185	241 492	4,5 %
Opetus-ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-5 249 894	-5 151 435	98 459	-1,9 %
Yhteensä	31 957 260	35 755 008	3 797 748	11,9 %

Verorahoitus eli verotulot ja valtionosuudet yhteensä kasvoivat yhteensä n. 4,3 milj. euroa eli 3,5 %.

Vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen tunnusluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyyttä.

Vuosikate parani selvästi edelliseen vuoteen nähden n.76 % (5,5 milj. euroa) ollen n. 12,7milj. eur (v. 2015 n. 7,3 milj.) Vuosikate/poistot –tunnusluvun arvo on 171,7% (v. 2015 n. %). Asukaskohtainen vuosikate parani ja oli euroa/asukas.

Rahoituserät

Rahoituskulujen osalta merkittävin erä on lainojen korot n. 800 t euroa, mikä on vain hieman (n. 40 t eur) edellistä vuotta korkeampi alhaisesta korkotasosta johtuen. Lainamäärän kasvun myötä on kuitenkin huomioitava myös rahoitusriskien kasvaminen. Korkoriskeihin on jo vuonna 2015 varauduttu määrittelemällä kunnan lainasalkulle suojausasteen tavoitetaso ja tekemällä 10 milj.euron tasesuojaus lainasalkkuun. Vuonna 2016 on tehty toinen 10 milj. euron tasesuojaus.

Poistot

Poistoja kirjattiin n.7,4 milj. eur 9,86 milj. euroa eli n. 3,4 milj. vähemmän kuin edellisenä vuonna (10,85 milj. eur), jolloin poistoihin kirjattiin kertapoistona tasearvojen alaskirjauksia n. 2,9 milj. eur. Vuosikate riitti kattamaan peräti 171,7 % poistoista.

Tilikauden ylijäämä

Neljän alijäämäisen vuoden jälkeen tilikausi saatiin ylijäämäiseksi. Tilikauden ylijäämä muodostui 5,3 milj. euroksi, mikä on muutettua talousarviota selvästi parempi (6,5 milj. eur). Tilikauden ylijäämä kasvattaa taseen kertyneet ylijäämät 17,9 milj. euroon.

1.3.2 Toiminnan rahoitus

RAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 2016
	Milj. €
Toiminnan rahavirta	
Vuosikate	12,72
Tulorahoituksen korjaukset	-0,41
Investointien rahavirta	
Investointimenot	-10,15
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,11
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	0,62
Toiminnan ja investointien rahavirta	2,89
Rahoituksen rahavirta	
Antolainauksen muutokset	0,14
Antolainasaamisten lisäykset	-0,11
Antolainasaamisten vähennykset	0,24
Lainakannan muutokset	-1,03
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8,63
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-0,40
Oman pääoman muutokset	0,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	0,34
Rahoituksen rahavirta	-0,56
Rahavarojen muutos	2,33
Rahavarat 31.12.	25,69
Rahavarat 01.01.	-23,37
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	
Toiminnan ja investointien rahavirta kertymä	
5 vuodelta, milj. eur	-24,5
Investointien tulorahoitus, %	126,7
Lainanhoitokate	1,4
Kassan riittävyys pv	43
Asukasmäärä	23 794

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietoja ei voida esittää.

Kunnan toiminnan rahoitusta tarkastellaan rahoituslaskelmalla ja siitä laskettavilla tunnusluvuilla. Tuloslaskelmaan verrattuna rahoituslaskelmassa käsitellään kunnan varsinaisen toiminnan lisäksi myös investoinnit ja rahoitustoiminta.

Keskeinen talouden tasapainon mittari on vuosikatteen riittävyys investointien rahoittamiseen. Investointien tulorahoitusprosentti –tunnusluvun arvo parantui hyvästä tuloksesta johtuen 126,7 prosenttiin. Näin ollen edellisistä vuosista poiketen vuonna 2016 saatiin käytännössä investointimenot kokonaisuudessaan rahoitettua tulorahoituksella. Myös lainanhoitokykyä kuvaavan tunnusluvun arvo eli lainanhoitokate tunnusluku nousi hyvälle tasolle.

Investoinnit

Investointitaso säilyi korkeana myös vuonna 2016, ollen kuitenkin edellistä vuotta pienempi, n. 10 milj. euroa. Investointien bruttomenot olivat n. 10,2 milj. euroa (v. 2015 Hollola bruttomenot n. 14,4 milj. eur). Rahoitusosuuksia saatiin Hopeakallion liittymään n. 112 t euroa.

Lainat

Uutta pitkäaikaista lainaa otettiin edellisvuotta vähemmän, yhteensä 8 milj. euroa (10 milj. eur v. 2015/Hollola). Lainaa otettiin vähemmän myös kuin mitä talousarviossa (13 milj. eur) oli arvioitu. Pitkäaikaista lainaa lyhennettiin n. 8,6 milj. euroa.

Lainanhoitokykyä kuvaavan tunnusluvun arvo oli 1,4 (vuonna 2015 0,9/Hollola). Lainanhoitokate parani siis selvästi edelliseen vuoteen nähden. Tulorahoitus riittää lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

1.3.3 Rahoitusasema ja sen muutokset

	2016		1.1.2016			2016		1.1.2016	
	Milj. €	Milj. €	Milj. €	Milj. €		Milj. €	Milj. €	Milj. €	Milj. €
VASTAAVAA					VASTATTAVAA				
A PYSYVÄT VASTAAVAT	145,23	142,83			A OMA PÄÄOMA	83,77		78,46	
I Aineettomat hyödykkeet	0,15	0,22			I Peruspääoma	65,88		65,88	
Aineettomat oikeudet	0,02	0,05			V Edellisten tilikausien ylijäämä	12,58		12,58	
Muut pitkävaikutteiset menot	0,13	0,17			VI Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5,31		0,00	
II Aineelliset hyödykkeet	130,02	127,41			B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	0,03		0,04	
Maa- ja vesialueet	23,16	23,03			Poistoero	0,03		0,04	
Rakennukset	62,13	56,78			C PAKOLLISET VARAUKSET	0,12		0,00	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37,20	34,79			Muut pakolliset varaukset	0,12		0,00	
Koneet ja kalusto	1,44	1,09			D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	0,14		0,15	
Muut aineelliset hyödykkeet	0,03	0,03			Valtion toimeksiannot	0,04		0,05	
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	6,07	11,70			Lahjoitusrahastojen pääomat	0,10		0,10	
III Sijoitukset	15,06	15,20			E VIERAS PÄÄOMA	97,20		97,76	
Osakkeet ja osuudet	14,63	14,63			I Pitkäaikainen	64,07		64,39	
Muut lainasaamiset	0,43	0,56			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	53,26		54,02	
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	0,07	0,07			Lainat julkisyhteisöiltä	0,01		0,01	
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	0,07	0,07			Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	9,62		9,38	
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	35,96	33,52			Siirtovelat	1,18		0,99	
I Vaihto-omaisuus	0,00	0,02			II Lyhytaikainen	33,13		33,37	
Aineet ja tarvikkeet	0,00	0,02			Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8,75		9,00	
II Saamiset	10,27	10,13			Lainat julkisyhteisöiltä	0,01		0,03	
Pitkäaikaiset saamiset	1,32	2,10			Saadut ennakot	0,03		0,04	
Muut saamiset	1,32	2,10			Ostovelat	9,37		8,17	
Lyhytaikaiset saamiset	8,95	8,04			Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	1,65		1,71	
Myyntisaamiset	4,42	2,93			Siirtovelat	13,32		14,42	
Muut saamiset	2,44	2,43			VASTATTAVAA YHTEENSÄ	181,26		176,42	
Siirtosaamiset	2,09	2,67							
IV Rahat ja pankkisaamiset	25,69	23,37			TASEEN TUNNUSLUVUT	2016		1.1.2016	
VASTAAVAA YHTEENSÄ	181,26	176,42			Omavaraisuusaste, %	46,2		44,5	
					Suhteellinen velkaantuneisuus-%	45,7		46,0	
					Kertynyt yli/alijäämä, 1000 eur	17 891		12 577	
					Kertynyt yli/alijäämä, eur/asukas	752		526	
					Lainakanta 31.12., €/asukas	2 607		2 635	
					Lainakanta 31.12. 1000 €	62 027		63 061	
					Lainasaamiset 31.12. 1000 €	426		562	
					Asukasmäärä	23 794		23 933	

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietona esitetään 1.1.2016 avaava tase.

Kunnan rahoituksen rakennetta kuvataan taseen ja siitä laskettavien tunnuslukujen avulla. Kuten rahoituslaskelman niin myös taseen tunnuslukujen avulla voidaan todeta kunnan taloudellisen tilanteen edelleen heikentyneen.

Omavaraisuusastetta (46,2 %) kuvaava tunnusluku parantui hieman avaavan taseen tilanteeseen nähden. Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntatalouden keskimääräistä 70 %:n omavaraisuutta. 50 %:n tai sitä alempi omavaruusaste merkitsee kuntataloudessa suurta velkarasitetta.

Suhteellista velkaantuneisuus -tunnusluku (45,7 %) on myös hieman parantunut avaavan taseen tilanteesta (46 %). Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Asukaskohtainen lainamäärä on avaavasta taseesta hieman pienentynyt 2 607 euroon (1.1.2016 avaava tase asukaskohtainen lainamäärä 2 635 eur).

Lainakanta pienentyi hieman avaavan taseen tilanteeseen nähden n. 1 milj. euroa. Tähän on osaltaan vaikuttanut myös vuonna 2015 käynnistettyjen koulu- ja paloasemainvestointien toteuttaminen kiinteistöleasing-rahoitteisina, jotka kyllä näkyvät kunnan vastuina.

1.3.4 Kokonaistulot ja -menot

Kokonaistulot- ja menot kattavat varsinaisen toiminnan ja investointien tulot ja menot sekä rahoitustoiminnan rahan lähteet ja käytön.

HOLLOLAN KUNTA

KUNNAN KOKONAISTULOT JA MENOT 2016

TULOT	Milj. €	
Toiminta		
Toimintatuotot	85,81	38,7 %
Verotulot	90,99	41,1 %
Valtionosuudet	35,76	16,1 %
Korkotuotot	0,00	0,0 %
Muut rahoitustuotot	0,49	0,2 %
Satunnaiset tuotot	0,00	0,0 %
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pysyvien vastaavien hyöd. luovutusvoitot	-0,53	-0,2 %
Investoinnit		
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,11	0,1 %
Pysyvien vastaavien hyöd. luovutustulot	0,62	0,3 %
Rahoitustoiminta		
Antolainasaamisten vähennys	0,24	0,1 %
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8,00	3,6 %
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	0,00	0,0 %
Oman pääoman lisäykset	0,00	0,0 %
Kokonaistulot yhteensä	221,49	100,0 %

MENOT	Milj. €	
Toiminta		
Toimintakulut	199,47	90,9 %
- Valmistus omaan käyttöön	-0,15	-0,1 %
Korkokulut	0,75	0,3 %
Muut rahoituskulut	0,26	0,1 %
Satunnaiset kulut	0,00	0,0 %
Tulorahoituksen korjauserät		
- Pakollisten varausten lis. (+), väh. (-)	-0,12	-0,1 %
- Pysyvien vastaavien hyöd. tappiot	0,00	0,0 %
Investoinnit		
Investointimenot	10,15	4,6 %
Rahoitustoiminta		
Antolainauksen lisäykset	0,11	0,1 %
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	8,63	3,9 %
Lyhytaikaisten lainojen vähennys	0,40	0,2 %
Oman pääoman vähennykset	0,00	0,0 %
Kokonaismenot yhteensä	219,51	100,0 %

1.4 Konsernin toiminta ja talous

1.4.1 Konsernin toiminnan ohjaus

Hollolan kunnan konserniyhteisöjä ohjeistetaan konserniohjeilla, talousarviolla sekä johtosäännöillä. Yhtiökokousedustajille ja kuntaa eri yhteisöjen hallituksissa edustaville henkilöille on annettu kunnanhallituksessa tai konsernijaostossa ohjeistus vuosittain.

Konserniohjeilla varmistetaan Hollolan kunnan hyväksymän omistajapolitiikan ja asetettujen tavoitteiden toteutus sekä yhtenäistetään konsernin toimintakulttuuria ja käytäntöjä. Konserniohjeistus sisältää ohjeet mm. tytäryhteisöjen tiedonantovelvollisuutta koskien. Ohjeet päivitetään vuoden 2017 aikana.

Tytäryhteisöjen tulee konserniohjeiden lisäksi noudattaa myös kunnan hyväksymiä hyvän hallinto- ja johtamistavan ohjeita.

1.4.2 Olennaiset tapahtumat

Hollolan kuntakonsernissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuonna 2016 kuntaliitoksen lisäksi. Kuntaliitoksen johdosta kuntakonserniin tuli uusi tytäryhtiö, Hämeenkosken Biolämpö Oy.

1.4.3 Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Konserniyhteisöjen toimintaa ohjataan konserniohjeistuksella, joiden mukaan tytäryhtiöiden on raportoitava toiminnastaan ja taloudestaan säännöllisesti.

Kunta asettaa tavoitteita talousarviossaan myös tytäryhteisöille. Tavoitteita on asetettu vuotta 2016 koskien Hollolan Asuntotalot Oy:lle ja Hollolan Palveluasunnot Oy:lle sekä Hämeenkosken Biolämpö Oy:lle. Tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan konserniohjeiden mukaisesti säännöllisesti kunnalle ja näin on toimittu myös vuonna 2016. Konserniyhteisöjen tavoitteiden toteutumisesta on raportoitu myös kirjallisena laaditussa puolen vuoden osavuosikatsauksessa sekä tässä tilinpäätöksessä.

Kunnanjohtaja voi lisäksi pyytää erillisiä selvityksiä yhteisöjen toiminnasta ja taloudesta. Konsernivalvonta toimii myös kunnan yhtiöiden toimielimiin nimeämien edustajien avulla. Hollola-konsernin riskienhallinta järjestetään noudattaen yhtenäistä riskienhallintapolitiikkaa ja kunnanhallituksen mahdollisesti antamia ohjeita.

Konserniohjeita uusittaessa on kuitenkin syytä täsmentää konsernivalvonnan ja omistajaohjauksen käytäntöjä.

Tarkastuslautakunta arvioi osana arviointityötään myös konserniyhteisöjen toimintaa.

1.4.4 Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut

HOLLOLAN KUNTA	
KONSERNITULOSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 2016 1000 eur
Toimintatuotot	140 184
Toimintakulut	-250 012
Osuus osakkusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	31
Toimintakate	-109 797
Verotulot	90 990
Valtionosuudet	35 755
Rahoitustuotot ja -kulut	
Korkotuotot	11
Muut rahoitustuotot	546
Korkokulut	-944
Muut rahoituskulut	-301
Vuosikate	16 260
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 443
Arvon alentumiset	-100
Satunnaiset erät	-14
Tilikauden tulos	5 704
Tilinpäätössierrot	-1
Laskennalliset verot	-56
Vähemmistöosuudet	-34
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	5 613
KONSERNITULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	
Toimintatuotot/Toimintakulut %	56,1
Vuosikate/Poistot, %	154
Vuosikate €/asukas	683
Asukasmäärä	23 794

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten siitä johtuen vertailutietoa ei voida esittää.

HOLLOLAN KUNTA					
KONSERNITASE 31.12.2015					
VASTAAVAA	31.12.2016	1.1.2016	VASTATTAVAA	31.12.2016	1.1.2016
	1000 eur	1000 eur		1000 eur	1000 eur
PYSYVÄT VASTAAVAT	164 921	162 392	OMA PÄÄOMA	85 899	80 342
Aineettomat hyödykkeet	427	593	Peruspääoma	65 883	65 883
Aineettomat oikeudet	241	346	Arvonkorotusrahasto	1 736	1 745
Muut pitkävaikutteiset menot	182	247	Muut omat rahastot	85	64
Ennakkomaksut	4	1	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	12 582	16 643
			Tilikauden yli-/alijäämä	5 613	-3 992
Aineelliset hyödykkeet	160 813	157 834	VÄHEMMISTÖSUUS	683	745
Maa- ja vesialueet	24 350	24 175			
Rakennukset	86 213	80 190	PAKOLLISET VARAUKSET	1 417	1 117
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37 673	35 209	Muut pakolliset varaukset	1 417	1 117
Koneet ja kalusto	3 820	3 389			
Muut aineelliset hyödykkeet	1 537	1 611	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	507	573
Ennakkomaksut ja kesken- eräiset hankinnat	7 220	13 260			
Sijoitukset	3 681	3 966	VIERAS PÄÄOMA	123 896	125 156
Muut osakkeet ja osuudet	3 525	3 847			
Muut lainasaamiset	119	87	Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	70 011	70 526
Muut sijoitukset	37	32	Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	10 730	10 162
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	253	306			
			Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	9 868	10 508
VAIHTUVAT VASTAAVAT	47 228	45 235	Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	33 287	33 960
Vaihto-omaisuus	650	701			
Saamiset	14 612	14 814	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	212 401	207 933
Pitkäaikaiset saamiset	2 346	2 974			
Lyhytaikaiset saamiset	12 266	11 840	KONSERNITASEEN TUNNUSLUVUT	31.12.2016	1.1.2016
Rahoitusarvopaperit	1 048	1 549	Omavaraisuusaste, %	40,8	39,0
			Suhteellinen velkaantuneisuus, %	46,4	47,1
Rahat ja pankkisaamiset	30 917	28 171	Kertynyt yli/alijäämä, 1000 €	18 195	12 651
VASTAAVAA YHTEENSÄ	212 401	207 933	Kertynyt yli/alijäämä, €/asukas	765	529
			Konsernin lainat, €/asukas	3 357	3 386
			Konsernin lainakanta 31.12., 1000 €	79 879	81 033
			Konsernin lainasaamiset 31.12., 1000 €	119	87
			Kunnan asukasmäärä	23 794	23 933

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten siitä johtuen vertailuna esitetään vain konsernin avaava tase 1.1.2016

HOLLOLAN KUNTA	
KONSERNIRAHOITUSLASKELMA JA SEN TUNNUSLUVUT	TP 31.12.2016 1000 eur
Toiminnan rahavirta	15 997
Vuosikate	16 260
Satunnaiset erät	-14
Tulorahoituksen korjauserät	-249
Investointien rahavirta	-11 993
Investointimenot	-12 995
Rahoitusosuudet investointimenoihin	247
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	755
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 004
Rahoituksen rahavirta	
Antolainauksen muutokset	-36
Antolainasaamisten lisäykset	-110
Antolainasaamisten vähennykset	74
Lainakannan muutokset	-1 185
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 200
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-10 985
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-400
Oman pääoman muutokset	-610
Muut maksuvalmiuden muutokset	72
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-13
Vaihto-omaisuuden muutos	51
Saamisten muutokset	202
Korottomien velkojen muutokset	-167
Rahoituksen rahavirta	-1 758
Rahavarojen muutos	2 246
Rahavarat 31.12.	31 965
Rahavarat 01.01.	-29 719
Rahavarojen muutos	2 246
RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT	TP 31.12.2016
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, 1000 eur	-19 603
Investointien tulorahoitus, %	127,6
Lainanhoitokate	1,4
Kassan riittävyys (pv)	42

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten siitä johtuen vertailutietoa ei voida esittää.

1.5 Kunnanhallituksen esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen on kuntalain 115 §:n mukaan toimintakertomuksessa tehtävä esitys tilikauden tuloksen käsittelystä. Tilikauden tuloksella tarkoitetaan kunnan tuloslaskelman tulosta ennen varauksia ja rahastosiirtoja.

Tilikauden tulos jakautuu tilinpäätöksessä 2016 seuraavasti:

- Kunta (peruskunta) tilikauden tulos 2 770 911,50 eur
- Vesihuoltolaitos, taseyksikkö, tilikauden tulos 171 430,72 eur
- Tilakeskus, taseyksikkö, tilikauden tulos 2 365 938,70 eur
- Peruspalvelukeskus Oiva, taseyksikkö, tilikauden tulos 0 eur

Hyväksyttäväksi esitetyssä tilinpäätöksessä tilikauden tulos on 5 308 280,92 euroa ylijäämäinen.

Kunnanhallitus esittää tilikauden tuloksen käsittelyksi seuraavaa:

- Kirjataan investointeihin liittyvää poistoeron vähennystä 5 897,59 euroa.
- Hollolan kunnan tilikauden ylijäämäksi vuodelta 2016 jää edellä mainitun kirjausten jälkeen **5 314 178,51 euroa**, joka siirretään edellisten tilikausien yli/-alijäämätilille.

2. Talousarvion toteutuminen

2.1 Strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät

Hollolan kunnan strategiset tavoitteet ja kriittiset menestystekijät (Yhdistymishallitus 15.6.2015, yhdistymisvaltuuston seminaari 29.10.2015)

Tasapainoinen talous	Hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut	Vetovoimainen kunta, kehittyvät elinkeinot ja työllisyys	Hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö
Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi	Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen	Mahdollistava kaavoitus ja riittävä tonttitarjonta	Kaikki arvioivat ja kehittävät
Vastuulliset investoinnit	Palvelutarpeen arviointiin perustuvat vaikuttavat, toimivat ja osallistavat palvelut	Vaikuttava elinkeinotoimi ja työllisyyden edistäminen	Hyvät työyhteisötaidot, osaaminen ja laadukas esimiestyö
Konserniohjaus ja riskienhallinta	Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen	Markkinointi ja viestintä	Vetovoimainen työnantaja

STRATEGINEN TAVOITE/kriittinen menestystekijä	TOTEUTUNEET TOIMENPITEET JA TUNNUSLUVUT 2016
<p>1. TASAPAINOINEN TALOUS: Tulos =0 vuosikate riittää korvausinvestointeihin, talousarvio tasapainossa</p> <p>Tuottavuuden jatkuva kehittäminen ja nopea reagointi</p> <p>Vastuulliset investoinnit</p> <p>Konserniohjaus ja riskienhallinta</p>	<p>Vuosikate riitti poistoihin ja investointeihin. vuosikate/poistot 171,7 %. Vuosikate riitti korvausinvestointeihin. Tulos positiivinen.</p> <p>Nettomenot pienentyivät 1,9 % (2,3 milj. euroa), verorahoituksella (4,3 milj. eur) pystyttiin kattamaan nettomenojen kasvu.</p> <p>Kunnan työllisydenhoitoon on panostettu työttömyyden aiheuttamien kustannusten hillitsemiseksi mm. uusin rekrytoinnein, työnjako on tarkennettu Oivan ja työllisyyspalveluiden välillä työhönkuntoutuksen osalta.</p> <p>Tuottavuuden jatkuvaan kehittämiseen kannustettu mm. työyhteisöjen palkitsemismallin avulla.</p> <p>Taloudenohjauksen välineiden (SAP-järjestelmämuutos) toteutettu. Talousseurannan ajantasaisuuteen edelleen panostettava.</p> <p>Luonnollista poistumaa hyödynnetty tehtävien täytössä.</p> <p>Varhaiskasvatuksen käyttöastetta nostettu.</p> <p>Investointien määrä pieneni (nettoinvestoinnit 9,9 milj. eur), investointien tulo-rahoitusprosentti –tunnusluvun arvo parantui 126,7 prosenttiin vuodesta 2015, jolloin se oli 48,1% .</p> <p>Elinkaarihankkeiden toteutus suunnitelmien mukaisesti.</p> <p>Kiinteistöjen salkutus toteutettu ja kiinteistöselvitys käynnistetty.</p> <p>Omistajapolitiikan terävöittäminen ja konserniohjeistuksen päivitys ei toteutunut, siirtyi v. 2017. Riskienhallinnan toimintamallia noudatettu ja toimenpiteistä raportoitu.</p>
<p>2. HYVINVOIVA KUNTALAINEN JA TOIMIVAT PERUSPALVELUT: Asiakaspalaute > 3,7 (1-5) Terveiden ja hyvinvoinnin koheneminen</p> <p>Ennaltaehkäisevät ratkaisumallit, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen</p> <p>Asiakaslähtöisyys</p> <p>Kuntalaisten omatoimisuus ja yhteisöllisyyden lisääminen</p>	<p>Toimialoilla on tehty erillisiä sisäisiä ja ulkoisia asiakaspalautteita, keskiarvoa ei näistä ole laskettavissa. Sairastavuusindeksi parantunut vuodesta 2010.</p> <p>Päätettiin hyvinvointikoordinaattorin tehtävästä ja uudesta johtamisjärjestelmästä.</p> <p>Matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvontapalvelu käynnistetty.</p> <p>Elinvoimaa Hollolan kuntakeskukseen hanke sai MAKERA -rahoituksen marraskuussa 2016. Projekti käynnistyi 1.1.2017, vuoden 2017 hanke.</p> <p>Keskitetty asiakaspalauttejärjestelmä otettu käyttöön v. 2016</p> <p>Palvelusetelien (PPK Oiva) määrää kasvatettu v. 2016 (otettu käyttöön lapsiperheiden kotipalvelujen tukipalveluissa, koululaisten näöntarkastuksissa, alle 18 v. omaishoidossa sekä henkilökohtaisessa avussa)</p> <p>Asiakasraateja järjestetty (PPK Oiva)</p> <p>Kirjasto-kahvila aloitti toiminnan.</p> <p>Itsepalvelukirjasto käynnistyi v. 2016</p> <p>Omahoito-laboratoriopalautteiden käyttöönotto</p>

<p>3. VETOVOIMAINEN KUNTA, KEHITTYVÄT ELINKEINOT JA TYÖLLISYYS Väestönlisäys >0,5 % /vuosi Yritysten määrä > +50 (netto)/vuosi, työttömyysaste alle maan keskiarvon</p> <p>Mahdollistava kaavoitus ja riittävä tonttitarjonta</p> <p>Vaikuttava elinkeinotoimi ja työllisyyden edistäminen</p> <p>Markkinointi ja viestintä</p>	<p>Ei toteutunut v. 2016, väestö vähentynyt edellisestä vuodesta 121 henkilöllä. Yritysten nettomuutos 5, ei toteutunut. Työttömyysaste alle maan keskiarvon.</p> <p>Strateginen yleiskaava eteni suunnitellusti ehdotusvaiheeseen. Tässä yhteydessä määritellään tulevaisuuden maanhankinnan painopisteet. Maanhankintoja ei toteutettu 2016.</p> <p>HAT Oy:n ja Salpakankaantie 4:n kerrostalokohteiden asemakaavat valmistuivat.</p> <p>Pyhäniemen asemakaavaa on edistetty siten, että asemakaava hyväksyttiin helmikuussa 2017.</p> <p>Hämeenkoskella aloitettiin Heikkilänrinteen rakentaminen. Työt jatkuvat vuosina 2017-2018.</p> <p>Keskuskatu 6:n kerrostalorakentaminen alkoi.</p> <p>Elinkeino- ja työllisyystoimikunta aloitti toimintansa.</p> <p>Prisma –kauppakeskuksen rakennustyöt aloitettiin.</p> <p>Elinvoimaa Hollolan kuntakeskukseen hanke sai MAKERA - rahoituksen marraskuussa 2016. Projekti käynnistyi 1.1.2017, vuoden 2017 hanke.</p> <p>Työllisyydenhoidon kehittäminen yhteistyössä muiden seudun kuntien kanssa ja omassa organisaatiossa uusilla rekrytoinneilla ja toimintamallilla.</p> <p>Paassillan yritysalueen valmiusaste on noin 85 %.</p> <p>Hopeakallion yritysalueen esirakentaminen jatkui, toteuma-aste noin 35 %. Maanvuokrasopimusneuvotteluita käytiin aktiivisesti.</p> <p>Viestintään ja yritysalueiden markkinointiin panostettu. Sosiaalisen median kanavat otettu käyttöön.</p>
<p>4. HYVINVOIVA, OSAAVA JA TYÖSTÄ INNOSTUNUT HENKILÖSTÖ Henkilöstön työhyvinvointi > 3,7 (1-5) Sairauspoissaolot < 11tp/hlö</p> <p>Kaikki arvioivat ja kehittävät</p> <p>Hyvät työyhteisötaidot, osaaminen ja laadukas esimiestyö</p> <p>Vetovoimainen työnantaja</p>	<p>Työhyvinvointikyselyn tulos 4,02. Sairauspoissaolot 12,5 tp/hlö.</p> <p>CAF-arvioinnin jatkuminen osana laadunhallintaa. Työyhteisöt palkitsemismalli kehittämistoiminnasta.</p> <p>Koulutukset 2,4 pv/hlö</p> <p>Koulutusohjelma laadittu ja toteutus aloitettu.</p> <p>Työhyvinvointikyselyn tulokset pysyneet samana tai parantuneet</p> <p>Esimiestyön arviointia ei tehty.</p> <p>Käytetty näkyvää rekrytointia/Kuntarekry</p> <p>Lähtövaihtuvuus 3,4 % (4,36 % v. 2015), Tulovaihtuvuus 1,2 % (3,3 v. 2015)</p>

2.2 Käyttötalouden toteutuminen

Toimielimet	Sitovuustaso valtuustoon nähden (netto)	Vastuuhenkilöt
Kunnanhallitus	Konsernipalvelut	Talousjohtaja
Perusturvalautakunta	Sosiaali- ja terveystyöpalvelut	Peruspalvelujohtaja
Sivistyslautakunta	Sivistystyöpalvelut	Sivistysjohtaja
Tekninen lautakunta	Tekniset palvelut	Tekninen johtaja
Tilivelvollisia ovat johtavien viranhaltijoiden lisäksi kunnan toimielinten jäsenet ja tulosalueiden johtavat viranhaltijat.		

Sitovuustaso on kaikilla toimialoilla tulojen ja menojen netto.

KUNNANHALLITUS

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan vuonna 2015 kuuluvat sekä konsernipalvelut että myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveystalvelujen kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan.

Vastuuhenkilö: Hanna Hurmola-Remmi

Toimialajohtajan katsaus vuoteen 2016

Kunnanhallituksen ja konsernipalvelujen tehtävänä on valtuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti huolehtia kunnan tarkoituksenmukaisesta ja tuloksellisesta hoitamisesta ja tällöin seurata yleistä yhteiskunnallista ja maakunnallista kehitystä kunnan toiminta-ajatuksen toteutumisen ja päämäärien kannalta. Tehtävänä on myös huolehtia kunnan organisaation ja sen eri toimialojen suunnittelusta ja kehittämisestä sekä kunnan taloudellisten, teknisten ja henkilöstövoimavarojen tarkoituksenmukaisesta käytöstä.

Konsernipalveluiden toimialan tulosalueiden tehtävänä on huolehtia kuntakonsernin hallinto-, talous-, henkilöstö-, tietohallinto- ja työllisyyspalveluista keskitetysti siten, että muut toimialat saavat tarvitsemansa palvelut. Työllisyyspalvelujen tehtävänä on Hollolan kunnan työllistymisen edistämiseen tähtävien palvelujen kokonaiskoordinointi ja kehittäminen ja työllisyystoiminnan asiakastyö.

Konsernipalvelut -toimiala on sisältänyt vuonna 2016 seuraavat tulosalueet: hallintopalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut, tietohallintopalvelut ja työllisyyspalvelut. Konsernipalveluiden menoihin sisältyvät myös valtuuston, tarkastuslautakunnan ja keskusvaalilautakunnan alainen toiminta sekä maaseutupalvelut ja Eu- hankkeisiin varatut määrärahat. Myös Ladecin ja Lahti Regionin maksusuudet näkyvät konsernipalveluiden toimialan menoissa. Lisäksi vuonna 2016 kuntaliitoksen johdosta määrärahoihin ja tuloarvioihin on sisällytetty yhdistymisavustuksella katettavat toiminnot ja yhdistymisavustus.

Vuoden 2016 alussa toteutui Hollolan ja Hämeenkosken kunnan kuntaliitos, mikä on näkynyt myös vuoden 2016 konsernipalveluiden toiminnassa osin vahvistaen toimintaa ja osin uusia toimintatapoja hakemalla, mutta osin myös lisääntyneenä työmääränä.

Vuonna 2016 tehtiin päätös myös taloushallinnon järjestelmän vaihtamisesta, mikä on näkynyt erityisesti talouspalveluiden, mutta myös tietohallinto- ja henkilöstö- ja hallintopalveluiden toiminnassa. SAP-projektiin käytettiin merkittävä määrä työtunteja, mikä on tarkoittanut myös lisäresurssitarpeita talouspalveluiden toimintaan.

Hollolan kunnanvaltuuston kesäkuussa tekemä päätös siirtää sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämistä vastuu vuoden 2017 alusta Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle on vaikuttanut merkittävästi syksyllä 2016 konsernipalveluiden toimintaan ja tehtäviin. Peruspalvelukeskus Oiva -taseyksikön irrottamisen valmistelu kunnan organisaatiosta on vaatinut merkittävää työpanosta useilta vastuuhenkilöiltä erityisesti henkilöstö- talous- ja tietohallintopalveluiden sekä hallintopalveluiden osalta ja vaikuttanut näin ollen koko konsernipalveluiden toimintaan ja tavoitteiden saavuttamiseen.

Osana konsernipalveluiden toimintaa on edelleen panostettu viestintään liittyvien asioiden kehittämiseen ja mm. sosiaalisen median välineistä sekä Twitter että Facebook on otettu käyttöön. Viestintää sekä kuntalaisien osallisuutta on edistetty myös ottamalla käyttöön HollolaNyt mobiilisovellus. Viestintää on kehitetty lisäksi yhteistyössä LAMK:n viestinnän opiskelijoiden kanssa.

Sopimustenhallintaa ja tätä kautta riskienhallintaa on kehitetty siten, että sopimukset on syötetty keskitettyyn sopimusjärjestelmään.

Konsernipalvelujen toiminnassa on kuntaliitoksen täytäntöönpanon ja muiden tavoitteiden lisäksi edelleen keskitytty taloudenohjauksen edelleen kehittämiseen, henkilöstön talousosaamisen kehittämiseen, riskienhallinnan järjestämiseen, palvelussuhdeosaamisen, viestintäosaamisen, tietojärjestelmien käytön osaamisen sekä hallinto- ja päätöksenteko-osaamisen lisäämiseen.

Työllistämisen toimintamallia kehitettiin jo vuonna 2015 lakimuutoksia vastaavaksi kokonaisvaltaisemman koordinoinnin suuntaan ja toimintamallin juurruttaminen on jatkunut myös vuonna 2016. Työllisyyspalveluiden tulosalueen resurssit ovat kasvaneet sekä yhdistymisavustuksella katetun matalan kynnyksen talous- ja velkaneuvontapalvelun myötä että uusien rekrytointien voimin. Toimintaa on kehitetty voimakkaasti v. 2016 alussa laaditun työllisyysneuvon tavoiteohjelman mukaisesti.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kokonaisuutena toteutuivat pääosin hyvin. Sekä hyvinvointi-kuntayhtymävalmisteluista että SAP-talousjärjestelmäprojektista johtuen osa tavoitteista on kuitenkin siirtynyt toteutettavaksi vuodelle 2017.

Hanna Hurmola-Remmi
Talousjohtaja,
Konsernipalvelujen toimialajohtaja

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Asiakaspalautteiden käsittelyn tehostaminen	Uusi asiakaspalauttejärjestelmä ja toimintamalli	Vuoden 2016 loppuun mennessä uusi palautekanava ja palautteen käsittelyn toimintamalli olemassa	Palautteen käsittelyjärjestelmä asennettu ja käyttöönotto on tehty
Viestinnän kehittäminen uusia toimintatapoja hyödyntämällä ja uusi kuntalaki huomioon ottaen	Uusien käyttöön otettujen välineiden ja toimintatapojen lkm	Kaksi uutta välinettä vuoden 2016 viestinnän tehostamiseksi	Twitter ja facebook sekä HollolaNyt on otettu käyttöön mm. kunnan yleistiedottamisessa Mediaseurantapalvelu on otettu käyttöön Chat-palvelu on käytössä yhteispalvelupisteessä
Työllisyydenhoidon ja elinkeinotoimen yhteistyön syventäminen	Tavoitteiden asettaminen toiminnalle	Työllisyydenhoidon uusi tavoiteohjelma laadittu	Työllisyyden hoidon tavoiteohjelma 2016 on esitetty ELTYssä 18.5.2016. Yhteiset yrittäjätapaamiset aloitettu. Keskusteluja on käyty myös yritysyhteistyön lisäämiseksi, ja yrityskoordinaattori on luvannut ilmoittaa, jos ilmenee uusia, isoja rekrytointimahdollisuuksia.

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Talousseurannan ajantasaisuus ja nopeampi reagointi poikkeamiin	Taloudenohjausjärjestelmien uusinnan valmistelun eteneminen Talousarvion toteutumisen seurantaprosessin uudistaminen	Taloudenohjaus- ja seurantajärjestelmien ja välineiden uusinnan valmistelu ja toteutus vuonna 2016. Ohjeistus ja toimintamalli vuonna 2016	SAP-projekti kunnan osalta toteutettu aikataulussa. Toimialoille laadittu ohjeistus ja prosessikuvaukset, käytännön toimintaa kehitetään vielä v. 2017.
Palveluprosessien ja työtehtävien uudelleen tarkastelu	Prosessien ja tehtäväkuvauksen päivitys tilanne	Toimialan keskeiset palveluprosessit ja tehtäväkuvaukset päivitetty	Keskeisten prosessien osalta päivitys ei kaikilta osin toteutunut. Jatkaa v. 2017. Tehtäväkuvaukset on pääosin päivitetty, mutta tehtäväjärjestelymuutosten johdosta päivitetään edelleen v. 2017.

Ulottuvuus/näkökulma: aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Osaamisen kehittäminen	Keskitetysti järjestettyjen koulutusten määrä ja osallistujien määrä	IT-, talous-, viestintä-, hallinto- ja hankintakoulutukset, kaikkien osa-alueiden koulutuksia tarjolla yhteisesti järjestettynä Koko henkilöstön yhteiset perehdyttämistilaisuudet 2 krt/vuosi	Keskitetysti järjestettyjä koulutuksia: <ul style="list-style-type: none"> • kuntalakikoulutus 10.5. • arkistokoulutus 23.5. • somekoulutus 9.9. • MS-Excel koulutusta 5 kpl • Intran käyttökoulutus 4.3 • Oivan tietosuoja ja –turvakoulutusta 7 kpl • Ostolaskuohjelman koulutukset joulukuussa Koko henkilöstön perehdytyksiä ei pidetty.

Henkilöstön osallistamisen arviointiin ja arviointien tulosten hyödyntäminen	CAF-mallin käyttö Kehittämistoiminnan koordinoinnin keinot	CAF-mallin käytön laajentaminen ja vakiinnuttaminen Kehittämistyön koordinoinnissa uusia toimintatapoja käytössä	CAF-malli on otettu käyttöön KEPPO-työryhmän toiminta jatkuu ja mm. Kuntakoa hyödynnetty v. 2016.
Työelämä- ja esimiestaitojen parantaminen	Työelämä- ja esimiestaitovalmennustilaisuuksien lukumäärä ja osallistujien lukumäärä Esimiestyön arviointi Henkilöstöohjelman päivittäminen	Työelämä- ja esimiestaitojen kehityssuunnitelma laadittu ja valmennustilaisuuksia toteutettu Toimintamalli arviointiin luotu Henkilöstöohjelma päivitetty toimintaympäristön muutos huomioiden	Kehittämishjelma on laadittu. Kh 8.8.2016. Työ kesken. Henkilöstöohjelma päivitetty ja hyväksytty kunnanhallituksessa 19.12.2016.

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Omistajaohjauksen terävöittäminen	Omistajaohjauksen tavoitteet ja niiden toteutuminen Omistajaohjauksen tuloksellisuuden arviointi	Kaikille toimijoille asetetut tavoitteet ja niiden toteutumisen seuranta Toimintamalli luotu arvioinnin vuosittaiseen toteuttamiseen	Työ kesken. Asiaa käsitelty tulevaisuuden kunta-toimikunnassa. Siirtyy v. 2017. Siirtyy v. 2017.
Riskienhallinta osa normaalia talouden ja toiminnan suunnittelua ja seurantaa	Riskienhallinnan raportointi Kriisikuntakriteerien seuranta	Toteutumisen raportointi osana osavuosisiraportointia Toteutumisen raportointi osana osavuosisiraportointia	Toteutunut 6 kk:n katsauksen ja tilinpäätöksen yhteydessä. Raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä, jolloin kaikki tunnusluvut käytettävissä. Ei kuitenkaan merkittäviä muutoksia tiedossa.

<p>Toimenpiteiden lisääminen ja volyymin kasvattaminen työllisyydenhoidossa</p>	<p>Uusien keinojen ja toimenpiteiden ja palvelujen lkm</p>	<p>Vähintään kaksi uutta toimenpidettä, palvelua tai keinoa</p>	<p>Työllisyyspalvelujen palveluprosessi asiakaslähtöisen vastuuvaimennus –prosessikaavion pohjalta. Tehtäväkuvaukset ovat päivitetty toimenkuvia vastaavaksi.</p> <p>Työllisyydenhoidon tavoiteohjelma laadittu ja toimintaa tehostettu ja volyymin kasvattaminen lisäämällä merkittävästi asiakashaastatteluja.</p> <p>Vuoden 2016 aikana on myös työstetty Sitran vetämää vaikuttavuusinvestointi-hanketta, jonka toteuttaminen siirtyi työllisyyspalveluista riippumattomista syistä vuodelle 2017. Vuoden 2016 aikana aloitettiin yhteistyö nuorten valmennuspalvelu Kontikon kanssa.</p>
--	--	---	---

Tuloarviot ja määrärahat

KONSERNIPALVELUT/KUNNANHALLITUS						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	3 477 700	0	3 477 700	3 811 100,61	109,59	333 400,61
TOIMINTAMENOT	9 228 200	0	9 228 200	7 791 904,74	84,44	-1 436 295,26
TOIMINTAKATE	-5 750 500	0	-5 750 500	-3 980 804,13	69,23	-1 769 695,87

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT, HOLLOLAN KUNNAN OSUUS

Vastuuhenkilöt: Päivi Rahkonen/Hanna Hurmola-Remmi

Toiminnan kuvaus

Kunnanhallituksen alaiseen toimintaan vuodesta 2014 alkaen on kuulunut tilaajakeskuksen lakkauttamisesta johtuen myös Hollolan kunnan sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset, jotka on esitetty omana vastuualueenaan.

Sosiaali- ja terveyspalveluiden vastuualue on sisältänyt seuraavat tulosalueet:

3010 Sosiaali- ja terveyspalveluiden hallinto
 3020 Sosiaalipalvelut
 3030 Perusterveydenhuolto
 3031 Akuutti 24
 3032 Ensihoito
 3040 Erikoissairaanhoito
 3050 Ympäristöterveydenhuolto

Kunnanhallituksen vastuulla ovat Hollolan kunnan sosiaali- ja terveyspalveluista aiheutuvat kustannukset. Palvelut on ostettu peruspalvelukeskus Oivalta sekä Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymältä. Peruspalvelukeskus on tuottanut kuntalaisille sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut. Sosiaali- ja terveysyhtymä on tuottanut puolestaan erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon päivystyksen ja ensihoidon palvelut sekä myös ympäristöterveydenhuollon palvelut.

Kustannuksiin sisältyy maksuosuuksia myös aikaisempina vuosina syntyneistä eläkevastuista (Tiirismaan kansanterveysyhtymän kuntayhtymä) sekä perustoimeentulotuen valtionosuudet (tulo ja meno).

Tuloarviot ja määrärahat

SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUT/KUNNANHALLITUS						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	840 000	0	840 000	725 674,76	86,39	-114 325,24
TOIMINTAMENOT	70 526 000	1 500 000	72 026 000	71 508 407,21	99,28	-517 592,79
TOIMINTAKATE	-69 686 000	-1 500 000	-71 186 000	-70 782 732,45	99,43	-403 267,55

Hollolan kunnan maksuosuudet PPK Oiva ja P-H sosiaali- ja terveysyhtymä

Hollola	TP2015	TA 2016	TP2016	Tot-%	M% TP2015	Muutos eur
Kuntayhtymä						
Akuutti	2 332 314	2 842 000	2 739 833	96,4	17,5	407 519
Ensihoito	852 217	879 000	911 653	103,7	7,0	59 436
ESH	22 299 884	23 148 000	22 768 145	98,4	2,1	468 261
Ymp.th	275 638	298 700	255 313	85,5	7,4	- 20 325
Hykyn perust.kust.			77 205			77 205
Yhteensä	25 760 053	27 167 700	26 752 149	98,5	3,9	992 096
OIVA	42 226 720	42 991 400	42 713 181	99,4	1,2	486 461
Sote yht.	67 986 773	70 159 100	69 465 330	99,0	2,2	1 478 557

PERUSTURVALAUTAKUNTA

Vastuuhenkilö: peruspalvelujohtaja Mika Forsberg

Peruspalvelujohtajan katsaus

Hollolan kunnan taseyksikkö Peruspalvelukeskus Oiva (myöh. Oiva) tuotti perustason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Hollolan lisäksi Asikkalan, Kärkölän ja Padasjoen kunnille vuonna 2016. Kuntien erikoissairaanhoidon ja ympäristöterveydenhuollon palveluiden tilaus ja määrärahat sisältyivät myös Oivan talousarvioon. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymän perustaminen ja perustason sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden järjestämisvastuun siirtäminen 1.1.2017 alkaen hyvinvointikuntayhtymälle merkitsivät sitä, että vuodesta 2016 muodostui Oivan viimeinen toimintavuosi. Oiva tuotti perustason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut Asikkalan, Hollolan, Hämeenkosken (31.12.2015 asti) ja Padasjoen kunnille 1.1.2007-31.12.2016. Kunnat muodostivat kunta- ja palvelurakennemuutoksesta annetun lain mukaisen yhteistoiminta-alueen (läntinen perusturvapiiri). Oiva toimi kunnallisena liikelaitoksen 31.12.2013 saakka. 1.1.2014 alkaen Oiva toimi Hollolan kunnan taseyksikkönä.

Vuoden 2016 alussa toteutuneen Hollola-Hämeenkoski-kuntaliitoksen vaikutukset olivat Peruspalvelukeskus Oivan toimintaan vähäiset. Hollolan kunnan uusittu hallintosääntö tuli voimaan 1.1.2016. Samalla poistuivat toimialakohtaiset johtosäännöt. Läntisen perusturvapiirin kuntien uusi yhteistyösopimus ja yhteistoiminnan käsikirja astuivat voimaan vuoden 2016 alusta. Yhteistoiminta-alueen kuntien ja Peruspalvelukeskus Oivan yhteistyömuodot vakiintuivat viime vuosien aikana, mikä edesauttoi palvelutoiminnan toteuttamista muuttuvassa toimintaympäristössä. Monenlaisten muutosprosessien hallinta sekä palvelutarpeiden lisääntyminen (väestön ikääntyminen, syrjäytymisen ongelmat) ja monimuotoistuminen muodostivat kuitenkin haastavan yhtälön. Kasvaviin ja monimuotoistuviin palvelutarpeisiin vastaaminen nykyisten organisaatioiden voimin koettiin haasteelliseksi tehtäväksi. Seudullisen yhteistyön lisääminen on ollut välttämätöntä palveluiden turvaamiseksi, mitä tavoitellaan myös Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymäratkaisulla.

Keskustelu Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymästä käynnistyi läntisen perusturvapiirin kuntien aloitteesta uudelleen keväällä 2016. Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän jäsenkunnat käsittelevät kesäkuun loppuun mennessä ehdotusta Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän perussopimuksen muuttamisesta ja perustason sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun siirtämisestä perustettavalle hyvinvointikuntayhtymälle 1.1.2017 alkaen. Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymä syntyi, sillä kymmenen kuntaa kahdestatoista hyväksyi kesäkuun lopussa hyvinvointikuntayhtymän perussopimusluonnoksen. Lisäksi em. kymmenen kuntaa siirsivät perustason sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymälle 1.1.2017 lukien. Vain Heinola ja Sysmä eivät siirtäneet palveluiden järjestämisvastuuta hyvinvointikuntayhtymälle.

Hyvinvointikuntayhtymän valmistelutyötä johtamaan perustettiin muutosjohtaja Jouko Isolaurin johdolla toiminut projektitoimisto Päijät-Hämeen liittoon. Valmistelutyötä toteutettiin jo aiemmin toimineissa kärkihanke-työryhmissä (sosiaalipalvelut, terveyspalvelut, päihde- ja mielenterveyspalvelut (Miepä), vanhuspalvelut). Työryhmät valmistelivat syksyn aikana esityksiä keskeisistä toimintatapamuutoksista, joiden avulla hyvinvointikuntayhtymälle syksyllä asetetut taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet saavutettaisiin. Työryhmissä valmisteltiin syksyn aikana myös yhtymälle yhtenäiset asiakasmaksut, taksat ja palkkiot sekä kriteerit ja ohjeet. Yhtymävalmistelu merkitsi monien henkilöstö- ja taloushallinnon kysymysten ratkaisemisesta. Kärkihanke-työryhmien ohella valmistelua tehtiin ns. tukipalvelutyöryhmissä. Osana hyvinvointikuntayhtymän valmistelua käynnistettiin yhteistoiminta-alueen purkamisen valmistelu. Järjestämisvastuun siirrosta huolimatta läntisen perusturvapiirin kuntien yhteinen perusturvalautakunta jatkaa toimintaansa vaalikauden (31.5.2017) loppuun saakka. Syksyn aikana valmistelutyöhön osallistui suuri joukko peruspalvelukeskus Oivan edustajia, mikä näkyi monen työyksikön arjessa. Valmistelun etenemisestä pyrittiin tiedottamaan monilla eri foorumeilla. Esimiespalaverien ja työyksikkökokousten ohella henkilöstöinfoja pidettiin syksyn aikana kaikissa Oiva-kunnissa.

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen valmistelu eteni vuonna 2016. Maakuntaudistusta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskevat lakiluonnokset tulivat lausuttavaksi syksyllä. Valinnanvapautta ja monikanavarahoituksen yksinkertaistamista koskevat lakiluonnokset julkaistiin joulukuussa. Päivystysuudistusta koskevat lainsäädäntömuutokset hyväksyttiin joulukuussa. Hallituksen linjausten mukaisesti Päijät-Hämeessä on ympärivuorokautinen laajan päivystyksen sairaala. Myös hallituksen kärkihankkeiden toimeenpano eteni Päijät-Hämeessä. Peruspalvelukeskus Oiva päätti lähteä mukaan Päijät-Hämeen muiden sote-toimijoiden tavoin mukaan Kotona asumista tukeva teknologia alusta (KODA) hank-

keeseen, joka on osa hallituksen kärkihanketta Kehitetään ikäihmisten kotihoitoa ja vahvistetaan kaikenikäisen omaishoitoa (2016-2018). KODA -hanke ei kuitenkaan saanut rahoitusta. Ikäihmisten palveluiden maakunnallinen muutosagentti sen sijaan aloitti tehtävässään loppuvuodesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden ja kuntien sivistystoimien yhteistyönä käynnistettiin maakunnallisen lapsi- ja perhepalveluiden (LAPE) -kehittämishankkeen valmistelu. STM:n myönsi tammikuussa 2017 valtionavustusta Huomisen hyvinvointia lapsille ja perheille Päijät-Hämeessä -hankkeelle. Syksyn aikana käynnistettiin kuntien ja maakunnan LAPE-työryhmien organisointi. Myös lapsiperhepalveluihin palkattiin maakunnallinen muutosagentti, joka aloitti tehtävässään vuoden 2017 alussa. Molempien muutosagenttien palkkauksesta vastaa kokonaisuudessaan valtio vuoden 2018 loppuun saakka.

Perusturvalautakunta kokoontui tammi-joulukuun aikana yhteensä kaksitoista (12) kertaa. Syksyllä 2015 valmistellut peruspalvelukeskuksen organisaatiomuutokset astuivat voimaan 1.1.2016. Terveydenhuoltolain 34 §:n mukainen järjestämissuunnitelma päivitettiin tavoitetaulukon ja kuntakorttien osalta. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen enimmäismääriä korotettiin 1.1.2016 alkaen ja Oivan uudet asiakasmaksut otettiin käyttöön myös 1.1.2016. Lääkärin ja hoitajan vastaanotokäynneissä siirryttiin vuosimaksuun. Oivan asiakasmaksukäytännön periaatteena noudatettiin edelleen lainsäädännön sallimia enimmäismaksuja. Hammashuollon päivystys siirrettiin Akuutti24:ään kesäkuun alussa. Palvelurakenteen uudistaminen jatkui vuonna 2016. Lautakunta päätti vuodeosastopaikkojen vähentämisestä siten, että Salpakankaan terveysasemalla oli kesän jälkeen vain yksi 30-paikkainen osasto. Vapautuviin tiloihin perustettiin palveluohjauksen ja tukipalvelujen alaisuudessa toiminut arviointi- ja kuntoutusyksikkö. Muutokseen liittyi myös kotikuntoutuksen vahvistaminen ja kotisairaaloitoinnin aloittaminen. Palvelurakenteen muutosprosessi on edistynyt laitospaikkojen vähentämisen ja tarvittavien tukirakenteiden kehittymisen myötä. Kotikuntoutuksen kaltainen toiminta on osoittautunut lyhyessä ajassa tulokselliseksi toiminnaksi. Kotihoidon kehittämistyöllä (toiminnanohjausjärjestelmä) on saatu nostettua välitöntä työaikaa. Asikkalan-Vesikansa -alueen kotihoito kilpailutettiin uudestaan keväällä 2016. Lopulta kotihoidon hankinta päätettiin keskeyttää ja jatkaa kotihoidon tuottamista omana toimintana. Perustoimeentulotuen Kela-siirtoa (1.1.2017-) valmisteltiin vuoden 2016 aikana. Myös vuonna 2015 voimaan tulleen sosiaalihuoltolain toimeenpanon liittyviä yksityiskohtia jouduttiin pohtimaan vielä vuonna 2016. Keskeiset kehittämistarpeet liittyvät asiakasohjauksen toimintamallin luomiseen ja arjen tuen palveluiden kehittämiseen. Yhteistyö Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän kanssa tiivistyi vuoden 2016 aikana. Akuutti 24:n potilasvirta-analyysin tulokset nostivat esiin hoito- ja palveluketjujen läpikäymisen tarpeet. Hoito- ja palvelutakuussa pysyttiin vuoden aikana hyvin.

Parempi Arki-hankkeessa kehitettiin toimintamallia paljon palveluita käyttävien haltuunottamiseksi. Oivan Parempi Arki-tiimi osallistui hankkeen toteuttamiin koulutuksiin ja valmisteli toimintamallia, jota ryhdyttiin pilotoimaan syksyllä. Kehittämistyöllä pyrittiin osaltaan hillitsemään Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymän palveluiden (esh, Akuutti24) kysyntää. Hyvis.fi-portaalin tarjonta on laajentunut syksyllä sähköisten lomakkeiden ja ajanvarauspalveluiden muodossa. Sähköinen terveystarkastus ja valmennusohjelma on otettu käyttöön. Linkku (=liikkuva tila) toiminta on jatkunut peruspalvelukeskus Oivan alueella. Hyvinvointisuunnittelijan työpanos kohdentui vuonna 2016 kuntien hyvinvointikertomusten valmisteluun ja asiantuntija-avun antamiseen kuntien työlle. Maahanmuuttoasiat olivat esillä edelleen vuonna 2016. Suomeen saapui vuonna 2015 yli 30.000 turvapaikanhakijaa ja maahan perustettiin lukuisia vastaanotokeskuksia. Uusien turvapaikanhakijoiden määrä oli vuonna 2016 merkittävästi pienempi kuin vuonna 2015. Oivan toiminta-alueella vastaanotokeskuksia toimi vuoden 2016 aikana sekä Asikkalassa että Kärkölässä. Peruspalvelukeskus Oivassa varauduttiin kotouttamistyön tarpeisiin vastaamiseen yhteistyössä Oiva-kuntien kanssa.

Peruspalvelukeskus Oivan talous ja toiminta toteutuivat pääosin tavoitteiden mukaisesti. Oivan tilinpäätöksestä muodostui 1,4 Me ylijäämäinen. Sosiaali- ja terveydenhuollon (oiva+esh) kuntalaskutus toteutui noin 2,6 Me arvioitua pienempänä. Kuntalaskutus kasvoi vuoteen 2015 verrattuna noin 1,1%. Peruspalvelukeskus Oivan osalta vuoden 2016 kuntalaskutus jäi 330.000 euroa pienemmäksi kuin vuonna 2015. Tilinpäätökseen sisältyi hyvinvointikuntayhtymän perustamiskustannuksia 129.000 euroa. Kuntakohtaiset erot kuntalaskutuksessa olivat kuitenkin huomattavat. Talouden toteuman tarkastelussa on huomioitava myös, että Hollolan kunta myönsi 1,5 Me lisämäärärahan sosiaali- ja terveyspalveluihin (Oivalle 1 Me, Akuutti24 0,5 Me) ja Padasjoen kunta 0,2 Me euron lisämäärärahan Oivalle vuoden 2016 aikana. Vanhusten palvelurakenteiden uudistamisella on saatu aikaan merkittäviä taloudellisia säästöjä, mikä näkyy varsinkin Asikkalan kuntalaskutuksen kehityksessä. Myönteistä kehitystä on saatu aikaan myös lapsiperhepalveluissa, mikä näkyy erityisesti Kärkölässä. Vuoden 2016 aikana tehdyt palvelurakenteen muutokset mielenterveyspalveluissa näkyvät toivottavasti jo lähivuosina kustannustenkasvun taitumisena.

Oivan 10-vuotisen toimintakauden aikana kehitettiin määrätietoisesti palvelutoimintaa ja luotiin uudenlaisia toimintamalleja. Kehittämistyö ei olisi ollut mahdollista ilman osaavaa ja työhön sitoutunutta henkilöstöä.

Arkipäivän innovointi on ollut osa monen oivalaisen työyksikön toimintatapaa, joka toivottavasti siirtyy mukaan Päijät-Hämeen hyvinvointikuntayhtymään. Hyvinvointikuntayhtymän valmistelutyö vaati esimiesten ohella myös henkilöstöltä paljon. Haasteelliset olosuhteet eivät ole kuitenkaan näkyneet palvelutoiminnan sujumisessa, mistä suuret kiitokset koko henkilöstölle. Oivan johtoryhmä kokoontui vuonna 2016 viikoittain. Lisäksi vuoden aikana pidettiin neljä laajennetun johtoryhmän kokousta.

Mika Forsberg
peruspalvelujohtaja

Toiminnan kuvaus

Peruspalvelukeskus Oivan perustehtävänä on tuottaa Läntisen perusturvapiirin kunnille (Asikkala, Hollola, Kärkölä, Padasjoki) lakisääteiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Palveluja tuotetaan hyvinvointipalvelujen, vanhus- ja vammaispalvelujen, terveyden- ja sairaanhoidon palvelujen tulosalueilla. Lisäksi talousarvioon sisältyy erikoissairaanhoidon, Akuutti 24:n, ensihoidon ja ympäristöterveydenhuollon menot. Sosiaali- ja perusterveydenhuollon palvelut järjestetään omana toimintona, ostopalveluina ja palvelusetelin avulla.

Peruspalvelukeskus Oivan tehtävänä on edistää ja tukea toiminta-alueen asukkaiden terveyttä ja hyvinvointia. Tähän pyritään asukkaiden osallisuutta, omavastuuta ja toimintakykyä tukevalla ennaltaehkäisevällä ja avohuoltopainotteisella toiminnalla. Peruspalvelukeskus Oivan talousarvio ja vuosien 2016–2018 talous- ja toimintasuunnitelma perustuu Hollolan kuntastrategian strategisille tavoitteille. Talousarvion sekä talous- ja toimintasuunnitelman laadinnassa on lisäksi huomioitu terveydenhuoltolain 34 §:n mukainen järjestämissuunnitelma vuosille 2014–2017 sekä palvelujen järjestämishjelma.

Sosiaali- ja terveystoimialan toimintaympäristön haasteet liittyvät palvelutarpeiden kasvun ja kuntatalouden haasteiden yhteensovittamiseen. Väestön ikääntymisen lisäksi yhteiskunnallinen tilanne lisää palvelujen tarvetta myös aikuisilla sekä lapsilla ja lapsiperheillä. Väestön terveys- ja hyvinvointierot ovat kasvaneet. Köyhyyden ja syrjäytymisen kaltaiset sosiaaliset ongelmat periytyvät sukupolvelta toiselle. Haasteisiin vastaaminen edellyttää voimavarojen kohdentamista. Tulevaisuuden haasteista selviytyminen edellyttää myös asukkaiden lisääntyvää vastuun ottamista omasta hyvinvoinnistaan, terveydestään ja sairauksien hoidosta. Sähköisillä palveluilla voidaan edistää tavoitteen saavuttamista. Palvelutoiminnan tulee olla asiakkaita ja potilaita osallistavaa ja aktivoivaa kumppanuutta. Asukkaita ja palvelujen käyttäjiä tulee ottaa mukaan myös palvelujen kehittämiseen.

Kustannustehokkaan palvelutoiminnan perusta on toimiva asiakasohjaus. Vanhustenhuollon palvelurakenteen keventäminen edellyttää ikäihmisten omaishoitoon, kotihoitoon ja kuntoutukseen panostamista. Ehkäisevän työn ja varhaisen tuen palveluiden kehittämistä jatketaan lasten ja perheiden palveluissa. Lähtökohtana on, että lapsiperheet saavat tarvitsemansa tuen arkiympäristössään. Yhteistyötä TE-keskuksen ja kuntien työllisyysyksiköiden kanssa jatketaan työllistymistä tehostavien prosessien kehittämistä. Tuottavuuden lisääminen edellyttää hoito- ja palveluketjujen sujuvuuden parantamista, työnjaon ja tehtävärakenteiden kehittämistä sekä toiminnallisen integraation syventämistä erityisesti sosiaalihuollon, perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Palvelujen saatavuuden toteutumista seurataan säännöllisesti. Kustannusvaikuttavia tapoja lisätään täydentämällä omaa palvelutuotantoa järjestö- ja yritystoiminnalla. Palveluverkon optimoimista jatketaan huomioiden maakunnallinen sote-valmistelutyö. Hyvin toimivat peruspalvelut perustuvat kokonaisvaltaiselle johtamiselle ja henkilöstön tietotaidon hyödyntämiselle.

Talousarviovuoteen vaikuttavia lainsäädäntöuudistuksia ovat sosiaalihuoltolaki (voimaan kokonaisuudessaan 1.1.2016-), isyyslaki ja laki sosiaalihuollon ammattihenkilöistä. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain valmistelu on parhaillaan menossa. Päijät-Hämeen maakunnassa selvitetään sosiaali- ja terveyspalvelujen siirtämistä yhteiselle kuntayhtymälle 1.1.2017 alkaen. Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kehittämistä jatketaan seudullisesti (Miepä-hanke). Oiva on mukana vuonna 2016 Parempi Arki-hankkeessa (Kaste-hanke) ja Palvelutori-hankkeessa.

Peruspalvelukeskus Oivan painopisteet vuonna 2016 ovat

- Kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen
- Vanhusten palvelurakenteen muuttaminen avopainotteisemmaksi ja ennaltaehkäisevämmäksi
- Lasten ja lapsiperheiden varhainen tukeminen

- Erikoissairaanhoidon käytön ja kulujen hillitseminen tarkoituksenmukaisesti alueellisella yhteistyöllä
- Kustannusvaikuttavien tapojen lisääminen omaa palvelutuotantoa täydentävällä järjestö- ja yritystoiminnalla
- Työn tuottavuuden systemaattinen parantaminen
- Talouden ja toiminnan tasapaino

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet.

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikuttavuus)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot 31.12.2016
Vaikuttavat ja tehokkaat palvelu- ja hoitoketjut	Vuodeosaston hoitajakson keskimääräinen pituus	Alle 15 vrk kaikilla vuodeosastoilla	Ei toteutunut, alle 15 vrk:n toteuma vuodeosastoittain: Asikkala 80 % Hollola: vuodeosasto 1 74 % ja vuodeosasto 2: 65 % Padasjoki 73 %
	Erikoissairaanhoidon Drg-tuotteiden ja psykiatrian hoitopäivien määrä	Määrä vähenee (m-%)	Toteutunut, vähennys 0,9 % Psykiatrian hoitopäivien määrä noussut 6 %
	Siirtoviivemaksut	Maksuja ei ole kertynyt	Toteutunut
Palvelujen avopainotteisuuden ja kuntouttavuuden lisääminen	Kodin ulkopuolelle sijoitettujen osuus 0-17-vuotiaista	Alle 1,4 %	Koko vuosi 1,48 %
	Pysyvässä laitoshoidossa asuvien osuus yli 75v	Osuus enintään 1-2 %	Toteutuma 1,1 %, kunnittain: Asikkala 0,1 % Hollola 1,2 % Kärkölä 3,2 % Padasjoki 1,0 %
	Tulottomien nuorten (alle 25v) toimeentulotuki-hakemusten osuus toimeentulotuki-hakemuksista	Alle 10%	Toteutuma 9 %

Toimenpiteet:

Lapsiperheiden kotipalvelun vahvistaminen, kotiutustimien toiminta vakiintunut, vanhainkotipaikkojen ja epäsopivien tilojen korvaaminen yksityisellä tehostetulla palveluasumisella palvelutarpeen arvioinnin kehittäminen, seniorineuvolatoiminnan suunnittelu, omaishoitajien terveystarkastusten käynnistäminen

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot 31.12.2016
Palvelujen saatavuuden parantaminen ja tarvittavan tuen järjestäminen oikea-aikaisesti	Odotusaika kiireettömälle lääkärin vastaanotolle	Hoitotakuu ja lakisääteiset määräajat ei ylity	Toteutunut
	Lakisääteiset määräajat Kotikuntoutustiimin ensimmäisen käynnin toteutuminen	Toteutuu päivän kuluessa ilmoituksesta.	Toteutunut
Kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen	Hoitosuunnitelmien laatiminen ja vastuutyöntekijän nimeäminen yli 12 krt lääkärillä ja hoitajilla käyneille	Hoitosuunnitelmat laadittu ja vastuutyöntekijä nimetty	Ei toteutunut, hoitosuunnitelmien määrä 24 kpl (69 kpl v.2015)

Toimenpiteet:

Palveluohjauksen toimintamallin vakinaistaminen vanhus- ja vammaispalveluissa ja hyvinvointipalveluissa, RAI-järjestelmän laajentaminen palveluohjaukseen ja kotihoitoon, paljon palveluita käyttävien Parempi Arki -hankkeeseen osallistuminen, vastaanottoaikojen tehokkaampi yhteiskäyttö yli alueiden, kiireettömän hoidon ohjaus ja hoitosuunnitelmat, työhönkuntoutuksen kehittämissuunnitelman toimeenpano.

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannos

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot 31.12.2016
Hyvinvoiva, ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilöstö	Työhyvinvointikyselyn tulos	Tulos yli 3,95	Ei toteutunut, tulos 3,81
	Terveysprosentti	Tulos yli 42 %	Ei toteutunut, terveysprosentti 33,3%
Optimaalinen henkilöstö- ja tehtävärakenne	Tehostetun palveluasumisen hoitajamitoitus vanhuspalveluissa (hoitotyöntekijä/asiakas)	0,58	Ei toteutunut, 0,59
kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen	Sähköisen terveystarkastuksen tehneiden osuus väestöstä	Vähintään 1 % väestöstä tehnyt sähköisen terveystarkastuksen	Ei ole toteutunut, toteuma 0,3 %
	Omahoito-laboratoriopalautteiden käyttöönotto	Otettu käyttöön	Toteutunut

Toimenpiteet:

Hyvis.fi -portaaliin liitettävän sähköisen terveystarkastus ja -valmennusohjelman käyttöönotto, perustoimeentulotuen Kela-siirron (1.1.2017-) valmistelu, hoitajamitoituksen tarkistaminen tehostetussa palveluasumisessa pääosin tasolle 0,58, RAI-järjestelmän hankinta ja käyttöönotto.

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot 31.12.2016
Talouden ja toiminnan tasapaino	Sosiaali- ja terveydenhuollon tilinpäätös	ei synny alijäämää, kuntien maksuosuudet eivät ylitä	Toteutunut, tulos 1,4 milj. ylijäämäinen
Tuottavuuden systemaattinen parantaminen	Välittömän asiakastyön lisääminen kotihoidossa Käyttöaste vuodeosastoilla Vastaanotto toimintojen suoritemäärä Palvelusetelien määrä	Vähintään 55 % Vähintään 90-95 % Suoritemäärä ei vähene Palvelusetelituotteiden määrä kasvaa	Toteutunut, 52,2 % Toteutunut lukuun ottamatta Asikkalan maaliskuun käyttöastetta, joka 74 % Toteutunut, kasvu 2,1 % Toteutunut, palveluseleitä otettu käyttöön lapsiperheiden kotipalvelujen tukipalveluissa, kouluikäisten näöntarkastuksissa, alle 18 v. omaishoidossa sekä henkilökohtaisessa avussa. Palvelusetelimenojen toteuma 0,87 milj. (tp2015 0,57 milj.)
Kuntalaisten osallisuuden, omavastuun ja itsenäisen toimintakyvyn tukeminen	Asiakasraatien järjestäminen	Järjestetään jokaisella tulosalueella	Toteutunut

Toimenpiteet:

Vanhuspalveluiden Palvelutori-hanke, palvelusetelin käyttöönotto henkilökohtaiseen apuun, vanhusten ateriapalveluihin ja lyhyaikahoitoon, palvelusetelin käyttöalan laajentaminen lapsiperheiden kotipalvelussa, Duodecim sähköinen terveystarkastus ja -valmennusohjelman käyttöönotto, asiakasarviointi omavalvonnan osaksi -verkostoon osallistuminen, Linkku-toiminnan sisällöllinen kehittäminen.

Tuloarviot ja määrärahat

PERUSTURVALAUTAKUNTA/PERUSPALVELUKESKUS OIVA TASEYKSIKKÖ						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	139 395 900	1 700 000	141 095 900	141 639 459,50	100,39	543 559,50
TOIMINTAMENOT	139 368 900	1 700 000	141 068 900	141 599 591,78	100,38	530 691,78
TOIMINTAKATE	27 000	0	27 000	39 867,72	147,66	-12 867,72

SIVISTYSLAUTAKUNTA

Vastuuhenkilö: sivistysjohtaja Matti Ruotsalainen

Sivistysjohtajan katsaus

Vuotta 2016 leimasi sivistystoimessa vahvasti Heinsuon ja Vesikansan koulujen rakentuminen ja varhaiskasvatus- ja vapaa-aikapalveluiden kehittäminen, jotka kaikki etenivät määrätietoisesti ja suunnitelmien mukaisesti. Sivistyspalveluiden toiminnan arviointia väritti vahvasti myös yhtenäiskouluprosessin etenemiseen liittyneet konkreettiset toimenpiteet, joiden perusteista ja kehitysprosessin taustoista käytiin laajahkoa keskustelua. Peruspalveluiden kehittämisen lisäksi uutena elementtinä vuodelle 2016 oli myös Hollolan ja Hämeenkosken kuntien kuntaliitoksen toteutuminen myös käytännössä. Yhdistyminen toteutui sivistyspalveluiden näkökulmasta varsin ongelmitta.

Talouden toteutuma

Sivistystoimen talouden toteutuman osalta vuosi 2016 oli parempi mitä vielä arvioitiin. Se tulee kuitenkin huomioida, että talousarvion alittaminen ei ollut tavoitteellista kuin henkilöstökulujen osalta, jossa keskeisessä roolissa oli varhaiskasvatuspalveluiden käyttöaste ja sen paraneminen. Vaikutus kulurakenteeseen oli ennakoitua suurempi, joten varhaiskasvatuksen koko henkilöstö on toteuttanut tavoitteensa erinomaisesti. Perusopetuksen kokonaisuus oli puolestaan varsin tarkasti talousarvion mukaista, johtuen siitä, että kulurakenteen toteutuminen on päätetty jo aiemmin ja realisoituu tässä vaiheessa.

Muut kulurakenteen alitukset johtuvat pääasiassa toteutumattomista varauksista väistötiloihin, jotka vaikuttavat niin energiakuluihin, kunnossapitoon, kuljetuksiin sekä hankintoihin. Lämmitys ja energiakulut alittuivat, johon voi olla myös vaikutusta leudolla talvella, jolloin energiaa kului vähemmän. Näiden kulurakenteiden toteutumiseen on hyvin haastava vaikuttaa aktiivisesti. Tästä johtuen kulurakenteen alitus kokonaisuutena on omilla toimenpiteillä tosiasiasa vähäisempi kuin miltä se tässä kokonaisuudessa näyttäytyy.

Varhaiskasvatus

Tammikuussa 2016 toteutettiin esi- ja perusopetuksen maakunnallinen kysely. Loppuvuodesta seudullinen Arvo-työryhmä laati varhaiskasvatuksen maakunnallisen kyselyn (toteutus tammikuu 2017). Varhaiskasvatuksen toimintasuunnitelma otettiin käyttöön ja laadittiin yksiköittäin lukuvuodelle 2016-2017.

Varhaiskasvatuksessa muutoksia aiheutti muuttuva lainsäädäntö. 1.8.2016 lähtien varhaiskasvatuslain myötä on subjektiivista oikeutta päivähoitoon rajoitettu niiden perheiden osalta, joissa molemmat tai toinen huoltajista on kotona. Laki korostaa vahvasti pedagogiikkaa ja lapsen oikeutta varhaiskasvatukseen. Laki lähtee siitä, että 20 tuntia viikossa on riittävä määrä varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamiselle. Tämän myötä jokaisella lapsella on oikeus 20h varhaiskasvatukseen, joka on toteutettu Hollolassa joko osaviikkoisena tai osapäiväisenä. Varhaiskasvatus lain myötä otettiin käyttöön päiväkodeissa uusi henkilöstömitoitus. Yli 3-vuotiaiden ryhmässä voi nyt olla 8 lasta yhtä työntekijää kohden, aiemmin 7 lasta. Alle 3-vuotiaiden osalta mitoitus säilyi ennallaan. Mitoituksen muutoksesta huolimatta se näkyi käytännössä varsin vähän. Varhaiskasvatuksen käyttöaste tammikuusta kesäkuuhun 2016 ka 80,6% lapsimäärän mukaan ja ka 74% palvelutarpeen mukaisella seurannalla. Syksyn osalta suhdelukujen muutoksen myötä elokuusta joulukuuhun 2016 ka 89% lapsimäärän mukaan ja ka 82,3% palvelutarpeiden tiukalla seurannalla. Tämä muutos näkyi konkreettisesti myös kulurakenteessa ja sen tuloksessa ja toteutus on edellyttänyt kaikissa yksiköissä entistä huolellisempaa suunnittelua ja henkilöstön käytön arviointia eri tilanteisiin. Prosessi on ollut henkilöstölle haastava, mutta varhaiskasvatus on onnistunut kehittämään omaa arjen toimintaa merkittävästi. Haasteellisuus näkyi osittain myös työhyvinvointikyselyssä, jonka tulos jäi hiukan tavoitteesta. Opetushallitus määräsi 18.10.2016 uusista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista 1.8.2015 voimaan tulleen varhaiskasvatuslain mukaisesti. Niiden pohjalta ryhdyttiin päivittämään Hollolan kunnan omaa varhaiskasvatussuunnitelmaa.

Perusopetus

Perusopetuksen osalta keskeinen käytännön toiminta perustehtävän toteutuksen lisäksi, liittyi vahvasti koulujen rakennushankkeisiin. Hollolan yläaste ja Vesikansan koulun ovat olleet suurelta osin sijoitettuna väliaikaistiloihin uusien elinkaarikoulujen rakentamishankkeiden ajaksi. Molempien koulujen henkilöstö ja oppilaat sekä huoltajat ovat osallistuneet uusien koulujen suunnittelutyöhön. Samalla näissä kouluissa on valmistauduttu tuleviin uusiin oppimisympäristöihin koulujen valmistuessa syyslukukaudeksi 2017.

Salpakankaan koulu valmistui myös kokonaisuutena kattuen myös Kankaan koulun tilat ja niihin tehdyt muutokset. Kouluhanke on ollut Hollolan historian suurin hanke. Salpakankaan ja Heinsuon toiminnalliset muutokset ovat olleet yksiköissä keskeisesti esillä ja työn alla. Koko perusopetusta koskevana keskeisenä toiminnallisena muutoksena oli uuden opetussuunnitelman valmistelu ja käyttöönotto vuosiluokkien 1-6 osalta 1.8.2016 alkaen. Koulujen osalta myös lasten liikkumiseen kiinnitettiin olennaista huomiota kaikissa kunnan kouluissa. Liikkuva Koulu hankkeen tuella pyritään toteuttamaan lisäliikuntaa kaikissa kouluissa ja kaikille vuosiluokille.

Erityisen tuen toteuttamisen haasteet ovat kuitenkin olleet merkittävät edelleen, mutta kasvupaineita on kyetty hillitsemään yksilöllisellä tuen tarpeen ohjauksella ja tehostaen olemassa olevien ryhmien toimintaa ja myös keskittämällä palveluntoteutusta. Näköpiirissä ei kuitenkaan ole palvelutarpeen heikentymistä näiltä osin vaan vaatinee edelleen toiminnan tehostamista ja panostamista ennaltaehkäisyyn.

Vapaa-aikapalvelut

Vapaa-aikapalveluissa toiminta toteutui hyvin ja toiminta päivittyi monella eri tasolla. Kirjastopalveluissa oma-toimikirjaston käyttöönotto laajensi merkittävästi kuntalaisten mahdollisuutta käyttää kirjastopalveluja myös aukioloaikojen ulkopuolella. Kirjastolle hankittiin myös uusi kirjastoauto erilaisella toteutustavalla kuin mitä tähän saakka on totuttu. Idea kuorma-autoalustaiseen kirjastoautoon on lähtöisin Hollolan kirjaston kirjastoauton kuljettajalta, jonka ajatusta on nyt toteutettu eri kunnissa laajemminkin. Nuorisotoimen osalta palvelujen muutostarpeisiin on vastattu erinomaisesti. Nuorten omasta ideoinnista liikkeelle lähtenyt ja Etpähä - rahoituksen tuella toteutettu nuorisokahvila kirjaston yhteyteen osoittautui ennakkoluuloista huolimatta todelliseksi menestykseksi. Käyttäjämäärät ovat olleet hyviä ja muutos näkyi käytännössä myös siinä, että kaupakeskuksen problematiikka poistui nuorten osalta lähes kokonaan. Muuttamalla hiukan perinteistä toimintatapaa asiakaslähtöisemmäksi saatiin aikaiseksi vaikuttavuudeltaan hyvä muutosprosessi. Samoin intensiiviryhmät ja lisääntynyt kouluyhteistyö sekä kumppanuushankkeet eri yhdistysten, seurojen ja toimijoiden kanssa ovat tuottaneet selvästi aktiivisempaa toimintaa vapaa-aikapalvelujen kokonaisuuteen.

Arvio Hämeenkosken ja Hollolan kunnan yhdistyssopimuksen toteutumisesta vuonna 2016

Sivistyspalveluiden osalta Hämeenkosken ja Hollolan kunnan yhdistyssopimuksen toteutuminen on kokonaisuutena sujunut hyvin, vaikka toimintakulttuuri on ollut joiltain osin varsin erilainen kuntien välillä. Pääosin toiminta on kyetty järjestämään ilman erityisiä haasteita ja Hämeenkosken palvelujen yhdistäminen osaksi Hollolan palvelukokonaisuutta on sujunut lähes ongelmitta.

Matti Ruotsalainen
Sivistysjohtaja

Toiminnan kuvaus

Sivistystoimen palveluilla tuetaan ja annetaan laaja-alaista ja monipuolista kasvatusta ja opetusta lapsille ja nuorille. Lisäksi tarjotaan vapaa-aikapalveluja kuntalaisille sekä luodaan edellytyksiä sosiaaliselle kasvulle ja yhteistyössä toimimiselle.

Sivistyspalvelut huolehtivat laadukkaasti varhaiskasvatuksen, yleissivistävän koulutuksen, muiden kasvatus- ja opetuspalveluiden sekä vapaa-aikapalvelujen järjestämisestä lainsäädännön edellyttämällä tavalla. Sivistyspalveluiden toimialan tavoitteet pohjautuvat kuntastrategian mukaisiin tavoitteisiin: tasapainoinen talous, hyvinvoiva kuntalainen ja toimivat peruspalvelut, vetovoimainen ja aktiivinen kunta sekä hyvinvoiva, osaava ja työstä innostunut henkilöstö

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Vaikuttavuus kuvaa toiminnan tavoitteeksi asetettujen yhteiskunnallisten tilojen kuten ongelmien vähentämisen tai parempien vaikutusten edistämisen aikaansaamisen astetta eli toiminnan ja suoritteiden vaikutusta kuntalaisiin suhteessa vaikutuksille asetettuihin tavoitteisiin. Vaikuttavuustavoitteet voivat määrittää joko kunnan palvelutoiminnan aikaansaamaa muutosta asiakkaan hyvinvoinnissa tai palvelun riittävyyttä, asiakastytyvääisyyttä jne.

Tavoite (vaikuttavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Toimivat sivistystoimialan palvelut	CAF ja ZEF	Palvelut hyvää keskitasoa	Toteutunut
	Peruskoulunsa päättäneistä jatkokoulutukseen hakeutuneiden ja hyväksytyjen määrä	Jatko-opintopaikat 100 %:lla	3/233 ilman päättötodistusta, (SK 0/103, YA 1/115, Kangas 1/15), ilman jatko-opiskelupaikkaa 0,5 % (1/233)
CAF-itsearviointin käyttö	CAF- yksiköiden lukumäärä.	Palvelualueilla ja hallinnossa toteutetaan CAF-arviointia. Vuonna 2016 vähintään puolet yksiköistä arvioi toimintaansa CAF:n avulla.	Toteutunut pääosin

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Palvelukyky kuvaa asiakaspalvelun toimivuudelle ja laadulle asetettujen tavoitteiden toteutumisen astetta. Palvelukyky kuvaa valtion toimintojen asiakasulottuvuuden ja asiakaspalvelun onnistumista. Asiakkaina voivat olla arvioitavasta toiminnosta riippuen kuntalaiset tai hallinnon sisäiset organisaatiot, mittarina esim. asiakastytyvääisyyskyselyt

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Palvelutarpeen jatkuva arviointi	Vuosiviikkotunnit (vvh)/oppilas, opetusryhmän koko yleisopetuksessa (1-9 lk:t)	Vähintään valtakunnallinen keskitaso	Yl.op. 1,41 vvh/opp., er.op. 0,46 vvh/opp. Toteutuu. Valtakunnallinen kouluikunavertailu ei vielä täysin valmis.

Ulottuvuus/näkökulma: aikaansaannoskyky

Aikaansaannoskyky kuvaa organisaation, työyhteisön ja henkilöstön kykyä aikaansaada tuloksellisuutta. Aikaansaannoskykyyn sisältyy yhtenä näkökulmana laatu. Koostuu osatekijöistä: osaaminen, innovatiivisuus, viihtyvyys, työmotivaatio ja työkyky.

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Ammattitaitoinen ja sitoutunut henkilöstö	Työhyvinvointikysely, (asteikko 1-5)	Kyselyn osioiden ka. > 4,0	Lähes toteutunut, 3,93
	Kelpoisuus	Sijaisista yli 95 % muodollisesti päteviä	Toteutunut, sillä epäpäteviä ollut 4,8 % (kouluikkuna)
TVT-opetusteknologian hyödyntäminen	Kysely	Käyttöaste yli 70 %	TVT-kysely toteutettiin keväällä 2016. Silloin esitystekniikkaa hyödynsi 86% opettajista päivittäin. Tulevaisuuden tavoitteena lisätä oppilaskoneiden määrää, jotta sähköistä oppimateriaalia päästään hyödyntämään tehokkaammin.

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tuottavuus on tuotosten/suoritteiden ja panosten suhde, kun panokset ilmaistaan tuotannontekijöinä. Taloudellisuus on tuotosten ja panosten suhde, kun panokset ilmaistaan rahana eli kustannusten ja suoritteiden välinen suhde. Taloudellisuutta voidaan ilmaista muun muassa tuotosten yksikkökustannuksina esim. euroa/oppilas, euroa/hoitopäivä.

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Palvelut tuotetaan mahdollisimman tehokkaasti, laadukkaasti ja tarkoituksenmukaisella tavalla	Käyttömenot euroa/asiakas (lapsi, oppilas, nuori, kuntalainen) Esim. opetus euroa/oppilas	Asiakaskohtaiset kustannukset enintään valtakunnallista keskitasoa	Käyttömenot e/opp. tp 2015, kouluikkunavertailu: Hla 7.728 e, ka kuntien välillä 8 .083 e. Toteutunut. Opetushallituksen raportilla Hla 9.121 e/opp (sis. Kärkölän) ja koko maan ka 9.170 e/oppilas.

Tuloarviot ja määrärahat

SIVISTYSLAUTAKUNTA						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	4 369 700	-54 600	4 315 100	4 663 645,25	108,08	348 545,25
TOIMINTAMENOT	48 995 700	-375 600	48 620 100	47 174 383,89	97,03	-1 445 716,11
TOIMINTAKATE	-44 626 000	321 000	-44 305 000	-42 510 738,64	95,95	-1 794 261,36

**TUNNUSLUVUT TEHTÄVÄALUEITTAIN
SIVISTYSLAUTAKUNTA**

VARHAISKASVATUSPALVELUT	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
<i>Päivähoito</i>				
0-6 v:n ikäluokka yht. 31.12	1803	1786	1935	1832
Joista kunnan tuottamassa päiväkotihoidossa	715	659	650	658
Joista kunnan tuottamassa perhepäivähoidossa	108	99	106	79
Joista kunnan tukemassa yksityisessä päivähoito:	118	136	134	163
<i>Kotihoidon tuki</i>				
Tuen saajia, keskimäärin / vuosi	298	279	332	275
Lapsia tuen piirissä, keskimäärin / vuosi	464	433	507	418
Kotihoidon tuki / tuensaaja / vuosi	4 489	4 413	4 290	4 274
<i>Hoitopaikan hinta (netto) / vuosi</i>				
Päiväkodit	11 229	11 792	11 626	12 212
Perhepäivähoito	11 410	11 358	10 904	12 148
Yksityinen päivähoito	8 052	10 487	8 052	8 038
<i>Hoitopäivän hinta (netto)</i>				
Päiväkodit	73,28	69,5	69,95	59,44
Perhepäivähoito	63,40	60,46	84,11	78,10
<i>Esiopetus</i>				
Lapsia esiopetuksessa,			274	291
joista päivähoitoa tarvitsee			187	174
Käyttömenot (netto) / 1 000 € (sisältää esiopp. päivähoiton)			2 783	2 483
Käyttömenot (netto) / esioppilas (sisältää esiopp.päivähoiton)			10 156	8 533
YLEISSIVISTÄVÄ KOULUTUS				
	TP 2014	TP 2015	TA 2016	TP 2016
<i>Perusopetus</i>				
Lapsia esiopetuksessa	298	275		
Lapsia perusopetuksessa	2 489	2 456	2 594	2 554
Lapsia koululaisten iltapäivätoiminnassa	176	175	187	177
Käyttömenot (brutto) / 1000 € (sis. esiopetuksen ja	23 453	21 805	23 678	21 680
Käyttömenot (brutto) € / oppilas (sis. esiopetukset)	7 917	7 499	8 514	7 939
Kotikuntakorvauksen perusosa € / oppilas	5 958	6 226	6 694	6 694
Tuntikehys / oppilas, eteläinen alue		1,48	1,48	1,36
Tuntikehys / oppilas, pohjoinen alue		1,54	1,54	1,39
Tuntikehys / oppilas, Kankaan erityiskoulu	4,94	4,35	4,35	4,16
Tuntikehys / oppilas, 7-9 luokat		1,95	1,95	1,84

MUUT KASVATUS- JA OPETUSPALVELUT TP 2014 TP 2015 TA 2016 TP 2016

Hollola

Wellamo-opisto, opetustunteja 9 938 9 829 11 050 10 774

VAPAA-AIKAPALVELUT TP 2014 TP 2015 TA 2016 TP 2016

Kirjastopalvelut

Lainausten määrä 320 481 275 536 300 000 258 536
 Kävijöiden määrä 184 705 171 203 165 000 165 499
 Lainan hinta, euroa 2,99 3,24 3,6 3,25
 Kirjaston normaali aukioloaika (tuntia / vko) 64 64 59 59
 Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä 10 10 11 11
 Lainan hinta, euroa (Etelä-S. läänin keskiarvo) 3,76 4,02

Nuorisopalvelut

Nuorisotyön piiriin kuuluvien ikäluokka (0-28 vuoti: 7 135 7 133 7 653 7 539
 Menot (brutto) € / 0-28 vuotias 35,39 41,89 66,14 66,55
 Valtionosuus nuorisotyöhön 32 023 31 430 34 094 33 586
 Vakituisen, kokoaikaisen henkilöstön määrä 3 4 5 5

Liikuntapalvelut

Uimahallin käynti € / kerta (sis. kuntosalin käytön) 4,00 5,42
 Uimahallin kävijämäärä (käyntikertojen lukumäärä) 140 000 105 020
 Uimakoulutoimintaan osallistuvien lukumäärä 300 160
 Valtionosuus liikuntatoimintaan 286 800 285 528
 Vakituisen, kokoaikaisen henkiöstön määrä 4 4

*) Esioppilaan päivähoidon kulut kuuluneet ennen v. 2016 päivähoitoon, nyt esiopetuksessa.

***) Perusopetuksen käyttömenot sisältäneet ennen v. 2016 myös esiopetuksen kustannukset, nyt esiopetuksessa.

****) Kirjaston Ta 2016 ja TP 2016 tunnuslukuihin vaikuttaa Kalliolan kirjaston sulkeminen kesästä 2015.

TEKNINEN LAUTAKUNTA

Vastuuhenkilö: Heli Randell

Teknisen johtajan katsaus

Uusi Hollolan kunta aloitti toimintansa vuoden 2016 alusta, kun Hämeenkosken ja Hollolan kuntaliitos astui voimaan. Kuntien tietojen yhtenäistäminen ja toimintatapojen yhteensovittaminen vaikuttivat teknisen toimialan töihin. Asioita ja tietoja on viety samaan formaattiin läpi vuoden, mm. yhdistymisavustusta voitiin käyttää kaavoituksen tietojen yhdistämisen tueksi. Uusi toiminta-alue on edellyttänyt molempien aikaisempien kuntien henkilöstöltä uusien asioiden oppimista ja sisäistämistä.

Vuoden suurimpia tapahtumia olivat Heinsuon ja Kalliolan elinkaarikoulujen rakentamisen käynnistyminen. Elinkaarikoulujen suunnittelu ja rakentaminen eteni suunnitelmien mukaan. Rakentamista on toteuttanut Lemminkäinen Talo Oy. Heinsuon ja Kalliolan koulun sekä paloaseman rahoittamisessa käytettiin kiinteistöleasingrahoitusta. Sopimuksen pituus on 20 vuotta ja sen jälkeen kerralla maksettavaksi jää koulussa 50 % hankintahinnasta ja 30 % paloaseman hinnasta. Päijät-Hämeen pelastuslaitos on vuokrannut paloaseman 20 vuoden määräaikaisella vuokrasopimuksella.

Salpakankaan koulun 3 vaihe ja Kankaan koulun perusparannus valmistuivat kesällä 2016, samoin pelastusasema. Salpakankaan koulun takuukorjaukset ja ilmanvaihdon säätö ja korjaukset onnistuivat hyvin ja koulua vaivanneet sisäilmaongelmat saatiin kuntoon ja sisäilmailmoitukset vähenivät oleellisesti.

Paassillan ja Hopeakallion alueiden rakentaminen jatkui vuonna 2016. Paassillan nykyisen asemakaava-alueen esirakentamista vaativat teollisuustontit on kaikki esirakennettu ja laajennusalueen (Paassilta II) asemakaavoitus on käynnistynyt. Hopeakallion alueen esirakentaminen on edistynyt siten, että ensimmäinen liikerakentamishanke pääsee käynnistymään kevään 2017 aikana.

Liikennepalvelut (joukko- ja palveluliikenteen määrärahat ja kuljetussuunnittelun henkilöstö) siirrettiin konsernipalveluista 1.1.2016 alkaen tekniseen toimeen. Kuntaliitoksen myötä Hämeenkosken kuljetusten haltuunotto tapahtui asteittain vuoden 2016 aikana koulujen lukuvuoden rytmittäessä muutosta. Toiminnallisina kuljetuspalveluiden muutoksina toteutui vuoden 2015 kilpailutuksen pohjalta kymmenen tilauskuljetuskohteen käynnistyminen kahdessa vaiheessa vuoden 2016 puolella. Samassa huomioitiin paremmin palveluliikenteen tarpeet myös Vesikansassa sekä Hämeenkosken puolella. Hoppa-palveluauton kilpailutus toteutettiin syksyn 2016 aikana.

Strateginen yleiskaavahankkeen suunnitteluvaiheista valmistuivat vuoden 2016 aikana rakennemallit, luonnos ja kaavaehdotus. Asemakaavoja hyväksyttiin vuonna 2016 kolme. Hyväksytyt asemakaavat olivat asemakaavamuutoksia, joissa käyttötarkoitus muuttui siten, että muodostettiin asemakaavan mukaisia kerrostalojen rakennuspaikkoja. Kaikki kolme asemakaavamuutosta tehtiin kuntakeskukseen. Kaavamuutokset olivat Hollolan asuntotalojen HAT-kaava Tiilijärventien ja Tervatien kulmaan puistoalueelle, entisen S-marketin tontin kaavamuutos Keskuskadulle ja Arttu-asuntojen kaavahanke Salpakankaantielle. Kahden ensin mainituille tonteille on aloitettu kerrostalojen rakentaminen.

Pitkään jatkunut Pyhäniemen kartanon kaavahankkeen asemakaavaehdotus valmistui vuoden 2015 lopulla. Asemakaavaan tehtiin vuoden 2016 aikana lisäselvityksiä mm. Natura-arviointi. Asemakaavan hyväksymiskäsittely alkoi joulukuussa 2016 teknisessä lautakunnassa.

Vuosia kestänyt työ numeerisen ajantasa-asemakaavan saamiseksi osaksi paikkatietojärjestelmää toteutui Hollolan osalta. Hämeenkosken pitäjän osalta työ jatkuu vuonna 2017.

Kunnan omistamia omakotitontteja luovutettiin vuonna 2016 yhteensä 25. Eniten omakotitontteja luovutettiin Kukkilasta ns. Rätikönmäen alueelta. Lisäksi kunta luovutti vuoden 2016 yhden rivitalotontin ja yhden kerrostalotontin.

Rakennusvalvonnan toimintaan on vaikuttanut ympäristönsuojeluasioiden hoito omana organisaationa 1.1.2016 alkaen sekä Hollolan ja Hämeenkosken kuntien yhdistyminen. Yhdistymisen seurauksena rakennusvalvonnan työmäärä lisääntyi entisen Hämeenkosken alueen lupa-asioiden hoidon myötä.

Kuntatekniikan yksikössä Hämeenkosken pitäjän liikennealueiden ja yleisten alueiden kunnossapito liitettiin ylläpidon alueurakkaan 1.10.2016 alkaen. Alueurakoitsijana toimii Viherpalvelut Hyvönen Oy. Liikunta-alueiden sekä venesatamien ja uimarantojen hoito ja ylläpito siirtyi kuntatekniikan tulosityksikön vastuulle vuoden alussa. Kuntatekniikan yksikössä aloitti Hollolan ja Asikkalan yhteinen hortonomi marraskuun 2016 alussa.

Toteutuneiden investointikustannusten loppusumma kunnan osalta oli noin 7 M€ ja vesihuoltolaitoksen osuus noin 2 M€. Investointikustannuksista talonrakennuksen osuus oli noin 3,4 M€, kuntatekniikan osuus noin 3,6 M€. Toteutuma-aste yhteensä oli noin 80 %, kun tavoitteena oli 90 %. Kuntatekniikan osuudessa on mukana teollisuusalueen esirakentamiskustannukset. Irtaimen osuuden kustannus oli noin 23 t€.

Kuntatekniikan investoinneissa kulut alittuivat noin 2,2 M€ budjetoituun verrattuna. Kulualitusten syyt olivat seuraavat: Heikkilän alue toteutui arvioitua suppeampana, keskustan katujärjestelyt ja asemakaavoitukseen liittyviä suunnittelutehtäviä sekä Nostavantien kevyen liikenteen väylän rakentaminen siirtyivät vuodelle 2017. Tuotto (noin 110 t€) koostuu valtatielle 12 rakennettuun Hopeakalliontien liittymään saadusta työllisyysperusteisesta avustuksesta.

Kiinteistöinvestointien ylitys johtui Salpakankaan terveysaseman putkiremontin ylityksestä ja kunnanhallituksen päättämästä, Salpakankaan koulun 2 vaiheen lisä- ja muutostöiden sopimisesta urakoitsijan kanssa.

Käyttötaloudessa teknisen toimialan talousarvioon varatut määrärahat kulujen osalta olivat noin 20,4 M€ ja toteuma-aste oli 98,4 % ts. menot alittuivat noin 320 t€. Tulot toteutuivat noin 720 t€ budjetoitua paremmin (budj 23,07/tot 23,79 M€). Nettotulos oli noin 1,043 M€ parempi kuin talousarviossa oli esitetty. Kulualitukset syntyivät mm. henkilöstö-, ostopalvelu- ja materiaalisäästöistä.

Hollolan ja Hämeenkosken yhdistymissopimukseen liittyneet toimenpiteet teknisen toimen osalta olivat vuonna 2016 mm. rakennusjärjestyksen uusiminen, tonttien myyntihintojen ja vesihuollon liittymismaksujen sekä kuntatekniikan maksun tarkistaminen, yrityskoordinaattorin palkkaaminen yritysalueiden myynnin tehostamiseen sekä rakennuskannan tarkistamisen töiden käynnistämisen edistäminen.

Vuosi on ollut kiireinen ja työntäyteinen. Johtamisjärjestelmän uusiminen ja tukipalveluselvitykset työllistivät syksyllä 2017. Selvitystöiden tavoitteina on selvittää ruoka- ja siivouspalveluiden sekä kiinteistöpalveluiden järjestämismahdollisuudet tulevaisuudessa. Valittava toimintatapa selviää keväällä 2017. Ruoka- ja siivouspalveluiden osalta vaihtoehdot ovat: jatketaan omaa toimintaa, liitytään kuntayhtymän omistamaan yhteiseen tukipalveluosakeyhtiöön tai ulkoistus. Kiinteistöhuoltotoiminnan osalta selvitetään kunnan omistaman osakeyhtiön toimintaedellytyksiä.

Henkilöstö kasasi vuoden onnistumisia joulukuussa. Ne esitettiin henkilöstöinfossa sekä tekniselle lautakunnalle. Henkilöstö koki onnistuneensa seuraavissa asioissa: yritysalueiden markkinointi ja alueiden esirakentaminen, Waltti-kortin käyttöönotto, Hämeenkosken teiden merkitseminen kantakarttaan, ajantasa- asemakaavan sähköistys, kaavoitusohjelman ja konsulttimallin käyttöönotto, kuntatekniikan investoinnit mm. Kotomäen venelaiturin uusiminen, Hedelmätarhan lammen ruoppaus, latu- ja liikuntaväylien kunnostus, kiinteistöjen investointikohteista onnistumisia olivat mm. Kapatuosian tornin peruskorjaus, avantouimareiden pukutilojen toteutus ja koulukohteiden valmistumiset ja etenemiset. Rakennusvalvonnassa rakennuslupien myöntäminen hoidettiin resurssihaasteista huolimatta, samoin ympäristövalvonnan ensimmäinen vuosi eteni suunnitellusti.

Henkilöstömuutoksilta ei vältytty. Suuri muutos oli teknisen johtajan eläköityminen ja uuden johtajan aloitus syyskauden alussa. Rakennusvalvonnan resurssivajaus saatiin täytettyä joulukuun alussa, kun rakennustarkastajan rekrytointi onnistui toisella yrittämällä.

Maankäyttöpalveluissa aloitti uusi mittaus- ja kiinteistöpäällikkö vuoden alussa. Kuluneen vuoden syksyllä laskentateknikko jäi eläkkeelle. Ennen vuodenvaihdetta yksikön päällikkö siirtyi toisen työnantajan palvelukseen. Muutokset olivat haasteellisia koko maankäytön henkilökunnalle.

Toimistotehtävien osalta käynnissä on muutosprosessi. Eläköityviä toimistotyöntekijöitä on kolme vuonna 2017. Näiden tehtävien uudelleenjärjestelyt on aloitettu muun muassa yhteistyössä konsernipalveluiden kanssa.

Vuosittain tehtävä henkilöstön työhyvinvointikysely toteutettiin marraskuussa. Tulokset paranivat kautta linjan. Eri osa-alueiden tulokset on esitetty valtuustotason tavoitteiden toteutumaraportissa. Yksikkökohtaisia eroja on, mutta pääsääntöisesti voidaan todeta kehittymiskohteiksi kokouskäytänteiden muutostarpeet, kehityskeskustelujen kattava toteutus ja vaikeiden tilanteiden hoitaminen.

Toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kokonaisuutena toteutuivat pääosin hyvin. Henkilöstömuutokset ja resurssivajaukset ovat osin vaikuttaneet toiminnallisten tavoitteiden toteuttamiseen.

Teknisen toimialan haasteet liittyvät tiukkaan talouden hallintaan ja seurantaan. Selkeästi tarvitaan uusia ja tehokkaampia toimintatapoja, priorisointia. Yhtenä Teknisen toimialan riskinä on työntekijöiden jaksaminen ja pysyminen. Organisaatio on pieni ja näin erittäin haavoittuvainen niukkojen henkilöstöresurssien vuoksi. Jaksamiseen pystytään vaikuttamaan uusilla toimintatavoilla, osaamisen kehittämisellä ja resurssien lisäämisellä ostopalveluna.

Teknisen toimialan tulevaisuuden haasteita ovat edelleen toimitilojen ylläpitoon liittyvät sisäilmahaasteet, joustavan kaavoitusmallin täytäntöönpano sekä yritystonttien myynnin tehostaminen.

Heli Randell
Tekninen johtaja

Toiminnan kuvaus

Tekninen toimiala edesauttaa monipuolisen asumismahdollisuuksien syntymistä ja huolehtii yritysten toimintaedellytysten kehittämistä. Toimiala tuottaa elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut, vastaa toimitilojen ja liikuntapaikkojen rakennuttamisesta ja ylläpidosta, huolehtii henkilöliikennepalveluiden tuottamisesta ja asuntotoimen viranomaistehtäväjärjestelyistä. Lisäksi tekninen toimiala vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden järjestämisestä.

Tekninen toimiala toimii teknisen lautakunnan ohjauksessa tuottaen tehokkaita, taloudellisia ja asiakaslähtöisiä palveluita kuntalaisille ja sisäisille asiakkaille. Toimiala jakautuu organisatorisesti seuraaviin kokonaisuuksiin: maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto, kaavoitus, kuntatekniikka, rakennusvalvonta ja ympäristönsuojelu, toimitilapalvelut, vesihuoltolaitos ja hallinto.

Tehtävän nimi: Tekniset palvelut

Vastuuhenkilö: tekninen johtaja Heli Randell

Palvelusuunnitelman kuvaus

Teknisen toimialan vastuualueet ovat hallinto, maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto, kaavoitus, rakennusvalvonta, kuntatekniikka, toimitilapalvelut ja vesihuoltolaitos.

Tekninen toimiala järjestää asumisen ja elinkeinoelämän tarvitsemat maankäytön ja kuntatekniikan palvelut, vastaa toimitilojen ja liikuntapaikkojen rakennuttamisesta ja ylläpidosta. Tekninen toimiala vastaa myös joukkoliikenteen suunnittelusta ja asuntotoimen viranomaistehtäväjärjestelyistä. Lisäksi tekninen toimiala vastaa rakennusvalvonta- ja ympäristönsuojeluviranomaisen palveluiden tuottamisesta.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite (vaikutavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso 2016	Toteutuma 31.12.2016
Yhdyskunnan ja ympäristön hallittu kehittäminen	Strategisen yleiskaavatyön eteneminen	Kaavaehdotus valmis joulukuussa 2016	Kaavaehdotus valmistui joulukuussa 2016
	Tonttireservin riittävyys	Kahden vuoden tonttireservi kaavoitettuna ja noin viiden vuoden asemakaavallinen tonttivaranto	Tonttien määrä riittävä kahden vuodelle, mutta ei vastaa kuin osittain alueellista kysyntää
Matkailualojen kehittäminen	Pyhäniemen ja Messilän asemakaavojen valmiusaste	Pyhäniemen asemakaava valmis keväällä 2016 Messilän asemakaava aloitettu vuoden 2016 loppuun mennessä	Ei toteutunut. Maankäyttösopimus allekirjoitettu, maan vaihtosopimus 03/2017 (HN). Asemakaava hyväksymiskäsittelyssä 2016 joulukuussa. Uutta päivitettyä kaavoitushakemusta ei ole saatu.

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Tyytyväiset sekä sisäiset että ulkoiset asiakkaat	Asiakaskyselyt	Keskiarvo $\geq 3,5$ (asteikolla 1 -5)	Yhdyskuntatekniset palvelut 2016 (ulkoiset asiakkaat)/FCG-kyselytutkimus Tulokset 3,15...3,96/Katutekniikka 3,36...4,6/Vesihuoltolaitos Mitattu sisäinen asiakastytyväisyys (tavoite 3) Siivouspalvelu 2,6 Ruokapalvelu 3,5
Toimiva demokratia ja hyvä hallinto	Aloitteiden käsittelyaika	≤ 3 kk	Kuntalaisaloitteisiin on vastattu alle 3 kuukaudessa ellei asia ole vaatinut laajempaa valmistelua ennen vastausta (1 kpl 5 kk). Kuntalaisaloitepalvelun kautta tullessiin aloitteisiin on voitu vastata alle viikossa, esim. jo valmistelussa olevasta asiasta. Keskimääräinen käsittelyaika. n. 2 kk.

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannoskyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Työkykyinen henkilöstö	Työyhteisökysely	Taso 4, asteikko 1 - 5	Kaikki osa-alueet eivät toteutuneet tavoitteen mukaan: Työ ja tehtävät 4,33 Työyhteisön toimivuus 3,76 Ammatillinen osaaminen 4,19 Esimiestoiminta 3,15 Työolot Omat voimavarat 3,97 Kehittämiskohteet valitaan helmikuun 2017 aikana.

Ulottuvuus/näkökulma: Taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Kustannusten hallinta	Toimialan tuottamien palveluiden käyttötalouden bruttokustannukset €/as	Kustannukset nousevat enintään tulosyksiköiden indeksien verran	Kustannukset pysyivät talousarvion puitteissa.
Investoinnit toteutuvat suunnitellusti	Investointien toteuma-aste	Toteuma-aste vähintään 90 %	Talonrakennusinvestointien toteutumisaste oli 100 %.

Valtuuston hyväksymien tavoitteiden toteutumaa ja perusteluja on kuvattu teknisen johtajan vuoden 2016 katsauksessa.

Tuloarviot ja määrärahat

TEKNINEN LAUTAKUNTA yhteensä kaikki						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	22 731 400	148 700	22 880 100	23 635 258,62	103,30	755 158,62
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	188 500	0	188 500	154 876,27	82,16	-33 623,73
TOIMINTAMENOT	20 451 800	-64 286	20 387 514	20 065 150,35	98,42	-322 363,65
TOIMINTAKATE	2 468 100	212 986	2 681 086	3 724 984,54	138,94	1 043 898,54

TEKNINEN LAUTAKUNTA (ei sis. VHL eikä Toimitilapalvelut-taseyksiköitä)						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	1 254 700	148 700	1 403 400	2 175 580,52	155,02	772 180,52
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	58 000	0	58 000	94 147,66	162,32	36 147,66
TOIMINTAMENOT	6 653 700	-64 286	6 589 414	6 564 151,65	99,62	-25 262,35
TOIMINTAKATE	-5 341 000	212 986	-5 128 014	-4 294 423,47	83,74	833 590,53

HOLLOLAN VESIHUOLTOLAITOS, TASEYKSIKÖ

Tehtävän nimi: Tekniset palvelut / Vesihuoltolaitos

Vastuuhenkilö: vesihuoltopäällikkö Juha-Pekka Ristola

Palvelusuunnitelman kuvaus

Hollolan vesihuoltolaitos vastaa Hollolan kunnan yleisen vesihuollon järjestämisestä lakien ja määräysten mukaisesti. Hollolan kunta on sopinut vesihuollon järjestämisestä ja vesihuolto-palvelujen tuottamisesta Lahti Aqua Oy:n kanssa konsessiosopimukseen perustuen vuodesta 2008 alkaen. Sopimuksen kokonaiskesto on 15 vuotta, josta on jäljellä kuusi (6) vuotta.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Vaikuttavuus kuvaa toiminnan tavoitteeksi asetettujen yhteiskunnallisten tilojen kuten ongelmien vähentämisen tai parempien vaikutusten edistämisen aikaansaamisen astetta eli toiminnan ja tuotteiden vaikutusta kuntalaisiin suhteessa vaikutuksille asetettuihin tavoitteisiin. Vaikuttavuustavoitteet voivat määrittää joko kunnan palvelutoiminnan aikaansaamaa muutosta asiakkaan hyvinvoinnissa tai palvelun riittävyyttä, asiakastytyväisyyttä jne.

Tavoite (vaikuttavuus/tuotanto, laita näkyviin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Yhdyskunnan ja vesihuollon hallittu kehittäminen kunnan tavoitteiden mukaisesti	Vesihuollon rakentuminen verrattuna kehittämissuunnitelmaan	Vesihuollon toteutuminen kehityssuunnitelman mukaisesti	Toteutunut n. 90%.
Vesihuollon kehittämissuunnitelman päivittäminen ajanmukaiseksi	Vesihuollon kehittämissuunnitelman säännöllinen ylläpito "tuoreena"	Vesihuollon kehittämissuunnitelma päivitetään valtuustokausittain	Uusin suunnitelma hyväksytty teknisessä lautakunnassa 20.10.2015

Arvio loppuvuoden toteutumasta ja selostus mahdollisista tiedossa olevista poikkeamista:

Uudessa suunnitelmassa on entistä tarkemmin rajattu nykyisiä ja tulevia toiminta-alueita. Uusi (jo voimassa olevan) vesihuoltolaki on huomioita suunnitelmassa, joten vesihuollon kehittäminen on aiempaa hallitumpaa. Uuden päivitetyn version laadinta tehdään seuraavan valtuustokauden aikana.

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Palvelukyky kuvaa asiakaspalvelun toimivuudelle ja laadulle asetettujen tavoitteiden toteutumisen astetta. Palvelukyky kuvaa valtion toimintojen asiakasulottuvuuden ja asiakaspalvelun onnistumista. Asiakkaina voivat olla arvioitavasta toiminnosta riippuen kuntalaiset tai hallinnon sisäiset organisaatiot, mittarina esim. asiakastytyväisyyskyselyt

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Tyytyväiset asiakkaat (asteikolla 1 – 5) 1 = erittäin huono 5 = erittäin hyvä	FCG:n kysely yhdyskuntateknisistä palveluista 27 kunnassa 2016 (julk.19.9.2016)	keskiarvo 3,5 (asteikolla 1-5)	keskiarvo 4,10 (v. 2015 3,76)

Arvio loppuvuoden toteutumasta ja selostus mahdollisista tiedossa olevista poikkeamista:

Mitään merkittäviä (suuria ja/tai toistuvia) häiriöitä ei ole tiedossa vuoden kahdella ensimmäisellä alkuneljänneksellä, joten tavoitetaso saavutettaneen.

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannoskyky

Aikaansaannoskyky kuvaa organisaation, työyhteisön ja henkilöstön kykyä aikaansaada tuloksellisuutta. Aikaansaannoskykyyn sisältyy yhtenä näkökulmana laatu. Koostuu osatekijöistä: osaaminen, innovatiivisuus, viihtyvyys, työmotivaatio ja työkyky.

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Toimiva tilaaja-tuottajamallin mukainen vesihuoltoyhteistyö operaattorin kanssa	Kunnan tekemien reklamaatioiden määrä vuoden aikana (viimeisin kvartaaliraportti Q4)	0 kpl = Kitkaton yhteistyö = ei reklamaatioita	0 kpl

Arvio loppuvuoden toteutumasta ja selostus mahdollisista tiedossa olevista poikkeamista:

Vuoden alkupuoliskolla ei ole ollut vesihuoltoyhteistyöhön liittyviä erimielisyyksiä.

Ulottuvuus/näkökulma: Taloudellisuus ja tuottavuus

Tuottavuus on tuotosten/suoritteiden ja panosten suhde, kun panokset ilmaistaan tuotannontekijöinä. Taloudellisuus on tuotosten ja panosten suhde, kun panokset ilmaistaan rahana eli kustannusten ja suoritteiden välinen suhde. Taloudellisuutta voidaan ilmaista muun muassa tuotosten yksikkökustannuksina esim. eur/oppilas, eur/hoitopäivä.

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Kustannustehokas tilaaja-tuottajamallin mukainen yhteistyö	Käyttökustannukset (Palvelumaksu Lahti Aqua Oy:lle €/asiakas)	Kustannusten nousu enintään konsessiosopimuksen mukaisten palvelumaksujen indeksien verran max. 600€/asiakas	441 €/asiakas (v. 2015 432 €/asiakas)

Arvio loppuvuoden toteutumasta ja selostus mahdollisista tiedossa olevista poikkeamista:

Loppuvuoden (Q4 2016) käyttökustannukset henkilöä kohden saattavat nousta edellisestä vuodesta, sillä v. 2016 aikana Hämeenkosken alueen perusmaksut on haluttu pitää edellisen vuoden tasolla, vaikka operointi on samanhintaista kuin muualla Hollolassa, jossa perusmaksut ovat suuremmat. Myös liittymismaksut ovat olleet 2016 Hämeenkoskella edellisen vuoden tasolla. Tilanne korjautuu yhdenmukaistamisella v. 2017.

Perustelut

Vesihuoltolaitos huolehtii vesihuoltolain mukaisin hinnoitteluperustein vedenhankinnasta ja jakelusta sekä viemäroinnistä alueilla vesihuoltolaitoksen toiminta-alueilla. Laitoksen palveluja käyttäviltä asiakkailta peritään vesihuoltolain edellyttämiä vesihuutomaksuja. Vesihuoltolaitos antaa asiantuntijatukea maankäyttöön ja kaavoittamiseen. Konsessiosopimuksen mukaisesti Lahti Aqua Oy huolehtii aiemmin mainittujen palveluiden järjestämisestä Hollolan kunnan alueella. Lahti Aqua Oy:n ja kunnan tavoitteita ja niiden toteutumista seurataan neljännesvuosittain yhteistyöryhmän kokouksissa. Yhteistyön periaatteena on säilyttää kuntakohtaiset maksut, omistus ja investoinnit, mutta tuottaa palvelut yhdessä yksikössä.

Hollolan vesihuoltolaitoksen tulevaisuuden haasteina ovat vanhenevan verkoston korjausvelan haltuunotto ja toiminta-alueella sijaitsevien liittymättömien kiinteistöjen liittäminen vesihuollon piiriin. Uudessa vesihuollon kehittämissuunnitelmassa on painopistemuutoksia, joten osa toiminta-alueista supistuu, mutta myös uusia rakentamiskohteita on tulossa.

Käyttäjäpaikkoja (=vesimittareita) oli vuoden lopussa 4364 kappaletta (v. 2015 3939 kappaletta). Lahti Aqua Oy:n Q4-muistion mukainen palvelumaksu oli 1 923 754 euroa. Tasauslasku (235,66 €) sisällytettyä summaan, muodostui käyttäjäpaikkakohtaiseksi kustannukseksi 441 euroa (edellisenä vuonna 432 euroa). Huomioitavaa: käyttäjäpaikka tarkoittaa asiakas- eli liittymäkiinteistöä, ei vesihuoltopalveluita käyttävää kuntalaisia.

Tuloarviot ja määrärahat

VESIHUOLTOLAITOS/TASEYKSIKKÖ						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	4 080 800	0	4 080 800	4 087 500,17	100,16	6 700,17
TOIMINTAMENOT	2 193 500	0	2 193 500	2 210 470,73	100,77	16 970,73
TOIMINTAKATE	1 887 300	0	1 887 300	1 877 029,44	99,46	10 270,56

TOIMITILAPALVELUT, TASEYKSIKKÖ

Tehtävän nimi: **Tekniset palvelut/Toimitilapalvelut**

Vastuuhenkilöt: Käyttötalous: toimitilainsinööri Juha Sipilä,
Investoinnit: tilakeskuspäällikkö Tuomo Vesikko

Palvelusuunnitelman kuvaus

Toimitilapalvelut vastaa kunnan kiinteistöjen rakennuttamisesta, kunnossapidosta ja hoidosta. Toimitilapalveluiden tehtäviin kuuluu myös kunnan metsien, torin ja peltojen hoito sekä asuntojen vuokraustoimintaan liittyvät tehtävät.

Toimitilapalveluihin kuuluva ruoka- ja siivouspalvelut tuottaa laadukkaat ateriat ja vastaa tilojen siisteydestä tehokkaasti ja taloudellisesti ottaen huomioon myös nautittavuus ja viihtyvyystekijät.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Vaikuttavuus kuvaa toiminnan tavoitteeksi asetettujen yhteiskunnallisten tilojen kuten ongelmien vähentämisen tai parempien vaikutusten edistämisen aikaansaamisen astetta eli toiminnan ja suoritteiden vaikutusta kuntalaisiin suhteessa vaikutuksille asetettuihin tavoitteisiin. Vaikuttavuustavoitteet voivat määrittää joko kunnan palvelutoiminnan aikaansaamaa muutosta asiakkaan hyvinvoinnissa tai palvelun riittävyttä, asiakastytyvyyttä jne.

Tavoite (vaikutta- vuus/tuotanto, laita näky- viin)	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Laadukkaat tilat palveluiden tuottamiseksi	Rakennusten kunnossapi- don pitkän tähtäimen suun- nitelma	Kunnossapidon PTS tehty kaikista rakennuk- sista	Valmistuivat ke- vällä 2016
	Sisäilmaongelmien reagoi- ntinopeus	80% vikailmoituksiin reagoitu kolmen vuoro- kauden sisällä	Tavoite toteutunut pääosin.

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Palvelukyky kuvaa asiakaspalvelun toimivuudelle ja laadulle asetettujen tavoitteiden toteutumisen astetta. Palvelukyky kuvaa valtion toimintojen asiakasulottuvuuden ja asiakaspalvelun onnistumista. Asiakkaina voivat olla arvioitavasta toiminnosta riippuen kuntalaiset tai hallinnon sisäiset organisaatiot, mittarina esim. asiakastyytyväisyyskyselyt

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Tyytyväiset sisäiset että ulkoiset asiakkaat	Asiakaskyselyt	Keskiarvo $\geq 3,5$ (asteikolla 1 -5)	Toteutettu Happy or Not kyselyillä

Ulottuvuus/näkökulma: Aikaansaannoskyky

Aikaansaannoskyky kuvaa organisaation, työyhteisön ja henkilöstön kykyä aikaansaada tuloksellisuutta. Aikaansaannoskykyyn sisältyy yhtenä näkökulmana laatu. Koostuu osatekijöistä: osaaminen, innovatiivisuus, viihtyvyys, työmotivaatio ja työkyky.

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Työkykyinen henkilöstö	Työyhteisökysely	Taso 4, asteikko 1-5	3,9

Ulottuvuus/näkökulma: Taloudellisuus ja tuottavuus

Tuottavuus on tuotosten/suoritteiden ja panosten suhde, kun panokset ilmaistaan tuotannontekijöinä. Taloudellisuus on tuotosten ja panosten suhde, kun panokset ilmaistaan rahana eli kustannusten ja suoritteiden välinen suhde. Taloudellisuutta voidaan ilmaista muun muassa tuotosten yksikkökustannuksina esim. eur/oppilas, eur/hoitopäivä.

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Kustannusten hallinta	Toimialan tuottamien palveluiden käyttötalouden bruttokustannukset €/as	Kustannukset nousevat enintään tulosityksiköiden indeksien verran	Kustannusten nousu ollut maltillista ja kokonaisuudessaan talousarviossa on toteutunut
Investoinnit toteutuvat suunnitellusti	Investointien toteuma-aste	Toteuma-aste vähintään 90%	Talonrakennusinvestointien toteutumisaste oli 100 %.

Perustelut: Taseyksikkö on vuoden 2016 toiminnassa päässyt pääosin asetettuihin tavoitteisiin.

Tuloarviot ja määrärahat

TOIMITILAPALVELUT/TASEYKSIKÖ						
	ALKUPERÄINEN TA 2016	TA-MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+ Yli/- Alle arvion
TOIMINTATULOT	17 395 900	0	17 395 900	17 372 177,93	99,86	-23 722,07
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	130 500	0	130 500	60 728,61	46,54	-69 771,39
TOIMINTAMENOT	11 604 600	0	11 604 600	11 290 527,97	97,29	-314 072,03
TOIMINTAKATE	5 921 800	0	5 921 800	6 142 378,57	103,72	-220 578,57

TUNNUSLUVUT TEHTÄVÄALUEITTAIN

TEKNINEN LAUTAKUNTA	TP 2014	TP 2015	TP 2016
Kuntatekniikka ja varikkotoimi			
Liikennealueiden hoito, €/asukas	28,7	30,6	18,8
Puistojen ja viheralueiden hoito, €/asukas	6,4	5,9	5,3
Ajoneuvojen käyttöaste, %	92	83	84
Liikunta-alueiden hoito €/asukas	20,28	19,31	18,8
Toimitilapalvelut			
Rakennusten ylläpitokustannukset €/rak-m ³ /vuosi	12,02	14,08	9,12
Rakennusten kunnossapito €/rak-m ³ /vuosi	1,94	2,58	2,40
Huollon henkilöstömenot €/rak-m ³ /vuosi	1,39	1,44	0,84
Siivouksen kokonaiskustannukset €/siiv.m ² /kk	1,87	1,83	1,835
Siivouksen työaika menekit h/sm ² /v	0,94	0,93	0,91
Ruokapalvelu/ sivistystoimiala, aterian keskihinta/ €	3,22	3,39	3,33
Ruokapalvelu/ kokopäivälaitos, aterian keskihinta/ €	5,33	5,56	6,07
Maankäyttöpalvelut			
Raakamaan hankinta, hehtaaria	91	0,45	0
Asemakaava ja muutos yhteensä ha	29	59,6	3,4
Kunnan tonttitarjonta:			
Myyty tai vuokrattu (AO), kpl	33	22	25
Kaavoitetut (AO) yht. kpl	110	88	98
Uutta rakennusoikeutta (AP, AR), k-m ²	0	0	0
Myyty tai vuokrattu (AP,AR), k-m ²	0	0	1 669
Kaavoitettua (AP, AR), yht. k-m ²	26 216	30 658	34 504
Uutta rakennusoikeutta (AK,AL), k-m ²	0	5 500	9 000
Myyty tai vuokrattu (AK,AL), k-m ²	0	0	3 000
Kaavoitettua (AK,AL) yht. k-m ²	4 000	9 500	15 500
Kaavoitettua (T) yht. ha (v. 2015 alkaen)	x	29	36
Kaavoitettua (K) yht. ha (v. 2015 alkaen)	x	10	10
Kaavoitettua (LTA) yht. ha (v. 2015 alkaen)	x	65	65
Rakennusvalvonta			
Rakennuslupien ja ilmoitusten määrä	306	288	312
Valmistuneet asunnot	84	48	84
Vesihuoltolaitos			
Laskutettu vesi, 1000 m ³	821	810	869
Laskutettu jätevesi, 1000 m ³	798	785	833
Liittyneiden kiinteistöjen määrä, kpl	3 910	3 964	4 364
Vesimaksu, €/m ³	1,47	1,54	1,54
Jätevesimaksu, €/m ³	2,40	2,52	2,52
Tuloutus kunnalle, milj.€	0,3	0,3	0,3
Väestö:	21 902	23 915	23 794

YHDISTELMÄ KÄYTTÖTALOUSTULOISTA JA MENOISTA

Yhdistelmä toimintatuloista

	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Käyttö 2016	Käyttö %	+Yli/- Alle arvon
Konsernipalvelut						
Hallintopalvelut	947 300	0	947 300	268 720,95	28,37	-678 579,05
Talouspalvelut	138 700	0	138 700	194 800,00	140,45	56 100,00
Yhteishallinto	1 200 000	0	1 200 000	1 202 545,61	100,21	2 545,61
Henkilöstöpalvelut	275 700	0	275 700	264 183,25	95,82	-11 516,75
Työllisyyspalvelut	250 000	0	250 000	152 227,56	60,89	-97 772,44
Tietohallintopalvelut	546 000	0	546 000	557 631,00	102,13	11 631,00
Maa- ja metsätilat	120 000	0	120 000	1 170 992,24	975,83	1 050 992,24
Yhteensä	3 477 700	0	3 477 700	3 811 100,61	109,59	333 400,61
Kunnan sosiaali- ja terveystaloudet						
Sosiaali- ja terveystalouksien hallinto	0	0	0	16 943,06		16 943,06
Sosiaali- ja terveystaloudet	840 000	0	840 000	708 731,70	84,37	-131 268,30
Yhteensä	840 000	0	840 000	725 674,76	86,39	-114 325,24
Perusturvalautakunta, Peruspalvelukeskus Oiva-taseyksikkö						
Hyvinvointipalvelut	17 637 900	100 000	17 737 900	17 293 129,97	97,49	-444 770,03
Vanhus- ja vammaispalvelut	43 908 100	616 000	44 524 100	47 120 019,07	105,83	2 595 919,07
Terveystaloudet ja sairaanhoidon palveluiden tulosalue	31 592 400	484 000	32 076 400	30 957 795,15	96,51	-1 118 604,85
Hallinto- ja talouspalvelut	0	0	0	276 541,49		276 541,49
Erikoissairaanhoidon ja ympäristöterveyshuolto	46 257 500	500 000	46 757 500	45 991 973,82	98,36	-765 526,18
Yhteensä	139 395 900	1 700 000	141 095 900	141 639 459,50	100,39	543 559,50
Sivistystaloudet						
Hollolan sivistystalouden hallinto- ja talouspalvelut	0	0	0	58 354,87		58 354,87
Hollolan varhaiskasvatustaloudet	1 694 700	0	1 694 700	1 669 616,14	98,52	-25 083,86
Hollolan yleissivistävä koulutus	1 786 700	0	1 786 700	1 954 549,93	109,39	167 849,93
Hollolan muut kasvatustaloudet ja opetustaloudet	183 800	10 000	193 800	327 216,43	168,84	133 416,43
Hollolan vapaa-aikataloudet	704 500	-64 600	639 900	653 907,88	102,19	14 007,88
Yhteensä	4 369 700	-54 600	4 315 100	4 663 645,25	108,08	348 545,25
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
Tekniset palvelut						
Tekninen hallinto	121 800	198 200	320 000	328 322,43	102,60	8 322,43
Kuntatekniikka	560 400	0	560 400	693 752,55	123,80	133 352,55
Liikunta	11 500	0	11 500	10 434,34	90,73	-1 065,66
Rakennusvalvonta	330 000	0	330 000	305 497,75	92,58	-24 502,25
Kaavoitus	175 000	-99 000	76 000	726 910,59	956,46	650 910,59
Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto	56 000	49 500	105 500	110 662,86	104,89	5 162,86
Yhteensä	1 254 700	148 700	1 403 400	2 175 580,52	155,02	772 180,52
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	4 080 800	0	4 080 800	4 087 500,17	100,16	6 700,17
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	17 395 900	0	17 395 900	17 372 177,93	99,86	-23 722,07
Yhteensä TEKNINEN LAUTAKUNTA	22 731 400	148 700	22 880 100	23 635 258,62	103,30	755 158,62
Toimintatuotot yhteensä	170 814 700	1 794 100	172 608 800	174 475 138,74	101,08	1 866 338,74
Valmistus omaan käyttöön						
Tekniset palvelut						
Kuntatekniikka	58 000	0	58 000	94 147,66	162,32	36 147,66
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	130 500	0	130 500	60 728,61	46,54	-69 771,39
Valmistus omaan käyttöön yhteensä	188 500	0	188 500	154 876,27	82,16	-33 623,73
INVESTOINTIOSA						
Kiinteä omaisuus	0	0	0	96 816,75		96 816,75
Kunnallistekniikka	0	0	0	112 102,68		112 102,68
Liikennealueet	0	0	0			
Investointiosa yhteensä	0	0	0	208 919,43		208 919,43

Yhdistelmä toimintamenoista

	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Käyttö 2016	Käyttö %	+Yli/- Alle arvion
Konsernipalvelut						
Tarkastustoimi	44 000	0	44 000	43 596,69	99,08	-403,31
Valtuusto	100 300	0	100 300	91 291,00	91,02	-9 009,00
Hallintopalvelut	1 671 200	0	1 671 200	1 537 683,98	92,01	-133 516,02
Talouspalvelut	535 000	0	535 000	457 344,28	85,48	-77 655,72
Yhteishallinto	1 778 500	0	1 778 500	1 408 545,68	79,20	-369 954,32
Henkilöstöpalvelut	921 600	0	921 600	723 345,47	78,49	-198 254,53
Työllisyyspalvelut	3 203 900	0	3 203 900	2 499 137,52	78,00	-704 762,48
Maaseutupalvelut	99 000	0	99 000	77 437,54	78,22	-21 562,46
Tietohallintopalvelut	690 500	0	690 500	684 659,81	99,15	-5 840,19
Maa- ja metsätilat	116 200	0	116 200	200 919,77	172,91	84 719,77
Hankkeet	68 000	0	68 000	67 943,00	99,92	-57,00
Yhteensä	9 228 200	0	9 228 200	7 791 904,74	84,44	-1 436 295,26
Kunnan sosiaali- ja terveystalot						
Sosiaali- ja terveystalot	2 000	0	2 000	95 262,66	4763,13	93 262,66
Sosiaalipalvelut	28 711 400	650000	29 361 400	30 805 188,42	104,92	1 443 788,42
Perusterveydenhuolto	18 519 700	850000	19 369 700	17 336 482,78	89,50	-2 033 217,22
Erikoissairaanhoido	22 961 200	0	22 961 200	23 016 160,35	100,24	54 960,35
Ympäristöterveydenhuolto	331 700	0	331 700	255 313,00	76,97	-76 387,00
Yhteensä	70 526 000	1 500 000	72 026 000	71 508 407,21	99,28	-517 592,79
Perusturvalautakunta, Peruspalvelukeskus Oiva-taseyksikkö						
Hyvinvointipalvelut	17 385 900	100 000	17 485 900	16 994 628,53	97,19	-491 271,47
Vanhus- ja vammaispalvelut	43 711 900	830 756	44 542 656	44 763 957,40	100,50	221 301,40
Terveyden- ja sairaanhoidon palveluiden tulo	28 149 200	269 244	28 418 444	29 701 982,61	104,52	1 283 538,61
Hallinto- ja talouspalvelut	3 864 400	0	3 864 400	4 147 049,42	107,31	282 649,42
Erikoissairaanhoido ja ympäristöterv.huolto	46 257 500	500 000	46 757 500	45 991 973,82	98,36	-765 526,18
Yhteensä	139 368 900	1 700 000	141 068 900	141 599 591,78	100,38	530 691,78
Sivistyspalvelut						
Hollolan sivistystoimen hallinto- ja talouspalve	565 400	0	565 400	505 322,93	89,37	-60 077,07
Hollolan varhaiskasvatustalot	15 878 600	-44 700	15 833 900	14 765 287,99	93,25	-1 068 612,01
Hollolan yleissivistävä koulutus	28 138 800	-276 300	27 862 500	27 954 320,26	100,33	91 820,26
Hollolan muut kasvatus- ja opetuspalvelut	689 700	32 000	721 700	780 730,40	108,18	59 030,40
Hollolan vapaa-aikapalvelut	3 723 200	-86 600	3 636 600	3 168 722,31	87,13	-467 877,69
Yhteensä	48 995 700	-375 600	48 620 100	47 174 383,89	97,03	-1 445 716,11
TEKNINEN LAUTAKUNTA						
Tekniset palvelut						
Tekninen hallinto	1 070 900	0	1 070 900	1 028 547,64	96,05	-42 352,36
Kuntatekniikka	1 535 100	0	1 535 100	1 569 388,03	102,23	34 288,03
Palo- ja pelastustoimi	2 095 200	-107 986	1 987 214	1 989 224,79	100,10	2 010,79
Liikunta	492 400	0	492 400	530 328,28	107,70	37 928,28
Rakennusvalvonta	554 700	0	554 700	517 734,25	93,34	-36 965,75
Kaavoitus	379 100	43 700	422 800	417 459,05	98,74	-5 340,95
Maaomaisuuden hallinta ja paikkatieto	526 300	0	526 300	511 469,61	97,18	-14 830,39
Yhteensä	6 653 700	-64 286	6 589 414	6 564 151,65	99,62	-25 262,35
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	2 193 500	0	2 193 500	2 210 470,73	100,77	16 970,73
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	11 604 600	0	11 604 600	11 290 527,97	97,29	-314 072,03
Yhteensä TEKNINEN LAUTAKUNTA	20 451 800	-64 286	20 387 514	20 065 150,35	98,42	-322 363,65
Toimintameno yhteensä	288 570 600	2 760 114	291 330 714	288 139 437,97	98,90	-3 191 276,03
INVESTOINTIOSA						
Kiinteä omaisuus	0	400 000	400 000	223 343,80	55,84	-176 656,20
Aineeton käyttöomaisuus	50 000	80 000	130 000	56 409,72	43,39	-73 590,28
Irtain omaisuus						
Sivistyslautakunta	670 000	250 000	920 000	801 352,89	87,10	-118 647,11
Tekninen lautakunta	80 000	0	80 000	23 024,89	28,78	-56 975,11
Kunnallistekniikka						
Liikennealueet	5 322 000	0	5 322 000	3 324 313,64	62,46	-1 997 686,36
Muut yleiset alueet	460 000	0	460 000	284 054,95	61,75	-175 945,05
Toimitilapalvelut, taseyksikkö						
Toimitilapalveluiden hankekohtaiset investoinnit						
Salpakan koulu	1 200 000	105 000	1 305 000	1 747 693,00	133,92	442 693,00
Kunnanvirasto	70 000	0	70 000	8 145,94	11,64	-61 854,06
Kankaan koulu	1 000 000	-205 000	795 000	851 925,78	107,16	56 925,78
Hälvälän koulu	50 000	0	50 000	5 615,00	11,23	-44 385,00
Toimitilapalveluiden muut rakennusinvestoinnit	706 000	100 000	806 000	823 919,46	102,22	17 919,46
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	2 590 000	0	2 590 000	2 007 644,95	77,52	-582 355,05
Investointiosa yhteensä	12 198 000	730 000	12 928 000	10 157 444,02	78,57	-2 770 555,98

2.3 Tuloslaskelmaosa

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016

Hollolan kunta (sisältää taseyksiköt)

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016.

	Alkuperäinen talousarvio yhteensä	Talousarvio- muutokset	Talousarvio muutosten jälkeen	Toteutuma	Poikkeama +Yli/-alle arvion
Toimintatuotot	170 814 700	1 794 100	172 608 800	174 475 139	1 866 339
Myyntituotot	140 741 100	1 690 900	142 432 000	143 303 487	871 487
Maksutuotot	12 233 100	0	12 233 100	13 903 267	1 670 167
Tuet ja avustukset	4 408 900	205 000	4 613 900	3 359 822	-1 254 078
Muut toimintatuotot	13 431 600	-101 800	13 329 800	13 908 562	578 762
Valmistus omaan käyttöön	188 500	0	188 500	154 876	-33 624
Toimintamenot	-288 570 600	-2 760 114	-291 330 714	-288 139 438	-3 191 276
Henkilöstökulut	-79 217 800	127 300	-79 090 500	-77 227 461	-1 863 039
Palvelujen ostot	-170 891 300	-2 788 214	-173 679 514	-173 919 724	240 210
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 987 700	-61 200	-9 048 900	-7 987 517	-1 061 383
Avustukset	-12 195 400	-40 000	-12 235 400	-11 749 029	-486 371
Muut toimintakulut	-17 278 400	2 000	-17 276 400	-17 255 707	-20 693
Toimintakate	-117 567 400	-966 014	-118 533 414	-113 509 423	-5 023 991
Verotulot	90 025 000	0	90 025 000	90 989 735	964 735
Valtionosuudet	35 060 000	498 000	35 558 000	35 755 008	197 008
Rahoitustuotot ja -kulut:	-353 800	0	-353 800	-520 127	166 327
Korkotulot	18 000	0	18 000	188 394	170 394
Muut rahoitustulot	733 200	0	733 200	792 151	58 951
Korkokulut	-797 300	0	-797 300	-936 644	139 344
Muut rahoituskulut	-307 700	0	-307 700	-564 029	256 329
Vuosikate	7 163 800	-468 014	6 695 786	12 715 193	6 019 407
Poistot ja arvonalentumiset	-7 983 200	0	-7 983 200	-7 406 912	-576 288
Tilikauden tulos	-819 400	-468 014	-1 287 414	5 308 281	6 595 695
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys	0	0	0	5 898	5 898
Tilikauden ylijäämä+/ alijäämä -	-819 400	-468 014	-1 287 414	5 314 179	6 601 593

TULOSLASKELMAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016

HOLLOLAN KUNTA, VHL, Toimitilapalvelut, PPK Oiva

	Talousarvio kunta	Talousarvio VHL	Talousarvio Toimitilapalvelut	Talousarvio Oiva	Talousarvio Yhteensä	Toteuma VHL	Toteuma Toimitilapalvelut	Toteuma Oiva	Toteutuma Yhteensä	Poikkeama +Yli/-alle arvion
Toimintatuotot	10 036 200	4 080 800	17 395 900	141 095 900	172 608 800	4 087 500	16 912 323	141 533 406	172 902 396	293 596
Myyntituotot	3 425 700	4 075 800	6 533 900	128 396 600	142 432 000	4 087 475	6 345 333	128 879 966	142 235 060	-196 940
Maksutuotot	2 580 500	0	0	9 652 600	12 233 100	0	0	10 744 066	13 887 048	1 653 948
Tuet ja avustukset	2 847 300	0	0	1 766 600	4 613 900	25	79 557	532 118	3 359 822	-1 254 078
Muut toimintatuotot	1 182 700	5 000	10 862 000	1 280 100	13 329 800	0	10 487 433	1 377 257	13 420 466	90 666
Valmistus omaan käyttöön	58 000	0	130 500	0	188 500	0	60 729	0	154 876	-94 352
Toimintamenot	-136 463 714	-2 193 500	-11 604 600	-141 068 900	-291 330 714	-2 210 471	-10 830 673	-141 493 538	-286 566 695	-4 764 019
Henkilöstökulut	-30 032 300	-92 000	-4 274 100	-44 692 100	-79 090 500	-81 094	-4 117 950	-44 275 876	-77 227 461	-1 863 039
Palvelujen ostot	-90 980 814	-2 092 500	-2 830 000	-77 776 200	-173 679 514	-2 125 087	-2 826 060	-79 030 266	-172 922 624	-756 890
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 944 600	-700	-2 730 800	-3 372 800	-9 048 900	0	-2 481 685	-3 108 475	-7 986 652	-1 062 248
Avustukset	-4 424 000	0	0	-7 811 400	-12 235 400	0	-275	-7 664 125	-11 748 060	-487 340
Muut toimintakulut	-8 082 000	-8 300	-1 769 700	-7 416 400	-17 276 400	-4 290	-1 404 703	-7 414 797	-16 681 898	-594 502
Toimintakate	-126 369 514	1 887 300	5 921 800	27 000	-118 533 414	1 877 029	6 142 379	39 868	-113 509 423	-5 023 991
Verotulot	90 025 000	0	0	0	90 025 000	0	0	0	90 989 735	964 735
Valtionosuudet	35 558 000	0	0	0	35 558 000	0	0	0	35 755 008	197 008
Rahoitustuotot ja -kulut:	217 700	-349 000	-238 500	16 000	-353 800	-345 381	-186 886	8 309	-520 127	166 327
Korkotulot	5 000	1 000	0	12 000	18 000	0	0	0	188 394	170 394
Muut rahoitustulot	727 200	0	0	6 000	733 200	0	297	9 863	792 152	58 952
Korkokulut	-511 500	-47 300	-238 500	0	-797 300	-42 636	-186 397	0	-936 644	139 344
Muut rahoituskulut	-3 000	-302 700	0	-2 000	-307 700	-302 745	-787	-1 555	-564 029	256 329
Vuosikate	-568 814	1 538 300	5 683 300	43 000	6 695 786	1 531 649	5 955 492	48 177	12 715 193	6 019 407
Poistot ja arvonalentumiset	-2 880 200	-1 318 100	-3 741 900	-43 000	-7 983 200	-1 360 218	-3 589 554	-48 177	-7 406 912	-576 288
Tilikauden tulos	-3 449 014	220 200	1 941 400	0	-1 287 414	171 431	2 365 939	0	5 308 279	6 595 693
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys	0	0	0	0	0	5 898	0	0	5 898	5 898
Tilikauden ylijäämä+/ alijäämä -	-3 449 014	220 200	1 941 400	0	-1 287 414	177 328	2 365 939	0	5 314 179	6 601 593

2.4 Investointiosa

Toimielin	Sitovuustaso valtuustoon nähden
Kunnanhallitus	Kiinteä omaisuus
Eri toimielimet	Irtain omaisuus (yli 10 000 eur)
Tekninen Itk	Hankekohtaiset rakennusinvestoinnit Muut rakennusinvestoinnit Liikennealueet Muut yleiset alueet

INVESTOINTI YHT. sis TASEYKSIKÖT	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	14 432 334,32	12 198 000	730 000	12 928 000	10 157 444,02	78,57	-2 770 555,98
TULOT	376 566,74	0	0	0	208 919,43		208 919,43
NETTO	14 055 767,58	12 198 000	730 000	12 928 000	9 948 524,59	76,95	-2 979 475,41

KUNTA INVESTOINNIT

9100 KIINTEÄOMAISUUS

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	14 476,00	0	400 000	400 000	223 343,80	55,84	-176 656,20
TULOT	34 815,82	0	0	0	96 816,75		96 816,75
NETTO	-20 339,82	0	400 000	400 000	126 527,05	31,63	-273 472,95

Varaus kiinteistöjen ostoon
Tuloina myytäväksi arvioidut tontit

9200 AINEETON KÄYTTÖOMAISUUS

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	1 282 585,81	50 000	80 000	130 000	56 409,72	43,39	-73 590,28
TULOT	286 750,92	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	995 834,89	50 000	80 000	130 000	56 409,72	43,39	-73 590,28

9400 SIVISTYSLAUTAKUNTA (IRTAIN OMAISUUS)

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	228 450,10	670 000	250 000	920 000	801 352,89	87,10	-118 647,11
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	228 450,10	670 000	250 000	920 000	801 352,89	87,10	-118 647,11

9705 TEKNINEN LAUTAKUNTA (IRTAIN OMAISUUS)

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	25 377,65	80 000	0	80 000	23 024,89	28,78	-56 975,11
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	25 377,65	80 000	0	80 000	23 024,89	28,78	-56 975,11

9731 LIIKENNEALUEET

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	4 097 886,19	5 322 000	0	5 322 000	3 324 313,64	62,46	-1 997 686,36
TULOT	0,00	0	0	0	112 102,68		112 102,68
NETTO	4 097 886,19	5 322 000	0	5 322 000	3 212 210,96	60,36	-2 109 789,04

Kuntatekninen suunnittelu

Kadut, tiet ja sillat

Valaistus

Tarkemmat erittelyt kuntatekniikan rakentamishjelmassa

9741 MUUT YLEISET ALUEET

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	86 100,94	460 000	0	460 000	284 054,95	61,75	-175 945,05
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	86 100,94	460 000	0	460 000	284 054,95	61,75	-175 945,05

Puistot, aukiot ja leikkipaikat

Maankaatopaikat

Liikunta-alueet

Tarkemmat erittelyt kuntatekniikan rakentamishjelmassa

TASEYKSİKÖIDEN INVESTOINNIT

80 VESIHUOLTOLAITOKSEN INVESTOINNIT (taseyksikkö)

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	2 834 588,71	2 590 000	0	2 590 000	2 007 644,95	77,52	-582 355,05
TULOT	55 000,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	2 779 588,71	2 590 000	0	2 590 000	2 007 644,95	77,52	-582 355,05

9721 TOIMITILAPALVELUIDEN HANKEKOHTAISET RAKENNUSINVESTOINNIT

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	4 874 626,43	2 320 000	-100 000	2 220 000	2 613 379,72	117,72	393 379,72
TULOT	0,00	0,00	0	0	0,00		0,00
NETTO	4 874 626,43	2 320 000	-100 000	2 220 000	2 613 379,72	117,72	393 379,72

ERITTELY HANKKEITTAIN

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
SALPAKANKAAN KOULU							
MENOT	2 168 941,62	1 200 000	105 000	1 305 000	1 747 693,00	133,92	442 693,00
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	2 168 941,62	1 200 000	105 000	1 305 000	1 747 693,00	133,92	442 693,00
KUNNANVIRASTO							
MENOT	0,00	70 000	0	70 000	8 145,94	11,64	-61 854,06
PALOASEMA							
MENOT	71 352,80	0	0	0	0,00		0,00
KANKAAN KOULU							
MENOT	2 622 234,01	1 000 000	-205 000	795 000	851 925,78	107,16	56 925,78
HÄLVÄLÄN KOULU							
MENOT	12 098,00	50 000	0	50 000	5 615,00	11,23	-44 385,00

9722 TOIMITILAPALVELUIDEN MUUT RAKENNUSINVESTOINNIT

	TP 2015	ALKU- PERÄINEN TA 2016	TA- MUUTOKSET 2016	TA 2016 MUUTOSTEN JÄLKEEN	TOTEUMA 2016	TOT %	+Yli/-Alle arvion
MENOT	988 242,49	706 000	100 000	806 000	823 919,46	102,22	17 919,46
TULOT	0,00	0	0	0	0,00		0,00
NETTO	988 242,49	706 000	100 000	806 000	823 919,46	102,22	17 919,46

Tarkemmat erittelyt kiinteistöjen rakentamissuunnitelmassa

2.5 Rahoitusosa

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016

	Alkuperäinen talousarvio 2016	Talousarvio- muutokset 2016	Talousarvio muutosten jälkeen 2016	Toteutuma yhteensä 2016	Poikkeama
Hollolan kunta (sisältää taseyksiköt)					
Toiminta ja investoinnit					
Toiminnan rahavirta	6 838 800	-468 014	6 370 786	12 308 842	-5 938 056
Vuosikate	7 163 800	-468 014	6 695 786	12 715 193	-6 019 407
Tulorahoituksen korjaukset	-325 000	0	-325 000	-406 351	81 351
Investointien rahavirta	-11 873 000	-730 000	-12 603 000	-9 427 173	-3 175 827
Investointimenot	-12 198 000	-730 000	-12 928 000	-10 157 444	-2 770 556
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	112 103	-112 103
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutusvoitot	325 000	0	325 000	618 168	-293 168
Toiminta ja investoinnit netto	-5 034 200	-1 198 014	-6 232 214	2 881 668	-9 113 882
Rahoitustoiminta					
Antolainauksen muutokset	0	0	0	136 109	-136 109
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	-107 116	107 116
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	0	243 225	-243 225
Lainakannan muutokset	4 400 000	0	4 400 000	-5 948 949	10 348 949
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	13 000 000	0	13 000 000	8 000 000	5 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 600 000	0	-8 600 000	-13 011 841	4 411 841
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	-937 108	937 108
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	0	0	5 256 704	-5 256 704
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutos	0	0	0	-13 046	13 046
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	16 622	-16 622
Saamisten muutos	0	0	0	3 374 557	-3 374 557
Korottomien velkojen muutos	0	0	0	1 878 572	-1 878 572
Vaikutus maksuvalmiuteen	-634 200	-1 198 014	-1 832 214	2 325 533	-4 157 747

RAHOITUSOSAN TOTEUTUMISVERTAILU 2016

Hollolan kunta ja Vesihuoltolaitos-taseyksikkö, Toimitilapalvelut-taseyksikkö sekä Peruspalvelukeskus Oiva-taseyksikkö
Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016

	Talousarvio 2016					Toteutuma 2016					Poikkeama
	Kunta TA 2016	VHL TA 2016	Toimitilapalvelut TA 2016	Oiva TA 2016	Yhteensä TA 2016	Hollolan kunta	VHL	Toimitilapalvelut	PPK Oiva	Yhteensä	
Toiminta ja investoinnit											
Toiminnan rahavirta	-893 814	1 538 300	5 683 300	43 000	6 370 786	4 773 524	1 531 649	5 955 492	48 177	12 308 842	-5 938 056
Vuosikate	-568 814	1 538 300	5 683 300	43 000	6 695 786	5 179 875	1 531 649	5 955 492	48 177	12 715 193	-6 019 407
Tulorahoituksen korjauserät	-325 000	0	0	0	-325 000	-406 351	0	0	0	-406 351	81 351
Investointien rahavirta	-6 987 000	-2 590 000	-3 026 000	0	-12 603 000	-3 971 153	-2 007 645	-3 448 376	0	-9 427 173	-3 175 827
Investointimenot	-7 312 000	-2 590 000	-3 026 000	0	-12 928 000	-4 701 423	-2 007 645	-3 448 376	0	-10 157 444	-2 770 556
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0	0	0	0	0	112 103	0	0	0	112 103	-112 103
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutus	325 000	0	0	0	325 000	618 168	0	0	0	618 168	-293 168
Toiminta ja investoinnit netto	-7 880 814	-1 051 700	2 657 300	43 000	-6 232 214	802 371	-475 996	2 507 117	48 177	2 881 668	-9 113 882
Rahoitustoiminta											
Antolainauksen muutokset	0	0	0	0	0	136 109	0	0	0	136 109	-136 109
Antolainasaamisten lisäykset	0	0	0	0	0	-107 116	0	0	0	-107 116	-107 116
Antolainasaamisten vähennykset	0	0	0	0	0	243 225	0	0	0	243 225	-243 225
Lainakannan muutokset	3 341 100	-500 000	1 558 900	0	4 400 000	-534 712	0	-5 414 236	0	-5 948 949	10 348 949
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 864 200	0	4 135 800	0	13 000 000	8 000 000	0	0	0	8 000 000	5 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-5 523 100	-500 000	-2 576 900	0	-8 600 000	-8 134 712	-500 000	-4 377 128	0	-13 011 841	4 411 841
Lyhytaikaisten lainojen muutos	0	0	0	0	0	-400 000	500 000	-1 037 108	0	-937 108	937 108
Oman pääoman muutokset	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	-700 000	700 000	0	0	0	3 663 739	443 478	-611 318	1 760 805	5 256 705	-5 256 705
Toimeksiant.varojen ja pääomien muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	-13 046	-13 046	13 046
Vaihto-omaisuuden muutos	0	0	0	0	0	0	0	0	16 622	16 622	-16 622
Saamisten muutos	-300 000	300 000	0	0	0	4 795 784	-43 202	-1 302 012	-76 014	3 374 557	-3 374 557
Korottomien velkojen muutos	-400 000	400 000	0	0	0	-1 132 045	486 680	690 694	1 833 244	1 878 572	-1 878 572
Vaikutus maksuvalmiuteen	-2 594 133	-851 700	4 216 200	43 000	-1 832 214	4 067 507	-32 518	-3 518 438	1 808 982	2 325 533	-4 157 747

2.6 Yhteenveto valtuuston hyväksymien sitovien määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

HOLLOLAN KUNTA (Kunta+ VHL+ Toimitilapalvelut+Oiva)		Määrärahat					Tuloarviot				
	Sitovuus N/B	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama	Alkuperäinen TA	Ta muutokset	Ta muutoksen jälkeen	Toteutuma	Poikkeama
KÄYTTÖTALOUSOSA						alle +					yli +
Konsernipalvelut	N	9 228 200	0	9 228 200	7 791 905	1 436 295	3 477 700	0	3 477 700	3 811 101	333 401
Kunnan sosiaali- ja terveyspalvelut	N	70 526 000	1 500 000	72 026 000	71 508 407	517 593	840 000	0	840 000	725 675	-114 325
Perusturvalautakunta/Peruspalvelukeskus Oiva taseyksikkö	N	139 368 900	1 700 000	141 068 900	141 599 592	-530 692	139 395 900	1 700 000	141 095 900	141 639 460	543 560
Sivistyspalvelut	N	48 995 700	-375 600	48 620 100	47 174 384	1 445 716	4 369 700	-54 600	4 315 100	4 663 645	348 545
Tekniset palvelut	N	6 653 700	-64 286	6 589 414	6 564 152	25 262	1 254 700	148 700	1 403 400	2 175 581	772 181
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	N	2 193 500	0	2 193 500	2 210 471	-16 971	4 080 800	0	4 080 800	4 087 500	6 700
Toimitilapalvelut, taseyksikkö	N	11 604 600	0	11 604 600	11 290 528	314 072	17 395 900	0	17 395 900	17 372 178	-23 722
Valmistus omaan käyttöön, kunta	B	0	0	0	0	0	58 000	0	58 000	94 148	36 148
Valmistus omaan käyttöön, Toimitilapalvelut, taseyksikkö	B	0	0	0	0	0	130 500	0	130 500	60 729	-69 771
TULOSLASKELMAOSA											
Verotulot	B	0	0	0	0	0	90 025 000	0	90 025 000	90 989 735	964 735
Valtionosuudet	B	0	0	0	0	0	35 060 000	498 000	35 558 000	35 755 008	197 008
Korkotulot	B	0	0	0	0	0	18 000	0	18 000	188 394	170 394
Muut rahoitustulot	B	0	0	0	0	0	733 200	0	733 200	792 151	58 951
Korkomenot	B	797 300	0	797 300	936 644	-139 344	0	0	0	0	0
Muut rahoitusmenot	B	307 700	0	307 700	564 029	-256 329	0	0	0	0	0
INVESTOINTIOSA											
Kiinteä omaisuus	B	0	400 000	400 000	223 344	176 656	0	0	0	96 817	96 817
Aineeton käyttöomaisuus ja arvopaperit	B	50 000	80 000	130 000	56 410	73 590	0	0	0	0	0
Irtain omaisuus											
Sivistyslautakunta	B	670 000	250 000	920 000	801 353	118 647	0	0	0	0	0
Tekninen lautakunta	B	80 000	0	80 000	23 025	56 975	0	0	0	0	0
Kunnallistekniikka											
Liikennealueet	B	5 322 000	0	5 322 000	3 324 314	1 997 686	0	0	0	112 103	112 103
Muut yleiset alueet	B	460 000	0	460 000	284 055	175 945	0	0	0	0	0
Toimitilapalvelut, taseyksikkö											
Toimitilapalvelun hankekohtaiset investoinnit											
Salpakankaan koulu	B	1 200 000	105 000	1 305 000	1 747 693	-442 693	0	0	0	0	0
Kunnanvirasto	B	70 000	0	70 000	8 146	61 854	0	0	0	0	0
Kankaan koulu	B	1 000 000	-205 000	795 000	851 926	-56 926	0	0	0	0	0
Hälvälän koulu	B	50 000	0	50 000	5 615	44 385	0	0	0	0	0
Toimitilapalvelun muut rakennusinvestoinnit	B	706 000	100 000	806 000	823 919	-17 919	0	0	0	0	0
Vesihuoltolaitos, taseyksikkö	B	2 590 000	0	2 590 000	2 007 645	582 355	0	0	0	0	0
RAHOITUSOSA											
Antolainaukset muutokset											
Antolainasaamisten lisäys	B	0	0	0	107 116,00	-107 116	0	0	0	0	0
Antolainasaamisten vähennykset	B	0	0	0	0	0	0	0	0	243 225	243 225
Lainakannan muutokset											
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	B	0	0	0	0	0	13 000 000	0	13 000 000	8 000 000	-5 000 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	B	8 600 000	0	8 600 000	13 011 841	-4 411 841	0	0	0	0	0
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	N	0	0	0	937 108	-937 108	0	0	0	0	0
Oman pääoman muutokset	B	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Vaikutus maksuvalmiuteen											
		-634 200	-1 198 014	-1 832 214	-3 046 173	1 213 959	0	0	0	0	0
YHTEENSÄ		309 839 400	2 292 100	312 131 500	310 807 447	1 324 053	309 839 400	2 292 100	312 131 500	310 807 447	-1 324 053

N= sitovuus nettomääräraha/-tuloarvio, B=bruttomääräraha/-tuloarvio

2.7 Yhteenveto valtuuston hyväksymien nettomenojen toteutumisesta

Toimielin	Ta 2016	Toteutunut 2016	Ta-Tot. 2016	Tot %
10 KUNNANHALLITUS				
Tuotot	4 317 700	4 536 775	-219 075	105,1
Kulut	-81 254 200	-79 300 312	-1 953 888	97,6
Netto	-76 936 500	-74 763 537	-2 172 963	97,2
30 PERUSTURVALAUTAKUNTA				
Tuotot	141 095 900	141 639 459	-543 559	100,4
Kulut	-141 068 900	-141 599 592	530 692	100,4
Netto	27 000	39 868	-12 868	147,7
40 SIVISTYSLAUTAKUNTA				
Tuotot	4 315 100	4 663 645	-348 545	108,1
Kulut	-48 620 100	-47 174 384	-1 445 716	97
Netto	-44 305 000	-42 510 739	-1 794 261	96
70 TEKNINEN LAUTAKUNTA				
Tuotot	23 068 600	23 790 135	-721 535	103,1
Kulut	-20 387 514	-20 065 150	-322 364	98,4
Netto	2 681 086	3 724 985	-1 043 899	138,9
RAPORTTI YHTEENSÄ				
Tuotot	172 797 300	174 630 014	-1 832 714	101,1
Kulut	-291 330 714	-288 139 438	-3 191 276	98,9
Netto	-118 533 414	-113 509 424	-5 023 990	95,8

3. Tilinpäätöslaskelmat

3.1 Tuloslaskelma

HOLLOLAN KUNTA

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietoja ei voida esittää.

Tuloslaskelma

01.01.-31.12.2016

Toimintatuotot	85 809 017,12
Myyntituotot	64 566 735,22
Maksutuotot	13 879 679,42
Tuet ja avustukset	3 359 822,17
Muut toimintatuotot	4 002 780,31
Valmistus omaan käyttöön	154 876,27
Toimintakulut	-199 473 316,35
Henkilöstökulut	-77 227 460,51
Palkat ja palkkiot	-59 721 710,73
Henkilösivukulut	-17 505 749,78
Eläkekulut	-13 459 979,61
Muut henkilösivukulut	-4 045 770,17
Palvelujen ostot	-95 395 466,23
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 937 475,02
Avustukset	-11 748 060,12
Muut toimintakulut	-7 164 854,47
TOIMINTAKATE	-113 509 422,96
Verotulot	90 989 734,80
Valtionosuudet	35 755 008,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-520 126,99
Korkotuotot	1 997,45
Muut rahoitustuotot	489 411,11
Korkokulut	-750 246,57
Muut rahoituskulut	-261 288,98
VUOSIKATE	12 715 192,85
Poistot ja arvonalentumiset	
Suunnitelman mukaiset poistot	-7 307 225,01
Arvonalentumiset	-99 686,92
TILIKAUDEN TULOS	5 308 280,92
Poistoeron lisäys(-)/vähennys(+)	5 897,59
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ(ALIJÄÄMÄ)	5 314 178,51

3.2 Rahoituslaskelma

HOLLOLAN KUNTA

Rahoituslaskelma

01.01.-31.12.2016

Toiminnan rahavirta	12 308 841,56
Vuosikate	12 715 192,85
Tulorahoituksen korjauserät	-406 351,29
Investointien rahavirta	-9 420 173,29
Investointimenot	-10 150 444,02
Rahoitusosuudet investointimenoihin	112 102,68
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	618 168,05
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 888 668,27
Rahoituksen rahavirta	
Antolainauksen muutokset	136 109,00
Antolainasaamisten lisäykset	-107 116,00
Antolainasaamisten vähennykset	243 225,00
Lainakannan muutokset	-1 034 712,49
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	8 000 000,00
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-8 634 712,49
Lyhyäaikaisten lainojen muutos	-400 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	335 467,49
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-13 046,37
Vaihto-omaisuuden muutos	16 621,60
Saamisten muutos	-136 501,12
Korottomien velkojen muutos	468 393,38
Rahoituksen rahavirta	-563 136,00
Rahavarojen muutos	2 325 532,27
Rahavarojen muutos	
Rahavarat 31.12.	25 692 916,09
Rahavarat 01.01.	23 367 383,82
	2 325 532,27

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietoja ei voida esittää.

3.3 Tase

HOLLOLAN KUNTA

Tase

VASTAAVAA	2 016	Avaava tase 1.1.2016
A PYSYVÄT VASTAAVAT	145 226 174,77	142 827 671,12
I Aineettomat hyödykkeet	148 309,13	220 701,13
Aineettomat oikeudet	22 545,01	48 277,66
Muut pitkävaikutteiset menot	125 764,12	172 423,47
II Aineelliset hyödykkeet	130 018 351,16	127 411 346,51
Maa ja vesialueet	23 159 122,60	23 027 885,56
Rakennukset	62 126 142,78	56 777 307,88
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37 198 672,95	34 785 763,65
Koneet ja kalusto	1 439 675,64	1 088 601,21
Muut aineelliset hyödykkeet	28 798,37	28 798,37
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	6 065 938,82	11 702 989,84
III Sijoitukset	15 059 514,48	15 195 623,48
Osakkeet ja osuudet	14 633 248,48	14 633 248,48
Muut lainasaamiset	426 266,00	562 375,00
B TOIMEKSIANTOJEN VARAT	69 895,86	71 151,61
Lahjoitusrahastojen varat	69 895,86	71 151,61
C VAIHTUVAT VASTAAVAT	35 962 567,93	33 517 156,14
I Vaihto- omaisuus	0,00	16 621,60
Aineet ja tarvikkeet	0,00	16 621,60
II Saamiset	10 269 651,84	10 133 150,72
Pitkäaikaiset saamiset	1 319 100,00	2 095 343,00
Muut saamiset	1 319 100,00	2 095 343,00
Lyhytaikaiset saamiset	8 950 551,84	8 037 807,72
Myyntisaamiset	4 422 985,90	2 934 940,17
Muut saamiset	2 435 578,33	2 429 650,90
Siirtosaamiset	2 091 987,61	2 673 216,65
IV Rahat ja pankkisaamiset	25 692 916,09	23 367 383,82
VASTAAVAA YHTEENSÄ	181 258 638,56	176 415 978,87

VASTATTAVAA	2 016	Avaava tase 1.1.2016
A OMA PÄÄOMA	83 773 815,00	78 459 636,49
I Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
IV Edellisten tilikausien ylijäämä	12 577 135,61	12 577 135,61
V Tilikauden yli-/alijäämä	5 314 178,51	0,00
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	34 118,99	40 016,58
Poistoero	34 118,99	40 016,58
C PAKOLLISET VARAUKSET	115 000,00	0,00
Muut pakolliset varaukset	115 000,00	0,00
D TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	137 332,01	151 634,13
Valtion toimeksiannot	38 283,99	51 330,36
Lahjoitusrahastojen pääomat	99 048,02	100 303,77
E VIERAS PÄÄOMA	97 198 372,56	97 764 691,67
I Pitkäaikainen	64 070 790,89	64 394 483,23
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	53 260 338,66	54 020 198,00
Lainat julkisyhteisöiltä	6 500,00	6 500,00
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	9 622 622,57	9 379 716,57
Siirtovelat	1 181 329,66	988 068,66
II Lyhytaikainen	33 127 581,67	33 370 208,44
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 746 842,85	9 001 696,00
Lainat julkisyhteisöiltä	13 000,00	33 000,00
Saadut ennakot	27 320,60	40 100,45
Ostovelat	9 366 311,49	8 167 536,68
Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	1 652 356,09	1 708 725,84
Siirtovelat	13 321 750,64	14 419 149,47
VASTATTAVAA YHTEENSÄ	181 258 638,56	176 415 978,87

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietona esitetään 1.1.2016 avaava tase.

3.4 Konsernilaskelmat

HOLLOLAN KUNTA

KONSERNITULOSLASKELMA 31.12.2016

	2016
Toimintatuotot	140 183 954,95
Toimintakulut	-250 011 586,37
Osuus osakkuusyhteisöjen voitosta (tappiosta)	30 577,14
TOIMINTAKATE	-109 797 054,28
Verotulot	90 989 734,80
Valtionosuudet	35 755 008,00
Rahoitustuotot ja -kulut	-687 195,27
Korkotuotot	11 349,68
Muut rahoitustuotot	546 401,23
Korkokulut	-943 819,58
Muut rahoituskulut	-301 126,59
VUOSIKATE	16 260 493,26
Poistot ja arvonalentumiset	-10 542 275,85
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 442 588,93
Arvonalentumiset	-99 686,92
Satunnaiset erät	-14 283,40
TILIKAUDEN TULOS	5 703 934,00
Tilinpäätössiirrot	-1 199,63
Laskennalliset verot	-55 640,00
Vähemmistöosuudet	-34 201,45
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ(ALIJÄÄMÄ)	<u>5 612 892,92</u>

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten siitä johtuen vertailutietoa vuodelta 2015 ei voida esittää

HOLLOLAN KUNTA

KONSERNITASE 31.12.2016

VASTAAVAA	31.12.2016	1.1.2016	VASTATTAVAA	31.12.2016	1.1.2016
PYSYVÄT VASTAAVAT	164 920 519,22	162 392 620,66	OMA PÄÄOMA	85 898 692,47	80 342 319,53
Aineettomat hyödykkeet	426 853,00	592 752,52	Peruspääoma	65 882 500,88	65 882 500,88
Aineettomat oikeudet	241 493,24	345 549,10	Arvonkorotusrahasto	1 736 110,62	1 745 211,09
Muut pitkävaikutteiset menot	181 526,03	246 619,13	Muut omat rahastot	85 446,23	63 551,23
Ennakkomaksut	3 833,73	584,29	Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	12 581 741,81	16 642 581,04
			Tilikauden yli-/alijäämä	5 612 892,92	-3 991 524,71
Aineelliset hyödykkeet	160 813 021,16	157 833 766,60	VÄHEMMISTÖOSUUS	682 827,12	744 509,94
Maa- ja vesialueet	24 350 070,38	24 174 706,40	PAKOLLISET VARAUKSET	1 416 568,99	1 117 106,65
Rakennukset	86 213 409,51	80 190 347,64	Muut pakolliset varaukset	1 416 568,99	1 117 106,65
Kiinteät rakenteet ja laitteet	37 672 972,76	35 208 559,63	TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	507 115,25	573 287,22
Koneet ja kalusto	3 820 389,83	3 389 300,20	Valtion toimeksiannot	265 100,81	352 493,97
Muut aineelliset hyödykkeet	1 536 633,88	1 611 200,69	Lahjoitusrahastojen pääomat	99 048,02	107 848,00
Ennakkomaksut ja kesken- eräiset hankinnat	7 219 544,80	13 259 652,04	Muut toimeksiantojen pääomat	142 966,42	112 945,25
Sijoitukset	3 680 645,07	3 966 101,54	VIERAS PÄÄOMA	123 896 128,69	125 155 883,93
Muut osakkeet ja osuudet	3 524 773,88	3 847 138,73	Pitkäaikainen	80 741 088,86	80 687 954,43
Muut lainasaamiset	119 333,11	86 619,68	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	69 993 312,18	70 495 604,02
Muut saamiset	36 538,08	32 343,13	Lainat julkisyhteisöiltä	17 862,98	30 141,52
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	252 852,63	305 911,29	Muut velat/liittymismaksut ja muut velat	9 678 766,57	9 263 860,57
Valtion toimeksiannot	169 671,75	221 618,47	Siirtovelat	1 051 147,13	898 348,32
Lahjoitusrahastojen erityiskatteet	80 915,86	82 171,61	Lyhytaikainen	43 155 039,83	44 467 929,50
Muut toimeksiantojen varat	2 265,02	2 121,21	Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	9 855 275,64	10 474 611,74
VAIHUVAT VASTAAVAT	47 227 960,67	45 234 575,32	Lainat julkisyhteisöiltä	13 000,00	33 000,00
Vaihto-omaisuus	650 460,23	701 310,47	Saadut ennakot	66 149,22	68 679,32
Aineet ja tarvikkeet	29 210,67	39 744,02	Ostovelat	11 734 262,09	10 658 855,87
Keskeneräiset tuotteet	151 655,89	173 698,16	Muut velat ja liittymismaksut	3 202 853,70	3 918 822,27
Valmiit tuotteet	3 064,14	19 608,51	Siirtovelat	17 730 764,59	18 816 865,71
Muu vaihto-omaisuus	466 529,54	468 259,78	Laskennalliset verovelat	552 734,59	497 094,59
Saamiset	14 612 050,39	14 813 777,50	VASTATTAVAA YHTEENSÄ	212 401 332,52	207 933 107,27
Pitkäaikaiset saamiset	2 346 348,19	2 973 843,61			
Myyntisaamiset	1 027 248,19	878 500,61			
Muut saamiset	1 319 100,00	2 095 343,00			
Lyhytaikaiset saamiset	12 265 702,20	11 839 933,89			
Myyntisaamiset	6 704 216,73	5 796 174,21			
Muut saamiset	3 252 565,08	3 289 400,84			
Siirtosaamiset	2 308 920,39	2 754 358,84			
Rahoitusarvopaperit	1 048 171,14	1 548 601,47			
Sijoitukset rahamarkkina instrument	883 620,07	1 404 200,00			
Joukkovelkakirjalainasaamiset	153 386,00	133 236,40			
Muut arvopaperit	11 165,07	11 165,07			
Rahat ja pankkisaamiset	30 917 278,90	28 170 885,88			
VASTAAVAA YHTEENSÄ	212 401 332,52	207 933 107,27			

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten siitä johtuen vertailuna esitetään vain konsernin avaava tase 1.1.2016

HOLLOLAN KUNTA**Konsernin rahoituslaskelma 31.12.2016****31.12.2016**

Toiminnan rahavirta	15 997 406,37
Vuosikate	16 260 493,26
Satunnaiset erät	-14 283,40
Tulorahoituksen korjauserät	-248 803,49
Investointien rahavirta	-11 992 963,35
Investointimenot	-12 994 958,33
Rahoitusosuudet investointimenoihin	247 110,22
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	754 884,76
Toiminnan ja investointien rahavirta	4 004 443,02
Rahoituksen rahavirta	
Antolainauksen muutokset	-35 911,42
Antolainasaamisten lisäykset	-110 330,09
Antolainasaamisten vähennykset	74 418,67
Lainakannan muutokset	-1 184 548,67
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	10 200 462,30
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-10 985 010,97
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-400 000,00
Oman pääoman muutokset	-610 397,91
Muut maksuvalmiuden muutokset	72 377,67
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	-13 113,32
Vaihto-omaisuuden muutos	50 850,25
Saamisten muutos	201 727,10
Korottomien velkojen muutos	-167 086,36
Rahoituksen rahavirta	-1 758 480,33
Rahavarojen muutos	2 245 962,69
Rahavarojen muutos	
Rahavarat 31.12.	31 965 450,04
Rahavarat 01.01.	-29 719 487,35
	2 245 962,69

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten siitä johtuen vertailutietoa ei voida esittää.

Tuloslaskelma, jossa vertailuvuosi 2015 mukana

Tuloslaskelma v. 2015 * vertailuluvut mukana

Tuloslaskelma	2015 (Hollola + Hkoski)	TP2016	Muutos %
Toimintatuotot	97 725 648,88	85 809 017	-12,19 %
Myyntituotot	78 284 615,05	64 566 735	-17,52 %
Maksutuotot	12 599 584,22	13 879 679	10,16 %
Tuet ja avustukset	2 529 603,51	3 359 822	32,82 %
Muut toimintatuotot	4 311 846,10	4 002 780	-7,17 %
	0,00		
Valmistus omaan käyttöön	159 540,86	154 876	2,92 %
Toimintakulut	-213 650 839,14	-199 473 316	6,64 %
Henkilöstökulut	-81 883 014,39	-77 227 461	-5,69 %
Palvelujen ostot	-101 893 637,33	-95 395 466	-6,38 %
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 181 303,68	-7 937 475	-2,98 %
Avustukset	-12 059 631,76	-11 748 060	-2,58 %
Muut toimintakulut	-9 633 251,98	-7 164 854	-25,62 %
TOIMINTAKATE	-115 765 649,40	-113 509 423	1,95 %
Verotulot	90 518 609,78	90 989 735	-0,52 %
Valtionosuudet	31 957 260,00	35 755 008	-11,88 %
Rahoitustuotot ja -kulut	527 238,85	-520 127	198,65 %
Korkotuotot	2 867,06	1 997	30,33 %
Muut rahoitustuotot	1 611 553,00	489 411	69,63 %
Korkokulut	-757 461,51	-750 247	0,95 %
Muut rahoituskulut	-329 719,70	-261 289	20,75 %
VUOSIKATE	7 237 459,23	12 715 193	-75,69 %
Poistot ja arvonalentumiset			
Suunnitelman mukaiset poistot	-10 850 995,46	-7 307 225	32,66 %
Arvonalentumiset		-99 687	
TILIKAUDEN TULOS	-3 613 536,23	5 308 281	246,90 %
Poistoeron lisäys(-)/vähennys(+)	5 897,59	5 898	0,00 %
Varausten lisäys(-)/vähennys(+)		0	
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ(ALIJÄÄMÄ)	-3 607 638,64	5 314 179	247,30 %

* v. 2015 vertailuvuosi sisältää n. 7,5 milj. eur. Toimintatuottoja ja kuluja Kärkölän sivistyspalveluiden hoitamiseen liittyen

* v. 2015 vertailuvuosi sisältää Hämeenkosken kunnan sosiaali- ja terveyspalveluiden kustannukset brutto-na Oiva PPK tilinpäätöksessä, v. 2016 eliminoitu osana tilinpäätöstä

4. Tilinpäätöksen liitetiedot

4.1 Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti. Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintameno.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon.

Rahoitusomaisuusarvopaperit on merkitty taseeseen hankintameno tai sitä alempaan todennäköiseen luovutushintaan.

Johdannaissopimusten käsittely

Johdannaissopimukset ovat koronvaihtosopimuksia. Kaikki johdannaissopimukset on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa.

Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koronvaihtosopimuksilla kiinteään korkoon. Sopimukset ovat voimassa 12.1.2023 ja 3.7.2023 asti.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeen hankintameno vähennykseksi.

Edellisen tilikauden vertailukelpoisuus

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksesta johtuen ei vertailutietoja voida esittää (Kilan kuntajaoston lausunto 90/2009).

Lisäksi huomioitava, että Hämeenkosken kunnalta siirtyi toimintoja 1.1.2016 Toimitilapalvelut, taseyksikölle sekä ruoka- ja siivouspalvelu siirtyi kunnalta Toimitilapalvelut, taseyksikölle 1.1.2016.

Hollolan kunta ei tuota 1.1.2016 alkaen enää Kärkölen sivistystoimen palveluja.

4.2 Tuloslaskelman liitetiedot

Toimintatuotot tehtävälueittain (vain ulkoiset erät)	2016
Yleishallinto (Yleishallinto, Talouspalvelut, Henkilöstöpalvelut)	2 777 277,45
Sosiaali- ja terveystuotot (sis. PPK Oiva)	71 404 624,90
Opetus- ja kulttuuripalvelut	4 394 050,34
Yhdyskuntapalvelut (sis. Vesihuoltolaitos)	7 233 064,43
Muut palvelut (Vaalit, Maaseutupalvelut)	0,00
Kunnan toimintatuotot yhteensä	85 809 017,12

Verotulojen erittely	2016
Kunnan tulovero	82 860 763,79
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 752 825,91
Kiinteistövero	5 376 145,10
Verotulot yhteensä	90 989 734,80

Valtionosuuksien erittely	2016
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	40 906 443,00
Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus	5 627 185,00
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionosuudet	-5 151 435,00
Valtionosuudet yhteensä	35 755 008,00

Palvelujen ostojen erittely	2016
Asiakaspalvelujen ostot	65 333 483,67
Muiden palvelujen ostot	30 061 982,56
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	95 395 466,23

Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista

Kunnanvaltuusto on hyväksynyt 12.11.2012 päivitetyn poistosuunnitelman käyttöön 1.1.2013 alkaen. Poistonalaisten hyödykkeiden poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Arvioidut poistoajat ja niitä vastaavat vuotuiset poistoprosentit sekä poistomenetelmät ovat:		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	5 vuotta	Tasapoisto
Liikearvo	5 vuotta	Tasapoisto
ATK-ohjelmistot	3 vuotta	Tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	3 vuotta	Tasapoisto
Aineelliset hyödykkeet		
Rakennukset ja rakennelmat		
Hallinto- ja laitosrakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Talousrakennukset	15 vuotta	Tasapoisto
Vapaa-ajan rakennukset	20 vuotta	Tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	Tasapoisto
Kiinteät rakenteet ja laitteet		
Kadut, tiet, torit ja puistot	20 %	Menojäännös poisto
Sillat, laiturit ja uimalat	25 %	Menojäännös poisto
Muut maa- ja vesirakenteet	20 %	Menojäännös poisto
Vedenjakelu- ja viemäriverkosto	30 vuotta	Tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	Tasapoisto
Sähköjohdot, muuntoasemat, ulkovalaistuslaitteet	20 %	Menojäännös poisto
Puhelinverkko, keskusasema ja alakeskukset	22 %	Menojäännös poisto
Maakaasuverko	15 %	Menojäännös poisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	20 %	Menojäännös poisto
Sähkö-, vesi yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	25 %	Menojäännös poisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	20 %	Menojäännös poisto
Liikenteen ohjauslaitteet	25 %	Menojäännös poisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakenteet	25 %	Menojäännös poisto
Koneet ja kalusto		
Rautaiset alukset	15 vuotta	Tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkoneet	8 vuotta	Tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	Tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	Tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	Tasapoisto
Sairaala-, terveydenhuolto- yms. laitteet	5 vuotta	Tasapoisto
Atk-laitteet	3 vuotta	Tasapoisto
Muut laitteet ja kalusteet	40 %	Menojäännös poisto
Vedenottamot ja jätevedenpuhdistamot		
Rakennukset	8 %	Menojäännös poisto
Pumput	25	Menojäännös poisto
Muut koneet	18	Menojäännös poisto
Vesitomi	40 vuotta	Tasapoisto
Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluiksi.		

Pakollisten varausten muutokset		2016
Osuus Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy tililimitistä 1.1.2016		0,00
Lisäykset tilikaudella		115 000,00
Osuus Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy tililimitistä 31.12.2016		115 000,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot		
Muut toimintatuotot	2016	
Maa- ja vesialueiden myyntivoitot	463 549,25	
Koneiden ja kaluston myyntivoitot	57 879,04	
Myyntivoitot yhteensä	521 428,29	
Muut toimintakulut	2016	
Maa- ja vesialueiden myyntitappiot	77,00	
Myyntitappiot yhteensä	77,00	
Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely		
	2016	
Osinkotuotot muista yhteisöistä	462 063,00	
Yhteensä	462 063,00	

4.3 Taseen liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet			
Aineettomat hyödykkeet	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikuttavat menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 11.	48 277,66	172 423,47	220 701,13
Lisäykset tilikauden aikana	0,00	56 409,72	56 409,72
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	0,00
Vähennykset tilikauden aikana	0,00	0,00	0,00
Siirrot erien välillä -/+	0,00	0,00	0,00
Tilikauden poisto	-25 732,65	-103 069,07	-128 801,72
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	0,00	0,00
Poistamaton hankintameno 31.12.	22 545,01	125 764,12	148 309,13
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	22 545,01	125 764,12	148 309,13
Olelliset lisäpoistot			
Erittely olellisista lisäpoistoista	0,00	0,00	0,00

Aineelliset hyödykkeet	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet	Koneet ja kalusto	Muut aineelliset hyödykkeet	Ennakkomaksut	Keskeneräiset työt	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	23 027 885,55	56 777 307,88	34 785 763,65	1088 601,21	28 798,37	125 877,52	11577 112,32	127 411 346,50
Lisäykset tilikauden aikana	228 053,80	3 362 867,41	3 184 315,37	859 467,78	0,00	0,00	2 509 329,94	10 094 034,30
Rahoitusosuudet tilikaudella	0,00	0,00	-12 102,68	0,00	0,00	0,00	0,00	-12 102,68
Vähennykset tilikauden aikana	-96 816,75	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	-96 816,75
Siirrot erien välillä -/+	0,00	5 208 847,34	2 937 533,62	0,00	0,00	0,00	-8 446 380,96	0,00
Tilikauden poisto	0,00	-3 152 468,69	-3 535 005,56	-490 949,04	0,00	0,00	0,00	-7 178 423,29
Arvonlennukset ja niiden palautukset	0,00	-70 411,16	-1183145	-17 444,31	0,00	0,00	0,00	-99 686,92
Poistamaton hankintameno 31.12.	23 159 122,60	62 126 142,78	37 198 672,95	1439 675,64	28 798,37	125 877,52	5 940 061,30	130 018 351,16
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	23 159 122,60	62 126 142,78	37 198 672,95	1439 675,64	28 798,37	125 877,52	5 940 061,30	130 018 351,16
Olennaiset lisäpoistot								
Erittelyolennaisista lisäpoistoista	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Maa- ja vesialueet erittely	2016
Maa- ja vesialueet	
Kiinteistöjen liittymismaksut	732 191,03
Muut maa- ja vesialueet	22 426 931,57
Maa- ja vesialueet yhteensä	23 159 122,60

Pysyvien vastaavien sijoitukset						
Osakkeet ja osuudet	Tytäryhteisö osakkeet ja osuudet	Kunta-yhtymä osuudet	Osa- osakkeet	Muut osakkeet ja osuudet	Yhteensä	
Hankintameno 1.1.	1 538 056,79	11 142 255,73	34 560,93	1 918 375,03	14 633 248,48	
Lisäykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Vähennykset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Siirrot erien välillä	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Hankintameno 31.12.	1 538 056,79	11 142 255,73	34 560,93	1 918 375,03	14 633 248,48	
Arvonlennukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Arvonkorotukset	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Kirjanpitoarvo 31.12.	1 538 056,79	11 142 255,73	34 560,93	1 918 375,03	14 633 248,48	

Lisäksi lahjoituksena saadut As Oy Kosken Koivukujan osakkeet 757 kpl.

JVK-, muut laina- ja muut saamiset	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	562 375,00	562 375,00
Lisäykset	107 116,00	107 116,00
Vähennykset	-243 225,00	-243 225,00
Siirrot erien välillä	0,00	0,00
Hankintameno 31.12.	426 266,00	426 266,00
Arvonlennukset	0,00	0,00
Arvonkorotukset	0,00	0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	426 266,00	426 266,00

Olellaiset	Tasearvo	Lisäykset	Vähennykset	Tase-arvo	Kunnan	Ero
kuntayhtymä osuuksien	1.1.	Tilikaudelta	Tilikaudelta	31.12.	osuus	
arvon muutokset					kuntayhtymän	
					peruspääomasta	
Hollolan-Lahden vesilaitoskuntayhtymä	344 244,20	0,00	0,00	344 244,20	344 244,20	0,00
Eteva kuntayhtymä	193 577,33	0,00	0,00	193 577,33	96 044,01	97 533,32
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä	3 913 521,39	0,00	0,00	3 913 521,39	3 913 525,37	-3,98
Päijät-Hämeen liitto	24 208,41	0,00	0,00	24 208,41	24 208,41	0,00
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä	6 666 704,40	0,00	0,00	6 666 704,40	6 666 704,40	0,00

Omistukset muissa yhteisöissä	Kotipaikka	Omistusosuus	Kuntakonsernin osuus		Tilikauden voitto/tappio
			omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	
Tytäryhteisöt					
Hollolan Asuntotalot Oy	Hollola	100,00 %	-194	9 770	-56
Hollolan Palveluasunnot Oy	Hollola	100,00 %	1 121	813	0
Hämeenkosken Biolämpö Oy	Hollola	100,00 %	-486	1 500	-5
Asunto Oy Tervasmiiilu	Hollola	88,08 %	85	566	0
Kiint.Oy Harmaaleppä	Hollola	61,40 %	593	1 435	0
Kuntayhtymät					
Hollolan-Lahden vesilaitos ky	Hollola	60,00 %	1 156	696	-50
Koulutuskeskus Salpaus ky	Lahti	8,82 %	6 684	1 083	264
Päijät-Hämeen liitto	Lahti	11,32 %	579	464	-10
Päijät-Hämeen Hyvinvointi- kuntayhtymä	Lahti	11,02 %	6 809	9 956	35
Eteva kuntayhtymä	Mäntsälä	0,60 %	94	309	8
Osakkuusyhteisöt					
Kiint.Oy Liikejalava	Hollola	35,46 %	38	0	3

Saamisten erittely		2016
Lyhytaikaiset saamiset		
Saamiset tytäryhteisöiltä		
Myyntisaamiset		7 179,62
Muut saamiset		40 000,00
Yhteensä		47 179,62
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta on jäsenenä		
Myyntisaamiset		248 685,06
Siirtosaamiset		587 408,07
Yhteensä		836 093,13

Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät	2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset	
Tulojäämät	
Siirtyvät korot	1 997,45
Jaksotetut henkilöstökulut	270 401,33
Kelan korv. työterveyshuollosta	312 601,23
EU-tuet ja muut avustukset	103 595,91
PH HyKy erikoissairaanhoido	520 550,07
AVI, saatava Lemminkäinen Oyj	247 604,29
Kuntien loppulaskut	353 587,09
Muut tulojäämät	281 650,24
Tulojäämät yhteensä	2 091 987,61
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä	2 091 987,61
- Lemminkäinen Oyj on tallettanut Etelä-Suomen aluehallintovirastolle 447.604,29 euroa Hollolan kunnan lukuun Helsingin käräjäoikeuden tuomion nro 13/65000 perusteella ensisijaisesti tuomitun korvauksen Hollolan kunnalle. Kunnan kirjanpidossa ko. saatava on kirjattu siirtosaamisiin ja korvauksen pääoma hankintamenon vähennykseksi, oikeudenkäyntikulujen korvaus palvelujen ostojen vähennykseksi sekä korot muihin rahoitustuottoihin. Korvattavaa summaa on piennetty 200.0000 eurolla varovaisuuden periaatteen mukaisesti.	

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Oman pääoman erittely	2016
Peruspääoma 1.1.	65 882 500,88
Peruspääoma 31.12.	65 882 500,88
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.	16 184 774,25
Siirto edelliseltä tilikaudelta	-3 607 638,64
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.	12 577 135,61
Tilikauden ylijäämä/alijäämä	5 314 178,51
Oma pääoma yhteensä	83 773 815,00

Erittely poistoerosta	2016
Investointivaraukseen liittyvä poistoero	34 118,99
Poistoero yhteensä	34 118,99

Pitkäaikaiset velat	2016
Velat, jotka erääntyvät myöhemmin kuin viiden vuoden kuluttua	
Rahoitus- ja vakuutuslaitokset	20 036 092,30
Pitkäaikaiset velat yhteensä	20 036 092,30

Pakolliset varaukset	2016
Muut pakolliset varaukset	
Osuus Lahden Seudun Kuntateknikka Oy:n tililimiittä	115 000,00
Muut pakolliset varaukset yhteensä	115 000,00

Vieras pääoma	2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille		
Ostovelat	0,00	33 449,80
Yhteensä	0,00	33 449,80
Velat kuntayhtymille, joissa kunta jäsenenä		
Ostovelat	0,00	1 763 650,66
Siirtovelat	1 181 329,66	229 234,40
Yhteensä	1 181 329,66	1 992 885,06

Sekkitililimiitti	2016
Luotollisen sekkitilin nostovara 31.12./ Ppk Oiva	500 000,00

Muiden velkojen erittely	2016	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Muut velat		
Muut velat		
Liittymismaksut	9 622 622,57	0,00
Muut velat	0,00	1 652 356,09
Muut velat yhteensä	9 622 622,57	1 652 356,09

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2016
Pitkäaikaiset	
Potilasvahinkovakuutus	1 181 329,66
Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä	1 181 329,66
Lyhytaikaiset	2016
Tuloennakot ja menojäämät	
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	11 181 804,15
Korkojaksotukset	150 216,54
Päijät-Hämeen sos. ja terv.huollon ky	229 234,40
Sivistyspalv. projektirahat, käyttö seur. vuonna	196 373,21
PPK Oiva, palautukset kuntalaskutuksista	1 557 540,70
Muut menojäämät	6 581,64
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	13 321 750,64
Siirtovelat yhteensä	14 503 080,30

Huollettavien varat	2016
Huollettavien varat 31.12.	347 371,02

4.4 Vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Vuokravastuut	2016
Vuokravastuut	
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	346 500,00
Leasingvastuut yhteensä	693 062,60
Seuraavalla tilikaudella maksettava osuus	380 183,30
Yhteensä	1 039 562,60

Lisäksi Kuntarahoitus Oyj:ltä kiinteistöleasingvastuut yhteensä n. 50 000 000 euroa, josta vuoden 2017 osuus n. 600 000 euroa.

Vastuusitoumukset	2016
Takaukset samaan konserniin kuuluvan yhteisön puolesta	
Alkuperäinen pääoma	17 020 587,00
Jäljellä oleva pääoma	11 651 703,40
Takaukset muiden puolesta	
Alkuperäinen pääoma	1 985 906,26
Jäljellä oleva pääoma	283 687,13

Vastuu kuntien takauskeskuksen takausvastuista	2016
Kunnan osuus takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	115 317 592,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	86 076,93

Lisäksi Hollolan kunta on antanut pankkitakauksen OP Yrityspankki OYJ:lle 525.000 euroa.

Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt
Sopimusvastuut
<i>Merkittäviä sopimuksia, joihin kunta on sitoutunut:</i>
- Läntisen perusturvapiirin yhteistoimintasopimus
- Yhteistoimintasopimus ja hankesopimus kuntakeskus/Hämeenmaan Kiinteistöt Oy
- Maankäyttösopimus/Naiisten Pukutehdas ja Ruokakesko, Salpakankaan teollisuusalueen kortteli 113
- Maankäyttösopimus/Keskinäinen työeläkevakuutusyhtiö Varma
- Maankäyttösopimus/Pyhäniemen kartano
- Sopimus Ladec Oy ja Lahti Region Oy (valtuustokausi 2013 - 2016), arvo n. 500 t eur/vuosi
- Sopimukset: Calpro Oy, Työterveys Wellamo Oy
- Kiinteistöleasing-rahoitus sopimukset (Kalliolan koulu, Heinsuon koulu, Paloasema)/Kuntarahoitus Oy, n. 50 milj. euroa
- Elinkaarihankkeiden sopimukset (Kalliolan koulu, Heinsuon koulu)/Lemminkäinen Talo Oy

	2015		2016	
	Nimellisarvo	Markkina-arvo	Nimellisarvo	Markkina-arvo
Koronvaihtosopimus, Kuntarahoitus Oyj, nro 34743 (talousjohtaja 2.7.2015, 1 §/21)	10 000 000,00	-264 116,35	10 000 000,00	-570 687,00
Lukkiutuva koronvaihtosopimus, Nordea, nro 1625689 (talousjohtaja 8.2.2016, 1§/21)	10 000 000,00		10 000 000,00	-169 624,00

Kunnanhallitus on 31.8.2015 ja yhdistymishallitus 14.9.2015 päättänyt, että korkoriskin hallinnassa korkomenojen nousua vastaan suojatun osuuden (suojausaste) on oltava seuraavien rajojen mukainen: Hollolan kunnan lainasalkku suojataan siten, että vuosien 1-5 osalta suojattu osuus on vähintään 40 % ja enintään 60 %. Vuoden 5 jälkeen suojausaste on enintään 50 %.

Nordean lainasalkkuanalyysin mukaan suojausaste marraskuussa 2016 on ollut 51 % (ilman kiinteistö-leasing-hankkeita) ja leasing-sopimusten kanssa 32 %.

Johdannaissopimuksia on tehty kaksi. Ne kohdistuvat koko taseen vieraaseen pääomaan.

1. Kuntarahoituksen kanssa v. 2015 tehty 10 milj. eur johdannaissopimus on koronvaihtosopimus, joka on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimuksen alkamispäivä 3.7.2016. Sopimus on voimassa 3.7.2023 asti. Koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,106 %-yksikköä p.a./6 kk euribor. Maksupäivät 3.1. ja 3.7. alkaen 3.1.2017.

2. Nordean kanssa v. 2016 tehty 10 milj. eur johdannaissopimus on lukkiutuva koronvaihtosopimus, joka on tehty lainakannan suojaamistarkoituksessa. Kunta on sitoutunut pitkäaikaisten lainojen vaihtuvan koron koronvaihtosopimuksella kiinteään korkoon. Sopimuksen alkamispäivä on 12.1.2016. Sopimus on voimassa 12.1.2023 asti. koronvaihtosopimuksessa maksettava kiinteä korko 1,49 % kun 3 kk:n euriborin kynnystaso 0,25 % ylittyy. Korkopäivät 12.1., 12.4., 12.7. ja 12.10.

Arvonlisäveron palautusvastuu

Hollolan kunnalle saattaa muodostua palautusvastuu 1.1.2006 alkaen uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenojen arvonlisäveroista, mikäli kiinteistöjä myydään tai niiden käyttötarkoitus muuttuu vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan käyttöön (AVL 11 luku 120§). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.

Arvonlisäveron palautusvastuu
Kiinteistöjen uudisrakentamisen ja perusparantamisen menot

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Kankaan koulu	129 733	63 343			5 631				203 930
Salpakankaan koulun kentän huoltorakennus									50 710
Salpakankaan koulu			1 166 019	2 464 012	67 453	3 503 756	0		267 929
ALV yhteensä	129 733	63 343	0 1 166 019	2 469 643	67 453	3 503 756	0		522 570
per vuosi	12 973	12 669	0	466 408	1 234 821	40 472	2 452 629	0	470 313

Arvonlisäveron
palautusvastuu 31.12.2016
4 690 285 yhteensä

Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu			
Hanke	Päätös	Vastuu päättyy	Myönnetty avustus
HOLLOLAN TOIMITILAPALVELUT			
Pääkirjaston rakennushanke	OPM 123/610/2002/8.10.2002	31.12.2017	1 434 503,00
Herralan koulun peruskorjaus- ja lisärakennushanke	OPM 45/510/2005/23.2.2006	31.12.2021	512 000,00
Pyhäniemen koulun ja päiväkodin raken nushanke	ELSH-2009-0365/So-61/ STH327A 27.4.2009	31.12.2024	260 000,00
Pyhäniemen vanhainkodin osittainen muuttaminen tehostetuksi asumispalvelu-	ESAVI-2010-03276/So-61/		
yksiköksi ja tilojen kosteusvauriokorjaukset	24.2.2010	31.12.2025	265 500,00
Salpakankaan koulun uudisrakennushanke	UUDELY/200/04.00.03.00/2010/ 2.10.2010	31.12.2025	3 800 000,00
1. vaihe			
Kirkonkylän koulun laajennus ja peruskorjaus	UUDELY/1391/04.00.03.01/2010	31.12.2025	2 025 800,00
Liikuntahallin laajennus	UUDELY/427/04.00.03.01/ 2010	31.12.2025	72 000,00
Ulkoliikuntapaikkahanke/Hämeenkoski	UUDELY/429/04.00.03.01/2010	31.12.2026	90 000,00
Salpakankaan koulun uudisrakennushanke	OPM 34/611/2011/12.4.2011	31.12.2026	730 000,00
1. vaihe, liikunta			
Kaukolämpölinjan 2 vaihe	HÄMELY/0147/05.02.09/ 2010A	31.12.2027	73 341,00
työllisyysperusteinen investointiavustus			
Salpakankaan koulun laajennus- ja muutostyö 2.vaihe	OKM/59/520/2014	31.12.2029	2 010 000,00
Koivukodin laajennus	ARA/33998/421/14	31.12.2030	293 381,00
Koivukodin laajennus	ARA/33998/421/14	31.12.2031	40 555,00
Koivukodin laajennus	ARA/33998/421/14	31.12.2031	121 663,00
VESIHUOLTOLAITOS			
Herralan siirtovesijohto ja -viemäri (työllisyysperusteinen investointiavustus)	HÄMELY/0070/05.02.09/2010/ 6.8.2010	31.12.2025	793 000,00
Raaskantien I vaiheen ja Tynnyrimäen tien vesihuolto	HÄMELY/2242/2014 ja HÄMELY/2246/2014/ 16.3.2015	31.12.2030	55 000,00

4.5 Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ympäristönsuojelu- ja valvonta on hoidettu kunnan omana toimintana vuoden 2016 alusta. Kunta ei seuraa kirjanpidossa ympäristökuluja tai -tuottoja erikseen, vaan ne sisältyvät toiminnoittain menoihin ja tuloihin.

Ympäristönsuojelun tulot koostuivat vuonna 2016 ympäristö- ja maa-ainesluvituksista. Ympäristönsuojelun menoja kohdennettiin muun muassa asiantuntijapalveluihin.

Hollolan ilmanlaatua tarkkaillaan yhteistyössä Lahden kanssa (sopimus vuosille 2015-2020). Hollolan kunnan osuus kustannuksista on 5000 euroa vuodessa. Lisäksi seurataan kunnan kasvihuonekaasupäästöjä erillisessä raportissa.

Kunta seuraa pienjärvien vedenlaatua vuosittain muutamalla järvellä. Vesijärvisäätiöllä ja Vanajavesikeskuskella on merkittävä rooli vesiensuojelussa. Kunta on vuonna 2016 ollut lisäksi osallisena muun muassa energianeuvontahankkeessa sekä ympäristöviikon järjestelyissä.

Kunnan tekninen toimi vastaa kunnan ympäristövelvoitteista. Muun muassa Vesikansan kaatopaikan ja maankaatopaikan jälkitarkkailu toteutetaan erillisen suunnitelman mukaisesti. Lisäksi velvoitteita on Ahvenan ja Ojastenmäen kaatopaikoilla.

Tuotot/kulut €
Tammikuu-Joulukuu 2016
Ympäristönvalvonta
Toimintakatetilit

	Toteutunut 2016
Ympäristötuotot, viranomaistoiminta	56 730
Ympäristökulut, viranomaistoiminta	-176 850
Netto	-120 120

4.6 Henkilöstöä koskevat liitetiedot

Henkilöstön lukumäärä 31.12.	2016
Konsernipalvelut	51
Sivistys	557
Tekninen	145
Peruskunta yhteensä	753
Peruspalvelukeskus Oiva taseyksikkö	1025
Peruspalvelukeskus Oiva yhteensä	1025
Työllistetyt	19
Kunta yhteensä	1778

Naisia	1576
Miehiä	208
Yhteensä	1778

Vakinaiset	1534
Määräaikaiset, sijaiset ja oppisopimussuhteiset.	225
Työllistetyt	19
Yhteensä	1778

Henkilöstökulut	2016
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	77 227 460,51
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	12 607,86
Henkilöstökulut yhteensä	77 240 068,37

Luottamushenkilön palkkioista perityt ja tilitetyt luottamushenkilömaksut	2016
Kokoomus/Hollola	6 137,08
Kokoomus/Asikkala	14,40
Kristillisdemokraatit	146,40
Keskusta	5 017,73
Keskusta/Kärkölä	95,05
Sosiaalidemokraatit	2 772,70
Sosiaalidemokraatit/Asikkala	10,80
Sosiaalidemokraatit/Kärkölä	89,65
Vasemmistoliitto	545,50
Vihreät	490,50
Perussuomalaiset	2 179,48
Henkilöstökulut yhteensä	17 499,29

Tilintarkastajan palkkiot	2016
BDO Auditor Oy	
Tilintarkastuspalkkiot	23 689,70
Tilintarkastajan lausunnot	1 715,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	8 969,50
Muut palkkiot	2 790,00
Palkkiot yhteensä	37 164,20

4.7 Vesihuoltolain edellyttämät liitetiedot

Hollolan Vesihuoltolaitos -taseyksikkö

TULOSLASKELMA	Vesihuolto ilman	Vesihuoltolain edellyttämä
	huleveden viemäröinnin osuutta 01.01. - 31.12.2016	laskennallinen eriytys, huleveden viemärointi 01.01. - 31.12.2016
Liikevaihto	4 087 475,10	0
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00	0,00
Tuet ja avustukset	25,07	0,00
Materiaalit ja palvelut	-2 125 087,37	0,00
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00	0,00
Palvelujen ostot	-2 125 087,37	0,00
Henkilöstökulut	-81 093,75	0,00
Palkat ja palkkiot	-39 891,76	0,00
Henkilösivukulut	-41 201,99	0,00
Eläkekulut	-38 646,85	0,00
Muut henkilösivukulut	-2 555,14	0,00
Poistot ja arvonalentumiset	-1 270 786,03	-89431,92
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 269 470,03	-89431,92
Arvonalentumiset	-1 316,00	0,00
Liiketoiminnan muut kulut	-4 289,61	0,00
Liikeylijäämä/alijäämä	606 243,41	-89431,92
Rahoitustuotot ja -kulut:	-310 203,69	-35177,08
Korkotuotot	0,00	0
Muille maksetut korkokulut	-37 732,42	-4903,08
Korvaus peruspääomasta	-272 466,00	-30274
Muut rahoituskulut	-5,27	0
Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaiseriä	296 039,72	-124609,00
Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia	296 039,72	-124609,00
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 484,76	412,8313
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	301 524,48	-124196,17

Erillisiä huleveden käyttömaksuja tai huleveden vuosittaisia perusmaksuja ei ole toistaiseksi käytössä. Hulevesiverkosto ei vaadi säännöllistä ennakkohuoltoa tai korjausta, josta aiheutuisi kuluja.

Hollolan Vesihuoltolaitos -taseyksikkö

	Vesihuolto ilman huleveden viemäroinnin osuutta	Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemärointi
RAHOITUSLASKELMA	01.01. - 31.12.2016	01.01. - 31.12.2016
Toiminnan rahavirta		
Tulorahoitus	1 566 825,77	-35 177,10
Liikelyjäämä	606 243,41	-89431,92
Poistot ja arvonalennukset	1 270 786,05	89431,9
Rahoitustuotot ja -kulut	-310 203,69	-35177,08
Investointien rahavirta	-1 820 094,71	-187 550,24
Investointimenot	-1 820 094,71	-187550,24
Toiminnan ja investointien rahavirta	-253 268,94	-222 727,34
Rahoituksen rahavirta		
Lainakannan muutokset	0,00	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-500 000,00	0
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	500 000,00	0
Muut maksuvalmiuden muutokset	352 293,96	91 184,14
Saamisten muutos kunnalta	-9 295,96	0
Saamisten muutos muilta	-33 905,88	0
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-3 993,23	0
Korottomien velkojen muutos muilta	399 489,03	91184,14
Rahoituksen rahavirta	352 293,96	91 184,14
Rahavarojen muutos	99 025,02	-131 543,20

Hollolan Vesihuoltolaitos -taseyksikkö

	Vesihuolto ilman huleveden viemäröinnin osuutta 31.12.2016	Vesihuoltolain edellyttämä laskennallinen eriytys, huleveden viemäröinti 31.12.2016
TASE		
VASTAAVAA		
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
II AINEELLISET HYÖDYKKEET		
1. MAA- JA VESIALUEET	188 965,58	0
2. RAKENNUKSET	613 938,25	0
3. KIIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	23 509 964,84	2025338
4. KONEET JA KALUSTO	77 458,56	0
6. ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET HANKINNAT	27 851,31	0
AINEELLISET HYÖDYKKEET	24 418 178,54	2025338
PYSYVÄT VASTAAVAT	24 418 178,54	2025338
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
II SAAMISET		
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
1. MYYNTISAAMISET	226 680,73	0
3. SAAMISET KUNNALTALTA	10 977,52	0
4. MUUT SAAMISET	13 604,94	0
5. SIIRTOSAAMISET	7 629,35	0
LYHYTAIKAISET SAAMISET	258 892,54	0
SAAMISET	258 892,54	0
IV RAHAT JA PANKKISAAMISET	512 170,26	0
VAIHTUVAT VASTAAVAT	771 062,80	0
VASTAAVAA	25 189 241,34	2025338
VASTATTAVAA	31.12.2016	31.12.2016
A OMA PÄÄOMA		
I PERUSPÄÄOMA	-8 372 405,71	-930 267,30
IV EDELLISTEN TILIKAUDSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ	-4 383 955,31	303 431,69
V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-301 524,48	124 196,17
OMA PÄÄOMA	-13 057 885,50	-502 639,44
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
1. POISTOERO	-31 730,66	-2 388,33
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	-31 730,66	-2 388,33
E VIERAS PÄÄOMA		
I PITKÄAIKAINEN		
2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-1 194 750,00	-155 250,00
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-8 782 626,11	-1 093 882,86
PITKÄAIKAINEN	-9 977 376,11	-1 249 132,86
II LYHYTAIKAINEN		
2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-442 500,00	-57 500,00
3. LAINAT KUNNALTALTA	-1 416 000,00	-184 000,00
7. OSTOVELAT	-237 686,34	-29 677,37
8. KOROTTOMAT VELAT KUNNALTALTA	-582,85	0,00
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-346,15	0,00
0 10 SIIRTOVELAT	-25 133,73	0,00
LYHYTAIKAINEN	-2 122 249,07	-271 177,37
VIERAS PÄÄOMA	-12 099 625,18	-1 520 310,23
VASTATTAVAA	-25 189 241,34	-2 025 338,00

Hollolan vesihuoltolaitoksella on hulevedelle käytössä liittymismaksu, joka on ollut käytössä 1.3.2003 alkaen alueilla, joilla on vesihuoltolaitoksen omistama huleveden keräilyverkosto. Ainoat kustannukset hulevesiverkostosta ovat investointeja (uudis- tai peruskorjausinvestointeja).

4.8 Konsernitilinpäätöksen liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistelty kaikki kunnan tytäryhtiöt sekä kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä, kuin myös osakkuusyhteisöt.

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisällyvistä yhteisöistä		
	Yhdistelty konsernitilinpäätökseen	
	Yhdistelty (kpl)	Ei yhdistelty (kpl)
Tytäryhteisöt		
Kiinteistö- ja asunto-osakeyhtiöt	4	-
Osakeyhtiö	1	-
Kuntayhtymät	5	-
Osakkuusyhteisöt	1	-
Yhteensä	11	-

Konsernitilinpäätöksen poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset on jaettu v. 2015 alkaen uuden konsernitilinpäätösohjeen mukaisesti konsernituloslaskelmassa laskennallisten verojen muutokseen ja tilikauden yli- tai alijäämään sekä konsernitaseessa omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Kuntayhtymien keskinäiset tapahtumat on eliminoitu pienemmän omistusosuuden mukaan. Se osa sisäisistä eristä, jotka sisältyvät molempien osapuolten tilinpäätökseen, eliminoidaan. Kiinteistöveroja ei ole eliminoitu, koska niitä eivät kaikki ilmoittaneet. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kunnan ja kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu. Omistuksen eliminoinnissa syntynyt ero on kirjattu kokonaisuudessaan hankintatilikaudelle.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Kiinteistötytäryhteisöjen ja asunto-osakeyhtiöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi yhteisöjen omien ilmoitusten perusteella ja jäännösarvojen ero kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmilte tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Kuntayhtymät

Kuntayhtymät on yhdistelty konsernitilinpäätökseen peruspääomaosuuden suhteessa.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhtiöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Poikkeavat arvostus- ja jaksotusperiaatteet sekä menetelmät

Konsernitilinpäätöstä laadittaessa on noudatettu samoja arvostus- ja jaksotusperiaatteita kuin kunnan tilinpäätöksessä.

Edellisen tilikauden vertailukelpoisuus

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksesta johtuen ei vertailutietoja voida esittää (Kilan kuntajaoston lausunto 90/2009).

Konsernituloslaskelman liitetiedot

Konsernin toimintatuotot tehtäväalueittain	2016
Yleishallinto	2 946 721,28
Sosiaali- ja terveystoimet	112 714 159,10
Opetus- ja kulttuuripalvelut	11 308 793,51
Yhdyskuntapalvelut	7 485 786,55
Muut palvelut	5 728 494,51
Konsernin toimintatuotot yhteensä	140 183 954,95

Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely	2016
Satunnaiset tuotot	
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä, Kiinteistö Oy	
Sammonkatu 8 luovutusvoitto	10 795,97
Satunnaiset tuotot yhteensä	10 795,97
Satunnaiset kulut	
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä, Katsastajankatu	
14 myyntitappio	-25 079,37
Satunnaiset kulut yhteensä	-25 079,37

Olelliset pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja -tappiot	
Muut toimintatuotot	2016
Osakkeiden myynnistä	709,32
Rakennusten myynnistä	1 213,40
Maa-alueiden myynnistä	463 825,19
Koneiden ja kaluston myynnistä	68 245,22
Myyntivoitot yhteensä	533 993,13
Muut toimintakulut	2016
Maa-alueiden myynnistä	77,00
Myyntitappiot yhteensä	77,00

Konsernitasetta koskevat liitetiedot

Arvonkorotukset	2016
Maa-alueet	
Arvo 1.1.	42 474,47
Arvo 31.12.	42 474,47
Rakennukset	
Arvo 1.1.	1 695 131,17
Arvonkorotusten purku	-9 100,47
Arvo 31.12.	1 686 030,70
Osakkeet ja osuudet	
Arvo 1.1.	7 605,45
Arvo 31.12.	7 605,45
Arvonkorotukset yhteensä	1 736 110,62

Maa- ja vesialueet erittely	2016
Maa- ja vesialueet	
Kiinteistöjen liittymismaksut	302 274,29
Muut maa- ja vesialueet	24 047 796,09
Maa- ja vesialueet yhteensä	24 350 070,38

Olelliset kuntayhtymä osuuksien arvon muutokset	Tasearvo	Lisäykset	Vähennykset	Tase-arvo	Kunnan osuus	Ero
	1.1.	Tilikaudelta	Tilikaudelta	31.12.	kuntayhtymän perus- pääomasta	
Hollolan-Lahden vesilaitoskuntayhtymä	344 244,20	0,00	0,00	344 244,20	344 244,20	0,00
Eteva kuntayhtymä	193 577,33	0,00	0,00	193 577,33	96 044,01	97 533,32
Koulutuskeskus Salpaus kuntayhtymä	3 913 521,39	0,00	0,00	3 913 521,39	3 913 525,37	-3,98
Päijät-Hämeen liitto	24 208,41	0,00	0,00	24 208,41	24 208,41	0,00
Päijät-Hämeen Hyvinvointikuntayhtymä	6 666 704,40	0,00	0,00	6 666 704,40	6 666 704,40	0,00

Omistukset muissa yhteisöissä	Kotipaikka	Omistusosuus	Kuntakonsernin osuus		Tilikauden voitto/tappio
			omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	
Tytäryhteisöt					
Hollolan Asuntotalot Oy	Hollola	100,00 %	-194	9 770	-56
Hollolan Palvelusunnott Oy	Hollola	100,00 %	1 121	813	0
Hämeenkosken Biolämpö Oy	Hollola	100,00 %	-486	1 500	-5
Asunto Oy Tervasmilu	Hollola	88,08 %	85	566	0
Kiint.Oy Ham aaleppä	Hollola	61,40 %	593	1 435	0
Kuntayhtymät					
Hollolan-Lahden vesilaitos ky	Hollola	60,00 %	1 156	696	-50
Koulutuskeskus Salpaus ky	Lahti	8,82 %	6 684	1 083	264
Päijät-Hämeen liitto	Lahti	11,32 %	579	464	-10
Päijät-Hämeen Hyvinvointi- kuntayhtymä	Lahti	11,02 %	6 809	9 956	35
Eteva kuntayhtymä	Mäntsälä	0,60 %	94	309	8
Osakkuusyhteisöt					
Kiint.Oy Liikejalava	Hollola	35,46 %	38	0	3

Pitkäaikaisten saamisten erittely		2016
Pitkäaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset		1 027 248,19
Muut saamiset		1 319 100,00
Pitkäaikaiset saamiset yhteensä		2 346 348,19
Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät		2016
Lyhytaikaiset siirtosaamiset		
Siirtyvät korot		11 720,22
Kelan korv. työterveyshuollosta		421 500,84
EU-tuet ja muut avustukset		197 691,82
AVI, saatava Lemminkäinen Oyj		247 604,29
Muut siirtosaamiset		1 160 403,22
Lyhytaikaiset siirtosaamiset yhteensä		2 038 920,39

Oman pääoman erittely		2016
Peruspääoma 1.1.		65 882 500,88
Lisäykset		0,00
Vähennykset		0,00
Peruspääoma 31.12.		65 882 500,88
Arvonkorotusraho 1.1.		1 745 211,09
Lisäykset		0,00
Vähennykset		-9 100,47
Arvonkorotusraho 31.12.		1 736 110,62
Muut omat rahastot 1.1.		63 551,23
Muutos		21 895,00
Muut omat rahastot 31.12.		85 446,23
Edellisten tilikausien ylijäämä 1.1.		16 642 581,04
Siirto edelliseltä tilikaudelta		-3 991 524,71
Edellisten tilikausien oikaisut/muutos		-69 314,52
Edellisten tilikausien ylijäämä 31.12.		12 581 741,81
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		5 612 892,92
Oma pääoma yhteensä		85 898 692,46

Pakollisten varausten muutokset		2016
Osuus Lahden Seudun Kuntatekniikka Oy:n tililimitistä		115 000,00
Potilavahinkovakuutusmaksuvastuu (ky)		1 301 568,99
Muut pakolliset varaukset		1 416 568,99

Muiden velkojen erittely		2016
Muut velat	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Muut velat		
Liittymismaksut	9 678 766,57	0,00
Muut velat	0,00	3 202 853,70
Muut velat yhteensä	9 678 766,57	3 202 853,70

Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät	2016
Pitkäaikaiset	
Päijät-Hämeen sairaus- ja terveydenhuollon ky	
Potilasvahinkovakuutus	1 051 147,13
Pitkäaikaiset siirtovelat yhteensä	1 051 147,13
Lyhytaikaiset	
Tuloennakot ja menojäämät	
Palkkojen ja henkilösivukulujen jaksotukset	15 049 939,84
Korkojaksotukset	167 021,57
Seuraavan vuoden projektirahat	196 373,21
Muut menojäämät	2 317 429,97
Lyhytaikaiset siirtovelat yhteensä	17 730 764,59
Siirtovelat yhteensä	18 781 911,72

Laskennalliset verovelat	2016
Lyhytaikaiset	552 734,59
Laskennalliset verovelat	552 734,59

Konsernin vakuuksia ja vastuusitoumuksia koskevat liitetiedot

Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin ja tontin vuokrasopimuksiin	2016
Lainat rahoituslaitoksilta	3 034 797,53
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	7 957 585,32
Velat, joiden vakuudeksi on annettu osakkeita	2016
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	43 514,95
Pantattujen osakkeiden kirjanpitoarvo	79 741,62

Vuokravastuut	2016
Vuokravastuut yhteensä	1 308 546,80
Leasingvastuut yhteensä	1235520,23
Seuraavalla tilikaudella maksettavat	566 451,53
Yhteensä	2 544 067,03

Lisäksi Kuntarahoitus Oyj:ltä kiinteistöleasingvastuut yhteensä n. 50 000 000 euroa, josta vuoden 2017 osuus n. 600 000 euroa.

Kunnan omat vuokravastuut ilmoitettu kunnan liitetiedoissa.

Vastuusitoumukset	2016
Takaukset muiden puolesta	
Alkuperäinen pääoma	2 003 546,26
Jäljellä oleva pääoma	298 754,63
Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt	2016
Sopimusvastuut *)	3 152 374,32
Muut vastuut	3 282 613,14
Johdannaissopimukset nimellisarvo	22 604 695,23
Johdannaissopimukset käypä sarvo	-958 758,89
Arvonlisäveron palautusvastuu **)	665 990,11
Valtionosuus- ja ARA-avustusten palautusvastuu	411 346,92

*) Kunnan omista sopimusvastuista löytyy tarkempi erittely kunnan liitetietojen kohdalta.

*****) Arvonlisäveron palautusvastuu**

Hollolan kunnalle ja konserniyhtiöille saattaa muodostua palautusvastuu 1.1.2006 alkaen uudisrakennusten ja perusparantamisen hankintamenojen arvonlisäveroista, mikäli kiinteistöjä myydään tai niiden käyttötarkoitus muuttuu vähennykseen tai palautukseen oikeuttamattomaan käyttöön (AVL 11 luku 120§). Palautusvastuuta määriteltäessä otetaan huomioon kiinteistöt, joiden osalta vastuun toteutuminen on todennäköistä investointi- tai taloussuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan perustuen.

Perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuu		
Perustamishankkeeseen saatua valtionosuutta tai -avustusta vastaava suhteellinen osa hankitun omaisuuden käyvästä arvosta voidaan kokonaan tai osaksi määrätä palautettavaksi valtiolle, jos hankittu omaisuus luovutetaan toiselle taikka jos toiminta lopetetaan tai omaisuuden käyttötarkoitusta muutetaan pysyvästi eikä omaisuutta käytetä muuhun valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan. Jos omaisuus luovutetaan toiselle, joka käyttää omaisuutta valtionosuuteen oikeuttavaan toimintaan, tästä luovutuksesta johtuva palautus voidaan jättää määräämättä, jos luovuttaja omaisuuden luovutuksen yhteydessä sitoutuu vastaamaan palautusehdoista myös luovutuksen jälkeen tai jos luovutuksen saaja sitoutuu vastaaviin omaisuuden luovuttajaa koskeviin palautusehtoihin. Palautusta ei määrätä suoritettavaksi, jos valtionosuuden myöntämisestä on kulunut yli 15 vuotta. Vastuu perustuu lakiin opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 29.12.2009/1705, 7:53§ sekä lakiin sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta 3.8.1992/733, 4:30§.		
Tarkempi erittely kunnan perustamishankkeiden valtionosuuden palautusvastuista löytyy kunnan liitetietojen kohdalta.		

5. Taseyksiköiden erillistilinpäätökset

5.1 Taseyksiköiden vaikutus tulokseen

	Hollola	Hollolan vesilaitos taseyksikk	Peruspalvelukes- kus Oiva	Hollolan tilakeskus taseyksikk	Yhteensä (ennen elim.)	Koneelliset eliminoinnit	Yhteensä
TOIMINTA TUOTOT							
MYYNTITUOTOT	2 922 285,71	4 087 475,10	128 879 965,64	6 345 333,07	142 235 059,52	-77 668 324,30	64 566 735,22
MAKSUTUOTOT	3 142 982,54	0,00	10 744 065,77	0,00	13 887 048,31	-7 368,89	13 879 679,42
TUET JA AVUSTUKSET	2 748 122,76	25,07	532 117,53	79 556,81	3 359 822,17	0,00	3 359 822,17
MUUT TOIMINTA TUOTOT	1 555 775,59	0,00	1 377 256,67	10 487 433,29	13 420 465,55	-9 417 685,24	4 002 780,31
TOIMINTA TUOTOT YHTEENSÄ	10 369 166,60	4 087 500,17	141 533 405,61	16 912 323,17	172 902 395,55	-87 093 378,43	85 809 017,12
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN							
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	94 147,66	0,00	0,00	60 728,61	154 876,27	0,00	154 876,27
VALMISTUS OMAAN KÄYTTÖÖN	94 147,66	0,00	0,00	60 728,61	154 876,27	0,00	154 876,27
TOIMINTAKULUT							
HENKILÖSTÖKULUT	-28 752 541,41	-81 093,75	-44 275 875,60	-4 117 949,75	-77 227 460,51	0,00	-77 227 460,51
PALVELUJEN OSTOT	-88 941 211,22	-2 125 087,37	-79 030 265,67	-2 826 059,83	-172 922 624,09	77 527 157,86	-95 395 466,23
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-2 396 491,95	0,00	-3 108 474,53	-2 481 685,24	-7 986 651,72	49 176,70	-7 937 475,02
AVUSTUKSET	-4 083 660,37	0,00	-7 664 124,75	-275,00	-11 748 060,12	0,00	-11 748 060,12
MUUT TOIMINTAKULUT	-7 858 108,00	-4 289,61	-7 414 797,34	-1 404 703,39	-16 681 898,34	9 517 043,87	-7 164 854,47
TOIMINTAKULUT YHTEENSÄ	-132 032 012,95	-2 210 470,73	-141 493 537,89	-10 830 673,21	-286 566 694,78	87 093 378,43	-199 473 316,35
TOIMINTAKATE	-121 568 698,69	1 877 029,44	39 867,72	6 142 378,57	-113 509 422,96	0,00	-113 509 422,96
VEROTULOT	90 989 734,80	0,00	0,00	0,00	90 989 734,80	0,00	90 989 734,80
VALTIONOSUUDET	35 755 008,00	0,00	0,00	0,00	35 755 008,00	0,00	35 755 008,00
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	3 830,99	-345 380,77	8 308,93	-186 886,14	-520 126,99	0,00	-520 126,99
VUOSIKATE	5 179 875,10	1 531 648,67	48 176,65	5 955 492,43	12 715 192,85	0,00	12 715 192,85
POISTOT JA ARVONALENTUMISET							
SUUNNITELMAN MUKAISET POISTOT	-2 393 105,66	-1 358 901,95	-42 221,74	-3 512 995,66	-7 307 225,01	0,00	-7 307 225,01
ARVONALENTUMISET	-15 857,94	-1 316,00	-5 954,91	-76 558,07	-99 686,92	0,00	-99 686,92
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-2 408 963,60	-1 360 217,95	-48 176,65	-3 589 553,73	-7 406 911,93	0,00	-7 406 911,93
TILIKAUDEN TULOS	2 770 911,50	171 430,72	0,00	2 365 938,70	5 308 280,92	0,00	5 308 280,92
POISTOERON MUUTOS	0,00	5 897,59	0,00	0,00	5 897,59	0,00	5 897,59
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	2 770 911,50	177 328,31	0,00	2 365 938,70	5 314 178,51	0,00	5 314 178,51

5.2 Erillistilinpäätöslaskelmat

5.2.1 Vesihuoltolaitos

Hollolan Vesihuoltolaitos -taseyksikkö

TULOSLASKELMA

01.01. - 31.12.2016

Liikevaihto	4 087 475,10
Liiketoiminnan muut tuotot	0,00
Tuet ja avustukset	25,07
Materiaalit ja palvelut	-2 125 087,37
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	0,00
Palvelujen ostot	-2 125 087,37
Henkilöstökulut	-81 093,75
Palkat ja palkkiot	-39 891,76
Henkilösivukulut	-41 201,99
Eläkekulut	-38 646,85
Muut henkilösivukulut	-2 555,14
Poistot ja arvonalentumiset	-1 360 217,95
Suunnitelman mukaiset poistot	-1 358 901,95
Arvonalentumiset	-1 316,00
Liiketoiminnan muut kulut	-4 289,61
Liikeliikettyjä	516 811,49
Rahoitustuotot ja -kulut:	-345 380,77
Korkotuotot	0,00
Muille maksetut korkokulut	-42 635,50
Korvaus peruspääomasta	-302 740,00
Muut rahoituskulut	-5,27
Ylijäämä (-alijäämä) ennen satunnaiseriä	171 430,72
Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia	171 430,72
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	5 897,59
Tilikauden ylijäämä (-alijäämä)	177 328,31

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	3,0 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	3,1 %
Voitto, %	4,2 %

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietoja ei voida esittää.

Hollolan Vesihuoltolaitos -taseyksikkö**RAHOITUSLASKELMA****01.01. - 31.12.2016****Toiminnan rahavirta**

Tulorahoitus	1 531 648,67
Liikeliijäämä	516 811,49
Poistot ja arvonalennukset	1 360 217,95
Rahoitustuotot ja -kulut	-345 380,77
Investointien rahavirta	-2 007 644,95
Investointimenot	-2 007 644,95
Toiminnan ja investointien rahavirta	-475 996,28

Rahoituksen rahavirta

Lainakannan muutokset	0,00
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	-500 000,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	500 000,00
Muut maksuvalmiuden muutokset	443 478,10
Saamisten muutos kunnalta	-9 295,96
Saamisten muutos muilta	-33 905,88
Korottomien velkojen muutos kunnalta	-3 993,23
Korottomien velkojen muutos muilta	490 673,17
Rahoituksen rahavirta	443 478,10

Rahavarojen muutos

Rahavarat 31.12.	512 170,26
Rahavarat 1.1.	544 688,44
	-32 518,18

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, eur	-2 342 750
Investointien tulorahoitus, %	76,2
Pääomamenojen tulorahoitus, %	61,0
Lainanhoitokate	2,9
Kassan riittävyys, pv	41
Quick Ratio	0,3
Current Ratio	0,3

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietoja ei voida esittää.

Hollolan Vesihuoltolaitos -taseyksikkö

TASE

VASTAAVAA	31.12.2016	1.1.2016
A PYSYVÄT VASTAAVAT		
II AINEELLISET HYÖDYKKEET		
1. MAA- JA VESIALUEET	188 965,58	192 665,58
2. RAKENNUKSET	613 938,25	375 920,59
3. KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	25 535 302,84	24 036 249,76
4. KONEET JA KALUSTO	77 458,56	58 717,59
ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET		
6. HANKINNAT	27 851,31	1 132 536,02
AINEELLISET HYÖDYKKEET	26 443 516,54	25 796 089,54
PYSYVÄT VASTAAVAT	26 443 516,54	25 796 089,54
C VAIHTUVAT VASTAAVAT		
II SAAMISET		
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
1. MYYNTISAAMISET	226 680,73	158 994,13
3. SAAMISET KUNNALTA	10 977,52	1 681,56
4. MUUT SAAMISET	13 604,94	0,00
5. SIIRTOSAAMISET	7 629,35	55 015,01
LYHYTAIKAISET SAAMISET	258 892,54	215 690,70
SAAMISET	258 892,54	215 690,70
IV RAHAT JA PANKKISAAMISET	512 170,26	544 688,44
VAIHTUVAT VASTAAVAT	771 062,80	760 379,14
VASTAAVAA	27 214 579,34	26 556 468,68
VASTATTAVAA	31.12.2016	1.1.2016
A OMA PÄÄOMA		
I PERUSPÄÄOMA	-9 302 673,01	-9 302 673,01
IV EDELLISTEN TILIKAUSSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ	-4 080 523,62	-3 907 466,77
V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	-177 328,31	-173 056,85
OMA PÄÄOMA	-13 560 524,94	-13 383 196,63
B POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
1. POISTOERO	-34 118,99	-40 016,58
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET	-34 118,99	-40 016,58
E VIERAS PÄÄOMA		
I PITKÄAIKAINEN		
2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-1 350 000,00	-1 850 000,00
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-9 876 508,97	-9 454 602,97
PITKÄAIKAINEN	-11 226 508,97	-11 304 602,97
II LYHYTAIKAINEN		
2. LAINAT RAHOITUS- JA VAKUUTUSLAITOKSILTA	-500 000,00	-500 000,00
3. LAINAT KUNNALTA	-1 600 000,00	-1 100 000,00
7. OSTOVELAT	-267 363,71	-139 702,98
8. KOROTTOMAT VELAT KUNNALTA	-582,85	-4 576,08
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	-346,15	-55 337,21
10. SIIRTOVELAT	-25 133,73	-29 036,23
LYHYTAIKAINEN	-2 393 426,44	-1 828 652,50
VIERAS PÄÄOMA	-13 619 935,41	-13 133 255,47
VASTATTAVAA	-27 214 579,34	-26 556 468,68

Hämeenkosken kunta yhdistyi Hollolan kuntaan 1.1.2016, joten kuntaliitoksen vuoksi vertailutietoja ei voida esittää. Sen sijaan esitetään 1.1.2016 tase.

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, %	50,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, %	333,2
Kertynyt ylijäämä, 1000 eur	4 258
Lainakanta 31.12., 1000 eur	1 850

5.2.2 Peruspalvelukeskus Oiva

Peruspalvelukeskus Oiva -taseyksikkö

TULOSLASKELMA

	01.01. - 31.12.2016	01.01. - 31.12.2015
Liikevaihto	140 851 491,63	137 954 139,95
Liiketoiminnan muut tuotot	787 967,87	693 470,50
Materiaalit ja palvelut	-82 243 503,84	-79 091 109,13
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 108 786,58	-3 117 499,54
Palvelujen ostot	-79 134 717,26	-75 973 609,59
Henkilöstökulut	-44 275 875,60	-44 080 389,88
Palkat ja palkkiot	-35 142 554,60	-35 324 815,79
Henkilösivukulut	-9 133 321,00	-8 755 574,09
Eläkekulut	-6 762 441,71	-6 856 936,42
Muut henkilösivukulut	-2 370 879,29	-1 898 637,67
Poistot ja arvonalentumiset	-48 176,65	-45 969,66
Suunnitelman mukaiset poistot	-42 221,74	-45 969,66
Arvonalentumiset	-5 954,91	
Liiketoiminnan muut kulut	-15 080 212,34	-15 439 381,07
Liikeliiketty	-8 308,93	-9 239,29
Rahoitustuotot ja -kulut:	8 308,93	9 239,29
Korkotuotot	0,00	297,05
Muut rahoitustuotot	9 863,48	10 156,13
Muut rahoituskulut	-1 554,55	-1 213,89
Ylijäämä ennen satunnaisia eriä	0,00	0,00
Ylijäämä(alijäämä)ennen varauksia	0,00	0,00
Tilikauden alijäämä	0,00	0,00
Voitto %	0,00	0,00
Sijoitetun pääoman tuotto %	0,00	0,00

Peruspalvelukeskus Oiva -taseyksikkö

RAHOITUSLASKELMA

01.01. - 31.12.2016 01.01. - 31.12.2015

Toiminnan rahavirta

Tulorahoitus	48 176,65	45 969,66
Liikeliijäämä	-8 308,93	-9 239,29
Poistot ja arvonalennukset	48 176,65	45 969,66
Rahoitustuotot ja -kulut	8 308,93	9 239,29
Tulorahoituksen korjauserät	0,00	0,00
Investointien rahavirta	0,00	0,00
Investointimenot	0,00	0,00
Rahoitusosuudet investointimenoihin	0,00	0,00
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	48 176,65	45 969,66

Rahoituksen rahavirta

Muut maksuvalmiuden muutokset	1 760 805,18	-391 360,20
Toimeksiantojen pääomat	-13 046,37	-23 889,03
Vaihto-omaisuuden muutos	16 621,60	-8 967,55
Saamisten muutos kunnalta	-87 724,59	79 113,90
Saamisten muutos muilta	11 711,00	-648 036,77
Korottomien velkojen muutos kunnalta	1 024 242,84	-1 044 707,13
Korottomien velkojen muutos muilta	809 000,70	1 255 126,38
Rahoituksen rahavirta	1 760 805,18	-391 360,20
 Rahavarojen muutos	 1 808 981,83	 -345 390,54
 Rahavarojen muutos	 12 063 938,29	 10 254 956,46
Rahavarat 31.12.	12 063 938,29	10 254 956,46
Rahavarat 1.1.	-10 254 956,46	-10 600 347,00
	1 808 981,83	-345 390,54

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Investointien tulorahoitus %	0,0	0,0
Quick ratio %	1,0	1,0
Current ratio %	1,0	1,0
Kassan riittävyys pv	31,1	27,0
Lainanhoitokate	0,0	0,0
Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä	214 152,0	-530 362,8

Peruspalvelukeskus Oiva -taseyksikkö

TASE

VASTAAVAA	31.12.2016	31.12.2015
PYSYVÄT VASTAAVAT		
I AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
1. AINEETTOMAT OIKEUDET	22 545,01	47 174,46
2. MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT	0,00	0,00
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET	22 545,01	47 174,46
II AINEELLISET HYÖDYKKEET		
1. MAA- JA VESIALUEET	0,00	0,00
2. RAKENNUKSET	0,00	0,00
3. KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET	0,00	0,00
4. KONEET JA KALUSTO	15 074,87	38 622,07
AINEELLISET HYÖDYKKEET	15 074,87	38 622,07
PYSYVÄT VASTAAVAT	37 619,88	85 796,53
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
I VAIHTO-OMAISUUS		
1. AINEET JA TARVIKKEET	0,00	16 621,60
VAIHTO-OMAISUUS	0,00	16 621,60
II SAAMISET		
LYHYTAIKAISET SAAMISET		
1. MYYNTISAAMISET	2 566 252,06	1 978 614,35
2. SAAMISET KUNNALLTA/KUNTAYHTYMÄLTÄ	789 536,08	701 811,49
3. MUUT SAAMISET	925 144,33	888 561,60
4. SIIRTOSAAMISET	1 236 607,37	1 872 538,81
LYHYTAIKAISET SAAMISET	5 517 539,84	5 441 526,25
SAAMISET	5 517 539,84	5 441 526,25
IV RAHAT JA PANKKISAAMISET	12 063 938,29	10 254 956,46
VAIHTUVAT VASTAAVAT	17 581 478,13	15 713 104,31
VASTAAVAA	17 619 098,01	15 798 900,84
VASTATTAVAA	31.12.2016	31.12.2015
OMA PÄÄOMA		
IV EDELLISTEN TILIKAUSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ	0,00	0,00
V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ	0,00	0,00
OMA PÄÄOMA	0,00	0,00
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
1. VALTION TOIMEKSIANNOT	38 283,99	51 330,36
2. LAHJOITUSRAHASTOJEN PÄÄOMAT	0	0
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	38 283,99	51 330,36
VIERASPÄÄOMA		
II LYHYTAIKAINEN		
1. SAADUT ENNAKOT	770,72	4 293,40
2. OSTOVELAT	5 390 488,20	4 678 744,01
3. KOROTTOMAT VELAT KUNNALLTA	1 906 629,67	882 386,83
4. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT	1 985 231,17	1 720 065,43
5. SIIRTOVELAT	8 297 694,26	8 462 080,81
LYHYTAIKAINEN	17 580 814,02	15 747 570,48
VIERASPÄÄOMA	17 580 814,02	15 747 570,48
VASTATTAVAA	17 619 098,01	15 798 900,84
TASEEN TUNNUSLUVUT		
Omavaraisuusaste %	0,00	0,00
Suhteellinen velkaantuneisuus %	12,4	11,4
Kertynyt ylijäämä 1000 eur	0	0
Lainakanta 31.12. 1000 Eur	0	0

5.2.3 Toimitilapalvelut

Hollolan Tilakeskus-taseyksikkö perustettiin 1.1.2015

Ruoka- ja siivouspalvelut siirto kunnalta Toimitilapalveluille 1.1.2016

Hämeenkosken kunnalta siirtyi toimintaa kuntaliitoksen jälkeen Toimitilapalveluille 1.1.2016

Hollolan Toimitilapalvelut -taseyksikkö TULOSLASKELMA

01.01. - 31.12.2016

Liikevaihto	17 276 625,80
Valmistus omaan käyttöön	60 728,61
Liiketoiminnan muut tuotot	15 995,32
Muut tuet ja avustukset	79 556,81
Materiaalit ja palvelut	-5 307 955,67
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 481 685,24
Palvelujen ostot	-2 826 270,43
Henkilöstökulut	-4 117 949,75
Palkat ja palkkiot	-3 006 313,04
Henkilösivukulut	-1 111 636,71
Eläkekulut	-914 006,58
Muut henkilösivukulut	-197 630,13
Poistot ja arvonalentumiset	-3 589 553,73
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 512 995,66
Arvonalentumiset	-76 558,07
Liiketoiminnan muut kulut	-1 864 622,55
Liikeylijäämä	2 552 824,84
Rahoitustuotot ja -kulut:	-186 886,14
Korkotuotot	297,40
Kunnalle maksetut korkokulut	-186 397,04
Muut rahoituskulut	-786,50
Ylijäämä ennen satunnaiseriä	2 365 938,70
Alijäämä ennen varauksia	2 365 938,70
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	0,00
Tilikauden ylijäämä	2 365 938,70

TULOSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Sijoitetun pääoman tuotto, %	6,9 %
Kunnan sijoittaman pääoman tuotto, %	3,8 %
Voitto, %	13,7 %

Hollolan Toimitilapalvelut -taseyksikkö
RAHOITUSLASKELMA

01.01. - 31.12.2016

Toiminnan rahavirta

Tulorahoitus	5 955 492,43
Liikeliijäämä	2 552 824,84
Poistot ja arvonalennukset	3 589 553,73
Rahoitustuotot ja -kulut	-186 886,14
Tulorahoituksen korjauserät	0,00
Investointien rahavirta	-3 448 375,68
Investointimenot	-3 448 375,68
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	0,00
Toiminnan ja investointien rahavirta	2 507 116,75

Rahoituksen rahavirta

Lainakannan muutokset	-5 414 236,40
Pitkäaikaisten lainojen vähennys kunnalle	-4 377 128,07
Pitkäaikaisen lainojen vähennys muilta	0,00
Lyhytaikaisten lainojen muutos kunnalta	-1 037 108,33
Muut maksuvalmiuden muutokset	-611 318,25
Saamisten muutos kunnalta	-1 164 619,86
Saamisten muutos muilta	-137 392,59
Korottomien velkojen muutos kunnalta	26 802,40
Korottomien velkojen muutos muilta	663 891,80
Rahoituksen rahavirta	-6 025 554,65

Rahavarojen muutos

-3 518 437,90

Rahavarojen muutos

Rahavarat 31.12.	1 959 736,64
Rahavarat 1.1.	5 478 174,54
	-3 518 437,90
	0,00

RAHOITUSLASKELMAN TUNNUSLUVUT

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 2 vuodelta, eur	673 438
Investointien tulorahoitus, %	172,7
Pääomamenojen tulorahoitus, %	172,7
Lainanhoitokate	1,3
Kassan riittävyys, pv	51
Quick Ratio	1,3
Current Ratio	1,3

Toimintamuutokset eliminoitu, raha ei liikkunut konkreettisesti.

Hollolan Toimitilapalvelut -taseyksikkö**TASE****VASTAAVAA****31.12.2016****Aloittava tase****1.1.2016****A PYSYVÄT VASTAAVAT****I AINEETTOMAT HYÖDYKKEET**

2. MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET

0,00 25 446,29
0,00 25 446,29

II AINEELLISET HYÖDYKKEET

1. MAA- JA VESIALUEET
2. RAKENNUKSET
3. KIINTEÄT RAKENTEET JA LAITTEET
4. KONEET JA KALUSTO
ENNAKKOMAKSUT JA KESKENERÄISET
6. HANKINNAT
AINEELLISET HYÖDYKKEET

857 097,46 850 097,46
61 512 204,53 56 401 387,29
1 505 006,23 1 631 709,49
98 922,88 143 131,01
146 209,73 5 208 847,34
64 119 440,83 64 235 172,59

PYSYVÄT VASTAAVAT

64 119 440,83 64 260 618,88

C VAIHTUVAT VASTAAVAT**II SAAMISET****PITKÄAIKAISET SAAMISET**

4. MUUT SAAMISET
PITKÄAIKAISET SAAMISET
LYHYTAIKAISET SAAMISET
1. MYYNTISAAMISET
4 MUUT SAAMISET
5. SIIRTOSAAMISET
LYHYTAIKAISET SAAMISET
SAAMISET

340894,37 340894,37
340894,37 340894,37
1 930 326,34 746 642,37
209 712,38 207 842,36
120 409,39 3 950,93
2 260 448,11 958 435,66
2 601 342,48 1 299 330,03

IV RAHAT JA PANKKISAAMISET

1 959 736,64 5 478 174,54

VAIHTUVAT VASTAAVAT

4 561 079,12 6 777 504,57

VASTAAVAA

68 680 519,95 71 038 123,45

Aloittava tase**1.1.2016****VASTATTAVAA****31.12.2016****A OMA PÄÄOMA**

- I PERUSPÄÄOMA
IV EDELLISTEN TILIKAUSSIEN YLIJÄÄMÄ/ ALIJÄÄMÄ
V TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ/ALIJÄÄMÄ

-37 171 894,22 -37 171 894,22
2 476 197,20 0,00
-2 365 938,70 2 476 197,20
-37 061 635,72 -34 695 697,02

OMA PÄÄOMA**E VIERAS PÄÄOMA****I PITKÄAIKAINEN**

3. LAINAT KUNNALTA
PITKÄAIKAINEN

-28 271 545,11 -33 678 271,58
-28 271 545,11 -33 678 271,58

II LYHYTAIKAINEN

3. LAINAT KUNNALTA
5. SAADUT ENNAKOT
7. OSTOVELAT
8. KOROTTOMAT VELAT KUNNALTA
9. MUUT VELAT/LIITTYMISMAKSUT JA MUUT VELAT
10 SIIRTOVELAT
LYHYTAIKAINEN

-1 029 598,40 -1 037 108,33
-14 549,88 -8 540,66
-1 346 854,13 -843 290,53
-164 710,16 -137 907,76
-262 467,70 -15 591,37
-529 158,85 -621 716,20
-3 347 339,12 -2 664 154,85

VIERAS PÄÄOMA

-31 618 884,23 -36 342 426,43

VASTATTAVAA

-68 680 519,95 -71 038 123,45

TASEEN TUNNUSLUVUT

Omavaraisuusaste, % 54,0
Suhteellinen velkaantuneisuus, % 181,9
Kertynyt ylijäämä, 1000 eur -110
Lainakanta 31.12., 1000 eur 29 301

6. Konserniyhtiöt

HOLLOLAN ASUNTOTALOT OY

Vastuuhenkilöt: Päivi Rahkonen

Toiminnan kuvaus

Hollolan Asuntotalot Oy:n toiminta-ajatuksena on vuokra-asuntotarpeen tyydyttämiseksi omistaa ja ylläpitää Hollolassa rakennuksia ja kiinteistöjä sekä omistaa kiinteistöjen hallintaan oikeuttavia osakkeita sekä vuokrata omistamiaan huoneistoja omakustannusperiaatteella.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteuma 31.12.2016
Talouden ajantasainen seuranta	kk-raportointi	omistajalle tiedot kuukausittain taloudesta ja käyttöasteesta	Tavoitetaso toteutunut
Vuokrataso on alueellisesti kilpailukykyinen		vuokrahinnat v. 2016 välillä 10,15 – 11,20 €/asm ² /kk	Tavoitetaso toteutunut
Vastaaminen toimintaympäristön ja konsernin muuttuviin tarpeisiin	arviointi HAT:n roolista suhteessa asumisen muuttuviin tarpeisiin	uusien ratkaisujen toimintaympäristön vaatimusten täyttämiseksi Uudisrakennushankkeen aloitus v. 2016	Uusia ratkaisuja sovittu vuodelle 2017 Urakkasopimus allekirjoitettu 12 / 2016
HAT:n ja Peruspalvelukeskus Oivan roolien ja prosessien kehittäminen erityisasuntojen vuokraamisessa	arviointi	HAT ottanut vastattavakseen Oivan tarpeiden täyttämisen mt-kuntoutujien auttamisessa ja on jatkossakin mukana kehitystyössä	Tavoitetaso toteutunut

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteuma 31.12.2016
Asukkaat ovat tyytyväisiä	asukaskysely 2016	/>3,5, arviointi 1-5	Kysely tehdään v. 2017

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteuma 31.12.2016
Asuntojen kunto on hyvä	korjaussuunnittelu	korjausvelka pienenee jatkuvilla korjauksilla, isoja peruskorjauksia ei tehdä v. 2016	Tavoitetaso toteutunut
Asuntojen korkea täyttöaste	kk-seuranta	käyttöasteen kk-seuranta ja siitä raportointi, käyttöaste >=96 % koko vuoden tavoitteena	Tavoitetaso toteutunut Käyttöaste 94,3 % Isojen asuntojen kysyntä ollut vähäistä

Toiminnan perustelut ja riskit

Kunnan toimintaympäristön muutos kiihtyy. Uusia tarpeita ja vaatimuksia ilmenee myös asumiseen ja erityis- asumiseen liittyen. Hollolan Asuntotalot Oy:n edellytetään olevan muutoksessa mukana etsimässä tarkoituk- senmukaisia ratkaisumalleja syntyviin uusiin haasteisiin.

Riskienhallinnan osalta keskeistä on arvioida kunnan vuokra-asumisen muutoksia, joita indikoivat erityisesti täyttöaste ja asumistyytyväisyys. Olennaista on myös se, että olemassa oleva kiinteistökanta pysyy kunnos- sa eikä korjausvelka kasva. Tämä edellyttää aktiivista seurantaa ja suunnittelua.

HOLLOLAN PALVELUASUNNOT OY

Vastuuhenkilöt: **Päivi Rahkonen**

Toiminnan kuvaus

Asuntojen vuokraus omakustannusperiaatteella siten, että huoneistojen käyttöaste säilyy korkeana ja laatu sekä vuokrataso kilpailukyisenä.

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteuma 31.12.2016
Asukkaat ovat tyytyväisiä	asukaskysely, Oivan kannasta riippuen asia otetaan esille 2016	>3,5, arviointi 1-5 (riskinä se, että kyselyn tulokset eivät välttämättä kohdistu yhtiön tuottamiin palveluihin), kysely yhdessä Oivan kanssa	Ei tehty
Vuokrataso on kohtuullinen	vuokrahintojen seuranta ja vertailu vastaaviin	vuokrahinnat 2016 välillä 8,11-11,90 eur/m ² /kk	Tavoitetason mukainen

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteuma 31.12.2016
Ajantasainen talousseuranta	säännöllinen kk-raportointi	Omistajalle toimitetaan kuukausittain taloutta ja käyttöastetta koskevat tiedot Kiinteistöjen kunnan systemaattinen seuranta ja korjaus	Tavoitetaso toteutunut Tavoitetaso toteutunut
Vastaaminen toimintaympäristön ja konsernin muuttuviin tarpeisiin mm. vanhusasuntojen tarpeen kokonaisvaltainen arviointi	arvioinnin suorittaminen ja tehdyt päätökset	Arviointi tarpeista/tarvekartoitus tehty v. 2016 aikana. Erityisasumisen arviointiraportin hyödyntäminen, uusien ratkaisujen toimintaympäristön vaatimusten täyttämiseksi Oivan esittämiin tarpeisiin vastaaminen	Kartoitusta ei ole tehty. HAT:n uudiskohde vastaa osittain toimintaympäristön muutokseen Oivan tarpeet on huomioitu

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Toteutuma 31.12.2016
Asuntojen korkea käyttöaste	kk-seuranta	käyttöaste 100 % Oiva jatkaa vuokralaisena	Käyttöaste 100 %, Hyvinvointikuntayhtymä jatkaa vuokralaisena
		Kalliolassa uutena vuokralaisen 1.1.2015 alkaen Helmi Seniorikodit Oy	Kalliolassa toiminnanharjoittajana jatkaa Helmi Seniorikodit Oy

Toiminnan perustelut ja riskit

Kunnan toimintaympäristön muutos kiihtyy. Uusia tarpeita ja vaatimuksia ilmenee myös asumiseen ja erityisasumiseen liittyen. Hollolan Palveluasunnot Oy:tä edellytetään olevan muutoksessa mukana etsimässä tarkoituksenmukaisia ratkaisumalleja syntyviin uusiin haasteisiin.

Riskienhallinnan osalta keskeistä on arvioida kunnan vuokra-asumisen muutoksia, joita indikoivat erityisesti täyttöaste ja asumistyytyväisyys. Olennaista on myös se, että olemassa oleva kiinteistökanta pysyy kunnossa eikä korjausvelka kasva. Tämä edellyttää aktiivista seurantaa ja suunnittelua sekä tarvittaessa uudelleenarviointia.

HÄMEENKOSKEN BIOLÄMPÖ OY

Toiminnan kuvaus

Lämpöenergian tuotto ja toimitus

Tavoitteet ja mittarit

Valtuuston hyväksymät tavoitteet

Ulottuvuus/näkökulma: Vaikuttavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Ekologisesti tuotettua lämpöenergiaa	hakelämmön osuus kunnan energiatarpeesta	kaikki kunnan omistamat kiinteistöt Hämeenkosken pitäjässä lämmitetään hakelämmöllä	Toteutunut 100%

Ulottuvuus/näkökulma: Palvelukyky

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Häiriötön lämmöntuotto ympäri vuoden	asiakaspalautteet	asiakastyytyväisyys; kysely Webropol yksityisasiakkaat	Toteutunut

Ulottuvuus/näkökulma: taloudellisuus ja tuottavuus

Tavoite	Mittari/arviointitapa	Tavoitetaso	Tot. 31.12.2016
Yhtiön kannattava toiminta	tilinpäätös	tilikauden tulos positiivinen	Yhtiö saavutti lähes nollatuloksen

Toiminnan perustelut ja riskit -arvio riskien toteutumisesta ja katsaus yhtiön taloudelliseen tilanteeseen.

Toimintakertomus ajalta 1.1.2016-31.12.2016

Hämeenkosken Biolämpö Oy on Hollolan kunnan kokonaan omistama tytäryhtiö. Yhtiö on merkitty kaupparekisteriin 18.10.2010. Vuosi 2016 oli yhtiön kuudes toimintakausi.

Kunta on asettanut yhtiölle tavoitteeksi itsekannattavuuden. Yhtiön tulee raportoida sen toiminnasta ja taloudesta neljännesvuosittain kunnanhallitukselle.

Yhtiön hallituksen kokoonpano on ollut seuraava ajalla 1.1.-4.4. 2016 Mika Lampola (varajäsen Heidi Hiidenheimo) varapuheenjohtaja Maija-Liisa Siren (varajäsen Tarja Kuoppa) ja jäsen Henri Nummela (varajäsen Hannu Heikkilä).

5.4.2016 alkaen yhtiön hallituksen ovat kuuluneet Eero Virta (varajäsen Heidi Hiidenheimo) puheenjohtajana, Tuulia Salo (varajäsen Hannu Heikkilä) varapuheenjohtajana ja Maija-Liisa Siren jäsenenä (varajäsen Tarja Kuoppa).

Yhtiökokousedustaja on ollut Heikki Salonsaari ja toimitusjohtajana on toiminut toimitilainsinööri Juha Sipilä.

Vuonna 2016 yhtiön liikevaihto oli 362 953,32 €, joka on n. 30 000€ enemmän kuin vuonna 2015. Ennen veroja ja tilinpäätössiirtoja vuoden 2016 tappio oli 4 777,35 €. Omistaja oli asettanut tavoitteeksi voitollisen tuloksen, joka ei siis toteutunut.

Yhtiöllä ei ole ollut vakituista henkilöstöä toimintavuoden aikana. 30.4.2016 saakka lämpöyhtiö osti lämmöntuotantoon tarvittavan henkilöstön Hollolan kunnalta ja 1.5.2016 alkaen lämmöntuotannosta vastasi lämpöyrittäjänä Hollolan Biolämpö Oy. Lämpöyrittäjyys kilpailutettiin vuoden 2016 alussa yhtäaikaaisesti Hollolan kunnan lämpölaitosten kilpailuttamisen kanssa.

7. Käytetyt kirjanpitokirjat ja tositelajit

Luettelo käytetyistä kirjanpitokirjoista vuonna 2016

Tasekirja	Paperituloste, sidottu
Tase-erittelyjen saldospelvitykset	Paperitulosteet
Tilikartta	Paperituloste
Päiväkirja	Sähköinen arkisto
Pääkirja	Sähköinen arkisto
Ostoreskontra	Sähköinen arkisto
Myyntireskontra	Sähköinen arkisto
Palkkakirjanpito	Sähköinen arkisto/atk-listat
Käyttöomaisuuskirjanpito	Atk-listoina
Konsernitilinpäätös	Sähköinen arkisto/excel-tiedostot

Kirjanpidossa käytetyt tositelajit vuonna 2016			
	Laji	Nimi	
Myyntilaskut	YMR10	Taloustoimiston laskutus/Oiva	
	YMR11	Ruokapalvelulaskutus	
	YMR12	Vuokrat/Toimitilapalvelut	
	YMR13	Venepaikkalaskutus	
	YMR15	Vesilaitoksen laskutus	
	YMR16	Sosiaalilaskutus 16/Oiva	
	YMR17	Sosiaalilaskutus 17/Oiva	
	YMR18	Sosiaalilaskutus 18/Oiva	
	YMR19	Liikuntatoimen ja asiakaspalv. Laskutus	
	YMR20	Yleislaskutus	
	YMP21	Yleislaskutus/Toimitilapalvelut	
	YMR22	Timmi/Kunta	
	YMR24	Timmi/Toimitilapalvelut	
	YMR33	Sekalaiset laskut/Oiva	
	YMR45	Vuodeosastolaskutus/Oiva	
	YMR46	Koti- ja asumispalvelulaskutus/Oiva	
	YMR47	Hammashuoltolaskutus/Oiva	
	YMR48	Muu avohoitolaskutus/Oiva	
	YMR54	Päivähoitolaskutus	
	YMR71	Rakennusvalvontalaskutus	
YMR87	Konevuokralaskutus		
Ostolaskut	OSTOT	Ostolaskut	
Muistiotositteet	ALKUSA	Alkusaldot	
	BUD	Talousarvio	
	BUDL	Lisätalousarvio	
	KLALKU	Konsemin alkusaldot	
	KLKIRJ	Konsemikirjaukset	
	KLYHT	Tytäryht./Kuntayht. Konsernikirjaukset	
	KOMMUI	Käyttöomaisuusmuistiot	
	KOMTOS	Käyttöomaisuustositteet	
	MUISIS	Muistiotositteet sisäiset, Raindance	
	MUIRO2	Muistiotosite ulkoinen Rondo	
	MUIRS2	Muistiotosite sisäinen Rondo	
MUIST1	Muistiotositteet ulkoiset, Raindance		
SISROP	Sisäiset laskut Rondo		
Tiliotteet	PANKKI	Pankkien tiliotteet	
Suoritukset	YMRHYV	Myyntiresk. hyvityslaskujen kuittaus	
	YMRMAN	Myyntiresk. manuaalisuoritukset	
	YMRVII	Myyntiresk. viitesuoritukset	
Varastosiirrot	KONEVA	Konevar. Lahikainen	
Kassasiirrot	KASCPU	Kassa CPU	
Muut	OMAKSU	Ostoreskontra maksu	
	PALKAT	Palkkatositteet	

8. Tilinpäätöksen allekirjoitukset ja merkinnät

Hollolan kunta

Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan allekirjoitukset:

Hollolassa _____ 27 / 3 2017

_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

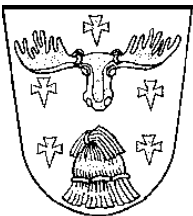
Tilintarkastajan merkintä:

Olemme antaneet suorittamastamme tilintarkastuksesta tänään kertomuksen.

Hollolassa _____ / _____ 2017

BDO Audiator Oy, JHTT-yhteisö

Tuulikki Tuononen, CIA, JHT, KHT

Hollolan kunta
PL 66, (Virastotie 3), 15870 Hollola
Puh. (03) 880 111
Faksi (03) 880 3474
www.hollola.fi, kirjaamo@hollola.fi
sähköposti: etunimi.sukunimi@hollola